

ΗΘΙΚΟΣ ΤΡΙΠΟΥΣ

[Βιέννη 1797]

Α' — ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Προλεγόμενα

Ὁλυμπιακοὶ ἀγῶνες λέγονται τὰ παιγνίδια ταῦτα: δρόμος, δίαυλος, πάλη, δίσκος, ἄλμα, παγκράτιον καὶ πυγμή.

— Δρόμος εἶναι τὸ τρέξιμον ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην τοῦ σταδίου ἕως τὴν ἄλλην, πεζῶς ἢ καβάλα ἢ μὲ τὸ ἀλογάμαξον.

— Δίαυλος, νὰ γυρίσῃ ὁ ἀθλητὴς τρέχοντας ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἐκίνησε.

— Πάλη, νὰ ρίψῃ τὸν ἀντίπαλόν του καταγῆς.

— Δίσκος, τὸ ρίψιμον τοῦ λιθαρίου ἢ τῆς ἀμάδας.

— Ἄλμα, νὰ πηδήσῃ τὲς τρεῖς.

— Παγκράτιον, νὰ ἔρχεται τρέχων ἀντικρὺ τοῦ ἀντιπάλου μὲ τὸν γρόθον σηκωμένον καί, πλησιάζοντας, νὰ σηκῶνῃ καὶ τὸ δεξιὸν ποδάρι καὶ ἢ νὰ τὸν κλοτζήσῃ ἢ νὰ τὸν ὠθήσῃ μὲ τὸ γόνυ, νὰ τὸν κτυπήσῃ καὶ μὲ τὸν γρόθον ἐνταυτῷ, διὰ νὰ τὸν ρίψῃ καταγῆς.

— Πυγμή, νὰ συναντικτυποῦνται οἱ δύο ἀντίπαλοι μὲ τοὺς γρόθους ἰστάμενοι, ὥστε νὰ ὁμολογήσῃ ὁ ἕνας πῶς ἐνικήθη.

Ἐκ τούτων ὁ δρόμος, ἡ πάλη, ὁ δίσκος, τὸ ἄλμα καὶ τὸ παγκράτιον, παίζονται μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Οὔτοι οἱ ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο ἀπὸ τοὺς προπάτοράς μας κάθε τέταρτον χρόνον (ἔθεν καὶ Ὀλυμπιάς ἢ τετραετηρίς) εἰς τὴν πόλιν Ὀλυμπίαν (λέγεται τὴν σήμερον Σταυρός), κειμένην εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλφειοῦ (Ρουφιᾶ) ποταμοῦ, εἰς τὴν τοπαρχίαν τῆς Ἡλίδος, εἰς τὸν Μορέαν.

Ἐπιθέσεις τοῦ παρόντος δράματος τῶν Ὀλυμπίων

Κλεισθένης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σικυῶνος (λέγεται τώρα Βασιλικά, κεῖται εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον), θέλοντας νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν περίφημον διὰ τὴν ὠραιότητά της κόρην τοῦ Ἀριστέαν μὲ βασιλέως υἱόν, ὅπου νὰ ἐνίκησεν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἐκήρυξε τὴν ἀπόφασίν του. Ἐσυνάχθησαν ἐπὶ τούτῳ πανταχόθεν συζητηταί, ἐν οἷς καὶ Λυκίδας, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης, ἐλθὼν εἰς περιήγησιν διὰ ν' ἀλησμονήσῃ τὸν ἔρωτα ὅπου εἶχε συλλάβει περὶ τῆς Ἀργήνης, Κρητικῆς ἡγεμονίδος, παρὰ βουλὴν τοῦ πατρὸς του, φίλος εἰλικρινῆς τοῦ Μεγακλέους, εὐγενοῦς Ἀθηναίου, λυτρώσας τὴν ζωὴν του κινδυνεύσασαν εἰς Κρήτην ἀπὸ ληστὰς· ὁ δὲ Μεγακλῆς ἐπῆγεν ἐκεῖ ἀπελπιζόμενος ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ ἐξ αἰτίας τοῦ πατρὸς της τὴν ἐρωμένην τοῦ Ἀριστέαν, φλογιζομένην δι' αὐτόν.

Ἡ Ἀργήνη, ἀπηλπισμένη διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν, ἔρχεται νὰ ζῆσῃ ἀγνώριστος εἰς τὴν Ἡλιδα ὑπ' ὀνόματι Λυκωρίς βοσκοπούλα. Ἡ Ἀριστέα, περιδιαβάουσα, τὴν βλέπει, τὴν ἀγαπᾷ καὶ συναντιξεμυστηρεύονται τοὺς ἔρωτάς των.

Ὁ Λυκίδας, χάνοντας κάθε ἐλπίδα ἀνευρέσεως τῆς Ἀργήνης, νομίζοντάς την εἰς τὴν Κρήτην, ἐκθαμβεῖται εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἀπὸ τὰ κάλλη τῆς Ἀριστέας, τιτρώσεται ἐγκαρδίως καί, μὴν ὄντας ἐξησκημένος εἰς τοὺς ἀγῶνας, παρακαλεῖ τὸν Μεγακλῆ, ἐπιστρέψαντα, ν' ἀγωνισθῇ ἀντ' αὐτοῦ ὡς Λυκίδας, διὰ νὰ τῷ τὴν ἀποκτήσῃ· οὗτος δυσφορῶν, χωρὶς νὰ εἰπῇ τίποτες κατὰ τοῦ φίλου του δι' εὐγνωμοσύνην, ἀγωνίζεται, νικᾷ, καὶ λαμβάνει εὐχαριστίας παρ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὠραίας, ἀγνοοῦντος πῶς ὁ Μεγακλῆς ἦτον παλαιότερος ἡγαπημένος ἐραστής της. Ἡ Ἀριστέα εὐφραίνεται πῶς θὲ ν' ἀποκτήσῃ τὸν περιπόθητόν της νικητήν, αὐτὸς ἀθυμεῖ διατὶ θὲ νὰ γίνῃ ἐκείνη κτήμα τοῦ φίλου του, θυσιάζει μὲ ἀδημονίαν τὸν ἔρωτά του εἰς τὴν φιλίαν καὶ πίπτει εἰς τὸν Ἀλφειὸν νὰ πνιγῇ, ὅπουθεν σαγηνεύεται κατὰ τύχην ἀπὸ τοὺς ἀλιεῖς καὶ ἀναζῆ. Μανθάνει τὸ συμβάν ἢ Ἀργήνη, τρέχει πρὸς τὸν Λυκίδαν, γνωρίζεται, φανεροῦται τὸ δόλιον στρατήγημά του περὶ τῶν ἀγῶνων, ἐμβάλλεται εἰς φυλακὴν καὶ καταδικάζεται εἰς θάνατον. Ὁ Μεγακλῆς ζητεῖ ν' ἀποθάνῃ ἀντ' αὐτοῦ, ἢ Ἀργήνη ὁμοίως. Δὲν εἰσακούονται, καί, τέλος, ἐπάνω εἰς

τὴν στιγμήν τῆς θανατηφόρου ποινῆς, γνωρίζεται ὁ κατάδικος ὡς υἱὸς τοῦ Κλεισθένους καὶ ἀδελφὸς τῆς Ἀριστέας...

Τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα

Κλεισθένης	Βασιλεὺς τῆς Σικυῶνος
Ἀριστέα	Θυγάτηρ του
Ἀργήνη	Παρθένος Κρητικὴ ἐξ εὐγενῶν
Λυκίδας	Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης
Μεγακλῆς	Ἀθηναῖος νέος ἐξ εὐγενῶν
Ἀμύντας	Παιδαγωγὸς τοῦ Λυκίδα
Ἀλκανδρος	Οἰκεῖος καὶ μυστικὸς τοῦ Κλεισθένους

Ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος ὑποτίθεται εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἡλίδος, ἐγγὺς τῆς πόλεως Ὀλυμπίας, πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἀλφειοῦ.

* * *

Σ η μ ε ί ω σ ε : Διὰ τὴν ἐννοήσῃ καλὰ ὁ ἀναγνώστης τὸ παρὸν δράμα, πρέπει νὰ θεωρήσῃ Νο 9 τὴν ἐπιπεδογραφίαν τῆς Ὀλυμπίας ὅπου ἔχω εἰς τὴν Χάρταν μου, ὁμοίως δὲ καὶ Νο 5 τὴν αὐτὴν, λεγομένην τῶρα Σταυρός, καὶ τὴν Ἡλιδα, Καλοσκοπί, κειμένας ἀμφοτέρας εἰς τὸν Μορέαν.

ΠΡΑΞΙΣ Α΄, ΣΚΗΝΗ Δ΄

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,
ὦ πανευτυχῆς, φιλτάτη
Ἐλευθερία!

ΑΡΓΗΝΗ — Ἐδῶ ἂν τῇ ἀληθείᾳ
δίδεται τρυφὴ καμία,
εἶν' ἀθώα, ἀπλουστάτη,
οὔτε ἐγχωρεῖ ἀπάτη·
ἔρωσ με τὴν πιστοσύνην
κάμνουσι τὴν εὐφροσύνην
νὰ πλεονάσῃ.

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,
 ὦ πανευτυχής, φιλτάτη
 Ἐλευθερία!

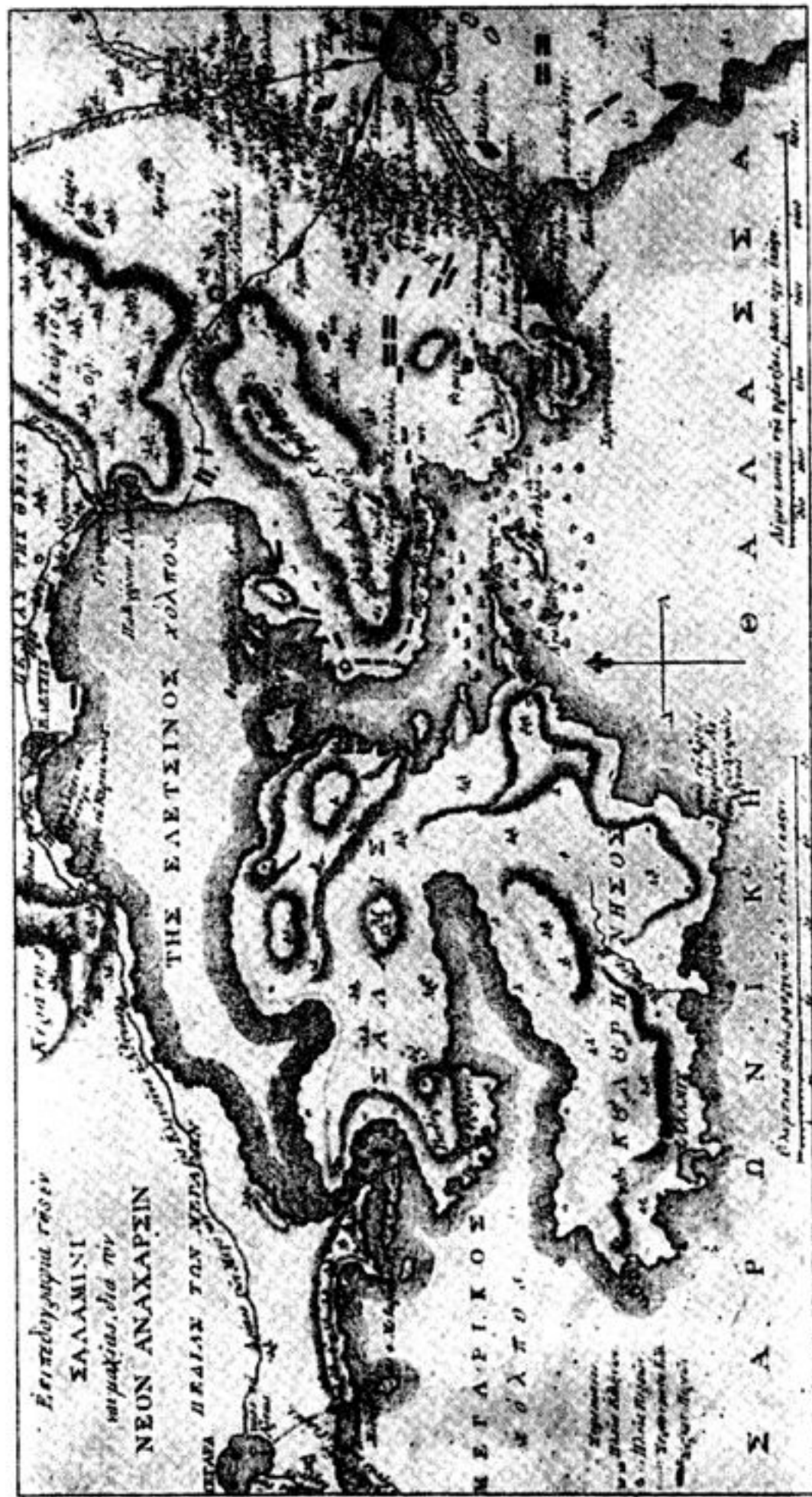
ΑΡΓΗΝΗ — Ἐδῶ κάθ' ἑνὸς μετρία
 εἶναι ἡ περιουσία,
 ὅσον δὲ πενιχροτάτη,
 φαίνεται πλουσιωτάτη.
 Οἴστρος τῆς πλεονεξίας,
 οὐδὲ φόβος τῆς πτωχείας
 δὲν τὸν τaráσσει.

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,
 ὦ πανευτυχής, φιλτάτη
 Ἐλευθερία!

ΑΡΓΗΝΗ — Στρατευμάτων ἐδῶ χρεία
 μήδε κάστρων εἶν' τειχία·
 ἡ Εἰρήνη πληρέστατη,
 στερεά, ἀσφαλεστάτη.
 Πράγμα δὲν δίδει αἰτίαν,
 φιλαργύρου τὴν καρδίαν
 νὰ δελεάσῃ.

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,
 ὦ πανευτυχής, φιλτάτη
 Ἐλευθερία!

.....

α' Επιπεδογραφία τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας).
 Λεπτομέρεια τῆς Χάρτας τῆς Ἑλλάδος (1797).

ΝΕΟΣ ΑΝΑΧΑΡΣΙΣ

[Βιέννη 1797]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'

Ὀδοιπορία τῆς Θεσσαλίας¹

Ἄμφικτύονες — Μάγισσαι — Βασιλεῖς τῶν Φερῶν — Κοιλὰς τῶν Τεμπῶν

Ἐβγαίνοντας ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας² ἐμβαίνει τινὰς εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Αὕτῃ ἡ ἐπαρχία, εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριλαμβάνεται ἡ Μαγνησία³ καὶ διάφοραι ἄλλαι μικραὶ τοπαρχίαι ἔχουσαι ξεχωριστὰς ὀνομασίας, εἶναι περιωρισμένη κατ' ἀνατολὰς ἀπὸ τὴν θάλασσαν, κατ' ἄρκτον ἀπὸ τὸ ὄρος Ὀλυμπον, κατὰ δυσμὰς ἀπὸ τὸ ὄρος Πίνδον⁴ καὶ κατὰ μεσημβρίαν ἀπὸ τὴν Οἴτην⁵. Ἀπὸ τὰ αἰώνια σύνορα αὐτά, ἐξέρχονται ἄλλαι ἀλυσίδες βουνῶν καὶ λόφων ἔρπουσαι εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη. Αὐταὶ ἐναγκαλίζουσι κατὰ διαστήματα εὐφόρους πεδιάδας, αἵτινες διὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν περιοχὴν τους παρο-

-
1. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 357 χρόν. πρὸ Χριστοῦ.
 2. Θερμονέρια.
 3. Τοῦ Δημητριάδος ἡ ἐπαρχία.
 4. Ἄγραφα.
 5. Βάνια ὀξίεις.

μοιάζουσι μὲ εὐρύχωρα ἀμφιθέατρα¹. Πόλεις εὐτυχησμένοι ἐγείρονται ἐπάνω εἰς τὰ ὕψη ὅπου περιτριγυρίζουσι τὰς πεδιάδας αὐτάς. Ὁλος ὁ τόπος ποτίζεται ἀπὸ ποταμούς, ὧν οἱ περισσότεροι πίπτουσιν εἰς τὸν Πηνειόν², ὅστις προτοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν θάλασσαν, διαπερνᾷ τὴν περίφημον κοιλάδα, γνωστὴν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Τέμπε³.

Μερικὰ στάδια παρεμπρὸς ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας, ἤυραμεν τὴν μικρὰν χώραν Ἀνθέλην⁴, περίφημον δι' ἓνα ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ διὰ τὴν συνέλευσιν τῶν Ἀμφικτυόνων ὅπου συγκροτεῖται κάθε χρόνον ἐκεῖ⁵. Αὐτὴ ἡ σύναξις ἤθελεν εἶναι ἡ ἐπωφελεστάτη καὶ ἐπομένως ἡ ἀρίστη τῶν νομοθεσιῶν, ἂν αἱ αἰτίαι τῆς φιλάνθρωπίας, ὅπου ἐνήργησαν νὰ τὴν θεσπίσωσι, δὲν ἤθελεν ἀναγκασθῶσι νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τὰ πάθη ἐκείνων ὅπου διοικοῦσι τὰ ἔθνη.

Κατὰ τὸ λέγειν μερικῶν, ὁ Ἀμφικτύων, βασιλεύοντας εἰς τὰ πέριξ, ἐστάθη ὁ πρῶτος προστάτης⁶, ἄλλοι πάλιν λέγουσι πῶς ὁ Ἀκρίσιος, βασιλεὺς τοῦ Ἄργους⁷. Ἐκεῖνο ὅπου φαίνεται βέβαιον εἶναι ὅτι εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, δώδεκα γένη ἀπὸ τὰ ἀρκτῶα μέρη τῆς Ἑλλάδος⁸, καθὼς οἱ Δωριεῖς, οἱ Ἴωνες, οἱ Φωκεῖς,

1. Πλίνιος, βιβλ. 4, κεφ. 8, τόμ. α', σελ. 199.

2. Σαλαμβριάν.

3. Μπαμπᾶς.

4. Μόλος.

5. Ἡρόδοτος, βιβλ. ζ', κεφ. 200, ὑπομνήματα τῆς φιλολογ. ἀκαδ. τόμ. 3, σελ. 191.

6. Θεόπομπος, εἰς Ἀμφικτυον. Πausανίας, βιβλ. 10, κεφ. 8, σελ. 815.

7. Στράβ. βιβ. θ', σελ. 420.

8. Αἰσχίν. Περὶ ψευδ. νόμ. σελ. 413. Στράβ. ὁμοίως. Pausan. ὁμοίως. — Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς δὲν συμφωνοῦν ἐπάνω εἰς τὰ γένη ὅπου ἔστελλον ἀπεσταλμένους εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν. Ὁ Αἰσχίνης, ὅπου ἐκθέτω ἀνωτέρω, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ μαρτυρία εἶναι τουλάχιστον διὰ τὸν καιρὸν του προτιμότερα ἀπ' ὅλας τὰς ἄλλας, ἐπειδὴ καὶ ἦτον ὁ ἴδιος ἀπεσταλμένος, ὀνοματίζει τοὺς Θετταλοὺς, τοὺς Βοιωτοὺς, τοὺς Δωριεῖς, τοὺς Ἴωνες, τοὺς Περραιβοὺς, τοὺς Μάγνητας, τοὺς Λοκροὺς, τοὺς Οἰταίους, τοὺς Φθιώτας, τοὺς Μαλίους καὶ τοὺς Φωκεῖς. Οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπέβαλον τὸ δωδέκατον, οἱ δὲ κριτικοὶ ὑπέθετον πῶς εἶναι οἱ Δόλοπες.

οί Βοιωτοί, οί Θεσσαλοί και ἄλλοι ἔκαμαν μίαν συμφωνίαν διὰ νὰ προλάβωσι τὰ κακὰ ὅπου ὁ πόλεμος ἐφεῖλκε κατόπι του. Ἐθεσπίσθη νὰ στέλλωσι κάθε χρόνον ἀπεσταλμένους εἰς τοὺς Δελφούς¹ καὶ ὅτι τὰ τολμήματα ὅπου ἤθελε γένωσιν ἐναντίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐδέχθη τοὺς ὄρκους των, καὶ ὅλα ἐκεῖνα ὅπου εἶναι ἐναντία εἰς τὰ δίκαια τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων αὐτοὶ ἐχρεωστοῦσαν νὰ εἶναι οἱ ὑπερασπισταί, θέλουσιν ἀναχθῆ εἰς τὴν συνέλευσιν αὐτήν. . .

Ἀπὸ τὴν Ἀνθέλην ἐμβήκαμεν εἰς τὸν τόπον τῶν Τραχινίων² καὶ εἶδαμεν εἰς τὰ πέριξ τοὺς πεδινούς ἀνθρώπους καταγινομένους εἰς τὸ νὰ συνάξωσι τὴν πολύτιμον σκάρφην ὅπου βλαστάνει ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος Οἶτην³. Ἡ ἔφεσις τοῦ νὰ πληροφορήσωμεν τὴν περιέργειάν μας, μᾶς ὑπεχρέωσε νὰ πάρωμεν τὸν δρόμον τῆς Ὑπάτης⁴. Μᾶς εἶχον εἰπεῖ ὅτι θὲ νὰ εὔρωμεν πολλὰς μάγισσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν πόλιν αὐτήν⁵· εἶδομεν ἀληθινὰ ἐκεῖ περισσεῖς ποταπὲς γυναῖκες, ὅπου ἤμποροῦσαν (καθὼς ἔλεγον) νὰ κρατήσωσι τὸν ἥλιον, νὰ τραβήξωσι τὸ φεγγάρι εἰς τὴν γῆν, νὰ διεγείρωσι ἢ νὰ γαληνιάσωσι τὰς τρικυμίας, νὰ ξανακράξωσι τοὺς πεθαμένους εἰς τὴν ζωὴν, ἢ νὰ ἀποθήσωσι τοὺς ζωντανούς εἰς τὸν τάφον⁶.

Πῶς αἱ τοιαῦται ἰδέαι ἤμπόρεσαν νὰ γλιστρήσωσιν εἰς τὰ πνεύματα; Ἐκεῖνοι ὅπου τὰς θεωροῦσιν ὡς προσφάτους, θέλουσιν, ὅτι, εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα, μία Θετταλὴ ὀνομαζομένη Ἀγλαονίκη, μανθάνοντας νὰ προλέγῃ τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης, ἀπέδωκεν αὐ-

1. Καστρί εἰς τὴν Φωκίδα.

2. Ἐπαρχία τοῦ Νέων Πατρῶν.

3. Θεόφρ. Ἱστορ. βοτ. β. 9, κεφ. ια', σελ. 1063.

4. Πατρατζίκι.

5. Ἀριστοφ. Νεφέλ. στίχ. 747. Πλίνιος, βιβλ. 30, κεφ. α', τόμ. β' σελ. 523. Σενέκ. εἰς Ἰππόλ. δραμ. 2, στ. 420. Ἀπουλ. Μεταμ. β. α', σ. 15, β. 2, σ. 20.

6. Ἐμπεδοκ. Διογ. Λαέρτ. βιβ. η', § 59. Ἀπουλ. αὐτ. σ. 6. Βιργίλ. ἐκλογ. η', στίχ. 69.

τὸ τὸ φαινόμενον εἰς τὴν δύναμιν τῶν γητευμάτων της¹ καὶ ὅτι ἐσυμπέραναν ἀπ' ἐκεῖ, πῶς οἱ ἴδιοι τρόποι ἦσαν ἀρκετοὶ νὰ ἀπαιωρήσωσιν ὅλους τοὺς νόμους τῆς φύσεως· προβάλλουσιν ὁμῶς καὶ μίαν ἄλλην Θετταλήν, ἣτις, ἀπὸ τὸν καιρὸν τῶν ἡρωϊκῶν αἰώνων, ἐξήσκει ἐπάνω εἰς τὸ ἄστρον αὐτὸ μίαν αὐτοκρατορικὴν ἰσχύν²· καὶ μία ποσότης ἀποτελεσμάτων ἀποδεικνύει φανερά, ὅτι ἡ μαγεία παρεισῆλθε πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Μὴ φροντίζοντες νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν ἀρχὴν της, ἠθελήσαμεν ἐν καιρῷ τῆς διατριβῆς μας εἰς τὸ Πατρατζίκι νὰ γνωρίσωμεν τὰ ἀποτελέσματά της· μᾶς ἐπῆγαν κρυφίως εἰς μερικὲς γραῖες, τῶν ὁποίων ἡ πενιχρότης ἦτον τόσον ὑπερβολικὴ, ὅσον καὶ ἡ ἀμάθειά των· αὐταὶ ἐκαυχῶντο πῶς εἶχον ἀντιφάρμακα ἐναντίον τῶν δαγκαμάτων τῶν σκορπίων καὶ τῶν ἐχιδνῶν³, πῶς εἶχον ἄλλα διὰ νὰ καταντήσωσιν ἐκνεύρωμένην ἢ ἀνενέργητον τὴν φλόγα ἐνὸς νέου συζύγου, ἢ διὰ νὰ κάμωσι νὰ χαθῶσι τὰ ποιμνία καὶ τὰ μελίσσια⁴· εἶδαμεν ἐκεῖ. . .

.

Ἐκ τῆς Πατρατζίκι ἐπῆγαμεν εἰς τὴν Λάμιαν καί, ἐξακολουθοῦντες νὰ περιπατῶμεν εἰς ἄγριον τόπον, ἀπὸ ἕναν ἄνισον καὶ λοφώδη δρόμον ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς Θαυμακοὺς, ὅπου μᾶς ἐφάνη ἡ πλέον ὠραιότερα θεωρία ὅπου ἠμπορεῖ νὰ εὔρεθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα⁵, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ πόλις εἶναι ἐπάνωθεν ἀπὸ ἕνα ἄπειρον ἴσιωμα, τοῦ ὁποίου ἡ θεὰ προξενεῖ πάραυτα μίαν ζωηρὰν ἐσωτερικὴν κίνησιν· εἰς αὐτὸν τὸν πλούσιον καὶ θαυμαστὸν κάμπον⁶ εἶναι θεμελιωμένοι περισσαὶ πόλεις καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ Φέρσαλα, μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας καὶ ὀλβιωτέρας τῆς Θεσσαλίας. Ἡμεῖς τὲς περιήλθομεν ὅλες, εἰδοποιούμενοι, ὅσον τὸ δυνατόν, τῶν ἀρχαίων συνη-

1. Πλούταρχ. τόμ. β', σελ. 145.

2. Σενέκ. εἰς Ἑρακλ. Οἰταῖος στίχ. 525.

3. Πλάτ. εἰς Εὐθύδ. τόμ. α', σελ. 290.

4. Ἡρόδοτ. βιβλ. β', κεφ. 181. Πλάτ. περὶ νόμ. βιβλ. ια', τόμ. β' σελ. 933.

5. Λιβ. βιβ. 32, κεφ. 4.

6. Ποκόκ. τόμ. 3, σελ. 153.

θειῶν των, τῆς διοικήσεώς των, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἐγκατοίκων των.

Φθάνει μόνον νὰ ρίψη κανεὶς τὰ μάτια του εἰς τὴν φύσιν τῆς γῆς, διὰ νὰ καταπεισθῇ πῶς ἔπρεπε νὰ περισφαλῇ ἄλλοτε σχεδὸν τόσα γένη ἢ φυλάς, ὅσα παρασταίνει βουνὰ καὶ κοιλάδας· διαχωρισμένοι ὄντες τότε ἀπὸ ἰσχυρὰ σύνορα, τὰ ὁποῖα ἦτον ἀνάγκη εἰς κάθε στιγμήν νὰ καταπολεμῶσιν ἢ νὰ διαφενδεύωσιν, ἔγιναν τόσον ἀνδρεῖοι, ὅσον ἐγχειρηματῆται, καί, ὅταν ἡμερώθησαν τὰ ἔθνη των, ἡ Θεσσαλία ἐστάθη ἡ καθέδρα τῶν ἡρώων καὶ τὸ θέατρον τῶν πλέον μεγάλων κατορθωμάτων. Ἐκεῖ ἐφάνησαν οἱ Κένταυροι καὶ Λαπίθαι, ἐκεῖθεν ἐξέπλευσαν οἱ Ἀργοναῦται¹, ἐκεῖ ἀπέθανεν ὁ Ἡρακλῆς, ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Ἀχιλλεύς, ἐκεῖ ἔζησεν ὁ Πειρίθουος, ἐκεῖ οἱ πολεμισταὶ ἤρχοντο ἀπὸ τοὺς πλέον μακρινοὺς τόπους νὰ δοξασθῶσι διὰ τὰς ἀνδραγαθίας των. Οἱ Ἀχαιοί, οἱ Αἰολεῖς, οἱ Δωριεῖς, ἀφ' ὧν κατάγονται οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἄλλα ἰσχυρὰ ἔθνη, ἔχουσι τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν. Τὰ γένη, ὅπου ὑπερεξέχουσι τὴν σήμερον, εἶναι οἱ λεγόμενοι κυρίως Θετταλοί², οἱ Οἰταῖοι³, οἱ Φθιωταί⁴, οἱ Μάλιοι⁵, οἱ Μάγνητες⁶, οἱ Περραιβοί⁷ καὶ ἄλλοι. Ἄλλοτε ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς βασιλεῖς, ὕστερον ὑπέφερον καὶ αὐτοὶ τὰς συνηθισμένας μεταβολὰς εἰς τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ βασίλεια. Οἱ περισσότεροι εἶναι τὴν σήμερον ὑποκείμενοι εἰς μίαν ὀλιγαρχικὴν διοίκησιν⁸.

Εἰς κάποιας περιστάσεις, αἱ πόλεις κάθε ἐπαρχίας, ἤγουν κάθε φυλῆς, στέλλουσι τοὺς ἀπεσταλμένους των εἰς τὴν συνέλευσιν, ὅπου

1. Ἄδμητος, εἰς τῶν πενήντα πέντε Ἀργοναυτῶν, ἦτον ἀπὸ τὸν Βελεστίνον.

2. Οἱ τῶν Τρικάλων τὸν κάμπον οἰκοῦντες.

3. Οἱ κατοικοῦντες τὰ Βάνινα, Πατρατζίκι, Ζητούνι.

4. Οἱ Φερσαλινοὶ ἕως τὸν Πλάτανον.

5. Οἱ Θαυμακινοὶ ἕως τὸν Ἀχινόν.

6. Τοῦ Βόλου καὶ τῆς Ἀγυῖας τὰ χωριά.

7. Οἱ Ὀλυμπιώται, Ἀλασσονῖται, ἕως τὴν Λάρισαν.

8. Θουκυδ. βιβλ. 4, κεφ. 78.

διευκρινίζονται τὰ συμφέροντά των¹. τὰ ψηφίσματα ὁμως αὐτῶν τῶν συνεδρίων ὑποχρεώνουσι μόνον ἐκείνους ὅπου τὰ ὑπέγραψαν, καὶ ἔτσι, ὄχι μόνον αἱ ἐπαρχίαι εἶναι ἀνεξάρτητοι ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, ἀλλ' αὐτὴ ἢ αὐτεξουσιότης ἐκτείνεται ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πόλεις ἐκάστης ἐπαρχίας. Λόγου χάριν, ἡ ἐπαρχία τοῦ Ζητουνίου, οὔσα διηρημένη εἰς δεκατέσσαρας τοπαρχίας², οἱ κάτοικοι τῆς μιᾶς ἤμποροῦσι νὰ μὴ θελήσωσι ν' ἀκολουθήσωσιν εἰς τὸν πόλεμον ἐκείνους τῶν ἄλλων³. Αὐτὴ ἢ ὑπερβολικὴ ἐλευθερία ἀδυνατίζει κάθε ἐπαρχίαν, ἐμποδίζοντάς την νὰ ἐνώσῃ τὰς δυνάμεις της, καὶ ἐπιφέρει τόσην ἀδυναμίαν εἰς τὰ δημόσια βουλευόμενα ὅπου παραιτοῦνται συχνὰ εἰς τὸ νὰ συναθροίσωσι τὰς συνελεύσεις⁴.

Ἡ συμμαχία τῶν κυρίως λεγομένων Θετταλῶν (λέγονται ὅσοι κατοικοῦσι τῶν Τρικάλων τὸν κάμπον), εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα ἀπ' ὅλες, τόσον διὰ τὴν ποσότητα τῶν πόλεων ὅπου ἐξουσιάζει, ὅσον καὶ διὰ τὴν συνένωσιν τῶν Μαγνήτων καὶ τῶν Περραιβῶν, τοὺς ὁποίους αὐτὴ μὲ τὴν ὀλόγη σχεδὸν καθυπέταξεν⁵.

Ὅρῶνται ἀκόμη καὶ τινες πόλεις ἐλεύθεραι, αἱ ὅποια φαίνονται πῶς δὲν βαστῶνται ἀπὸ καμίαν μεγάλην φυλὴν, καὶ, οὔσα πολλὰ ἀσθενεῖς νὰ διατηρῶνται εἰς ἓνα κάποιον βαθμὸν ὑπολήψεως, ἀποφασίζουσι νὰ συντροφεύσωσι μὲ δύο-τρεῖς πλησιοχώρους πόλεις, μοναδικές καὶ ἀδύνατες καθὼς καὶ αὐτές⁶.

Οἱ Θεσσαλοὶ ἤμποροῦσι νὰ βάλωσιν εἰς τὸ ποδᾶρι ἕξι χιλιάδας καβαλαρέους καὶ δέκα χιλιάδας πεζοὺς⁷, χωρὶς νὰ μετρήσωμεν τοὺς τοξότας, ὅπου εἶναι ἐξαιρετοὶ καὶ τῶν ὁποίων ἠμπορεῖ νὰ πληθυνθῇ ὁ ἀριθμὸς κατ' ἀρέσκειαν, ἐπειδὴ αὐτὴ ἢ φυλὴ εἶναι συνηθι-

1. Ὁ αὐτ. αὐτ. βιβ. 35, κεφ. 31, βιβ. 36, κεφ. 8, βιβ. 39, κεφ. 25, β. 42, κ. 38.

2. Στράβ. βιβ. 9, σελ. 434.

3. Διόδ. Σικ. βιβ. 18, σελ. 595.

4. Λιβ. βιβλ. 34, κεφ. 51.

5. Θεόφ. ἀπ. Ἀθην. βιβλ. 6, 265.

6. Στράβ. αὐτόθ. σελ. 437. Λιβ. βιβλ. 42, κεφ. 53.

7. Ξενοφ. Ἑλλ. βιβ. 6, σελ. 581. Ἴσοκ. τ. α', σ. 420.

σμένη παιδιόθε νὰ ρίπτῃ μὲ τὸ δοξάρι¹. Δὲν εἶναι κανένα πρᾶγμα τόσον περίφημον ἀπὸ τὴν καβαλαρίαν τῶν Θετταλῶν². αὐτὴ δὲν εἶναι τρομερὰ μόνον κατὰ τὴν ἰδέαν· ὅλος ὁ κόσμος συμφωνεῖ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντισταθῇ κανεὶς εἰς τὴν ἰσχυρότητά της³.

Ἄδεται λόγος πῶς αὐτοὶ πρῶτοι ἤϊραν τὴν εὐκολίαν νὰ βάλωσι τὸ χαλινάρι εἰς τὸ ἄλογον καὶ νὰ τὸ ὀδηγήσωσιν εἰς τὸν πόλεμον. Λέγουσι προσέτι ὅτι ἀπ' αὐτὸ ἐστερεώθη ἡ ἰδέα πῶς ὑπῆρχον ἄλλοτε εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἄνθρωποι, κατὰ τὸ ἥμισυ ἄνθρωποι καὶ τὸ ἥμισυ ἄλογα, οἵτινες ὠνομάσθησαν Κένταυροι⁴. Αὐτὸς ὁ μῦθος ἀποδεικνύει τουλάχιστον τὴν ἀρχαιότητα τῆς ἰππικῆς ἀναμεταξύ των, καὶ ἡ ἔφεσις των δι' αὐτὴν τὴν ἄσκησιν εἶναι καθιερωμένη ἀπὸ μίαν ἱεροπραξίαν ὅπου παρατηροῦσιν εἰς τὰς ὑπανδρείας των. Ὑστερον ἀπὸ τὰς θυσίας καὶ ἄλλα ρητά, ὅπου μεταχειρίζονται, ὁ νυμφίος προσφέρει εἰς τὴν νύμφην ἓνα ἄλογον στολισμένον μὲ στολίσματα πολεμικά⁵. Ἡ Θεσσαλία προάγει κρασί, λάδι, καρποὺς διαφόρων εἰδῶν. Ἡ γῆ εἶναι εὐκαρπος εἰς βαθμὸν ὅπου τὸ σιτάρι ἤθελεν αὐξήσει πολλὰ γλήγορα, ἂν δὲν ἐπρονοοῦσαν νὰ τὸ κουρεύσωσιν ἢ νὰ βάλωσι τὰ πρόβατα νὰ τὸ βοσκήσωσι⁶.

Τὰ γεννήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μὲ ὅλον ὅπου εἶναι πολλότατα, τρώγονται συχνὰ ἀπὸ τὰ σκωλήκια⁷. κουβαλοῦν μίαν μεγάλην ποσότητα σιταρίου εἰς διαφόρους λιμένας, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς Φθιωτικὰς Θήβας (εἰς τὸν Πλάτανον), ὅπουθεν μετακομίζεται εἰς ξένα μέρη⁸. Αὐτὴ ἡ πραγματεία, ὅπου κόπτει μεγάλας ποσότητας, γίνεται περισσότερον ἐπωφελῆς εἰς τὸ ἔθνος, τὸ ὅποιον ἠμπορεῖ εὐκόλως νὰ τὴν παρατείνῃ καὶ σχεδὸν νὰ τὴν αὐξάνῃ διὰ μέσου τῆς ὑπερβολικῆς ποσότητος τῶν σκλάβων, ὅπου ἐξουσιάζει, ὀνομαζομέ-

1. Ξενοφ. αὐτόθι. Σολιν. κεφ. 8.

2. Πaus. β. 10, κ. α', σ. 799. Διόδ. Σικ. β. 16, σ. 435. Λιβ. β. 9, κ. 19.

3. Πολύβ. β. 4, σελ. 278.

4. Πλίν. βιβ. 7, κεφ. 56, τόμ. α', σελ. 416.

5. Αἰλιαν. ζώων. βιβ. 11, κεφ. 34.

6. Θεόφρ. ἱστορ. βιβ. 8, κεφ. 7, σελ. 942.

7. Ὁ αὐτὸς αὐτόθι κεφ. 10.

8. Ξενοφ. ἱστορ. Ἑλλ. βιβ. 6, σελ. 581. Λιβ. βιβλ. 39, κεφ. 25.

νων Πενεστῶν. Αὐτοὶ κατάγονται ἀπ' ἐκείνους τοὺς Περραιβοὺς καὶ ἀπ' ἐκείνους τοὺς Μάγνητας, ὅπου οἱ Θετταλοὶ ἔβαλαν εἰς τὰ σίδηρα, ἀφοῦ τοὺς ἐνίκησαν. Συμβεβηκός, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει πολλὰ τὰς ἀντιφάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Οἱ Θετταλοὶ εἶναι ἴσως ἀπ' ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἐκεῖνοι ὅπου καυχῶνται περισσότερον διὰ τὴν ἐλευθερίαν των¹, καὶ αὐτοὶ ἦτον οἱ πρῶτοι εἰς τὸ νὰ καταστήσουν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν σκλαβίαν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὄντες ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας των, ἔδωσαν τὸ ἴδιον παράδειγμα εἰς τὴν Ἑλλάδα².

Οἱ Πενεσταὶ ἐπαναστάτησαν περισσότερον ἀπὸ μίαν φοράν³ εἶναι τόσον πολλοί, ὅπου ἐμπνέουσι πάντοτε φόβον, οἱ δὲ αὐθένται των ἤμποροῦσι νὰ κάμωσιν ἓνα ὑποκείμενον πραγματείας καὶ νὰ τοὺς πωλήσωσιν εἰς τὰ ἄλλα γένη τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖνο ὅμως ὅπου εἶναι αἰσχρότερον ἀκόμη, φαίνονται ἐδῶ ἀχόρταστοι ἄνθρωποι ὅπου νὰ κλέπτωσι τοὺς σκλάβους τῶν ἄλλων, νὰ ἀρπάζωσι σχεδὸν τοὺς ἐλευθέρους κατοίκους, καὶ νὰ τοὺς μετακομίζουν σιδηροδεσμίους εἰς τὰ πλοῖα ὅπου ἡ γλυκύτης τοῦ κέρδους ἔλκει εἰς τὴν Θεσσαλίαν⁴.

Ἐγὼ εἶδα εἰς τὴν πόλιν Ἄρνην (ὄχι μακρὰ ἀπὸ τὰ Τρίκαλα) σκλάβους, τῶν ὁποίων ἡ κατάστασις εἶναι μετριωτέρα· αὐτοὶ κατάγονται ἀπ' ἐκείνους τοὺς Βοιωτοὺς, οἵτινες ἤλθον ἄλλοτε νὰ κατοικήσωσιν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον καὶ ἐδιώχθησαν ἔπειτα ἀπὸ τοὺς Θετταλοὺς. Οἱ περισσότεροι ἐγύρισαν εἰς τοὺς ἀρχαίους τόπους των· οἱ ἄλλοι, μὴν ἤμποροῦντες νὰ παραιτήσωσι τὰς κατοικίας των, ἐσυμβιβάσθησαν μὲ τοὺς νικητάς των, κατένευσαν νὰ γίνουν σκλάβοι⁵, μὲ συμφωνίαν ὅτι οἱ αὐθένται των νὰ μὴν ἤμπορῶσι μήτε νὰ

1. Εὐριπ. εἰς Ἄλκ. στίχ. 677.

2. Θεόπ. εἰς Ἀθην. βιβ. 6, κεφ. 18, σελ. 265.

3. Ἀριστοτ. δημοκ. βιβ. 2, κεφ. 9, τόμ. β', σελ. 328.

4. Ἀριστοφ. πλοῦτ. στίχ. 520, σχολ. τοῦ αὐτοῦ.

5. Ἐν ἔτει 1769 οἱ κάτοικοι τῆς Κάπουρνας (χώρα τῆς Μαγνησίας) ἐβιάσθησαν νὰ πωλήσωσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν ἐλευθερίαν των εἰς ἓναν Ἀρβανίτην, ὀνόματι Μουσιλῆ — μὴν ἤμποροῦντες νὰ πληρώσωσι τὸ ὑπερβολικὸν διάφορον τῶν ἀσπρῶν του, τὰ δέκα δεκαοκτῶ τὸν χρόνον—, ἐπὶ συμ-

τούς σηκώσωσι τὴν ζωὴν, μήτε νὰ τοὺς μετακομίσωσιν εἰς ἄλλα κλίματα γῆς· αὐτοὶ ἐπεφορτίσθησαν τὴν καλλιεργίαν τῆς γῆς ἐπὶ μιᾷ ἐτησίῳ ἀντιμισθία. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι τὴν σήμερον πλουσιώτεροι ἀπὸ τοὺς κυρίους των¹.

Οἱ Θετταλοὶ ὑποδέχονται τοὺς ξένους μὲ πολλὴν δεξίωσιν καὶ τοὺς φιλεύουσι μὲ μεγαλοπρέπειαν²· ἡ πολυτέλεια λάμπει εἰς τὰ φορέματα καὶ ὀσπίτιά των³, ἀγαπῶσιν ὑπερβολικὰ τὴν κενοδοξίαν καὶ ξεφαντώματα, τὰ τραπέζιά των εἶναι μὲ πολλὴν παρατήρησιν καὶ ἀφθονίαν στολισμένα καὶ αἱ χορεύτριαι, ὅπου παρεισάγονται ἐκεῖ, δὲν ἤμποροῦσι νὰ τοὺς εὐαρεστήσωσιν ἀλλέως, παρὰ ὅταν ξεγυμνωθῶσι, σχεδὸν καὶ ἀπ' ὅλα τὰ καλύμματα τῆς αἰδοῦς⁴.

Εἶναι ζωηροί, φιλοτάραχοι⁵ καὶ τόσον δύσκολοι εἰς τὸ νὰ διοικηθῶσιν, ὅπου ἐγὼ εἶδα περισσὰς πόλεις των καταξεσχισμένας ἀπὸ φατρίας⁶· τοὺς ὀνειδίζουσι, καθὼς καὶ ὅλα τὰ πεπολιτευμένα ἔθνη, ὅτι δὲν στέκονται εἰς τὸν λόγον τους καὶ παραιτοῦσιν εὐκόλως τοὺς συμμάχους των⁷· ἡ ἀνατροφή τους μὴ προσθέτοντας ἄλλο εἰς τὴν φύσιν, παρὰ προλήψεις καὶ λάθη, ἡ διαφθορὰ ἀρχινᾷ ἐνωρίς, κατόπι τὸ παράδειγμα κατασταίνει τὸ κρῖμα εὐκόλον καὶ ἡ ἀτιμωρησία τὸ καταντᾷ ἀναιδές⁸. Εἰς τοὺς πλέον ἀρχαίους χρόνους τους, ἐκαλλιέργουν τὴν ποιητικὴν. Αὐτοὶ δισχυρίζονται πῶς ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Θάμυρις, ὁ Ὀρφεύς, ὁ Λίνος, καὶ τόσοι ἄλλοι, οἵτινες ἐζοῦσαν εἰς τὸν αἰῶνα τῶν ἡρώων, τῶν ὁποίων τῆς δόξης συμμετεῖχον καὶ ἐ-

φωνία τοῦ νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ κατοικοῦν τὸν πετρώδη καὶ ἄκαρπον τόπον των καὶ νὰ παίρῃ αὐτὸς τὰ κέρδη τοῦ κόπου των. Ὅστις, κτίζοντας ἐκεῖ ἕναν πύργον διὰ μέσου των, τοὺς βαστᾷ εἰς τὴν πλέον κατησχυμμένην σκλαβίαν.

1. Ἀρχεμ. εἰς Ἀθην. βιβ. 6, σελ. 264. Θουκ. βιβ. 12.

2. Ξενοφ. ἱστ. Ἑλ. βιβ. 6, σελ. 264. Θουκυδ. βιβλ. 12, κεφ. 5, σελ. 624.

3. Πλάτ. εἰς Κριτ. τόμ. α', σελ. 53. Ἀθην. αὐτόθ. κεφ. 23, σελ. 633.

Θεοφ. ἀπ. Ἀθ. β. 6, κ. 17, σ. 260.

4. Ἀθην. βιβ. 13, κεφ. 9, σελ. 607.

5. Λιβ. βιβλ. 34, κεφ. 51.

6. Ἰσοκρ. ἐπιστ. 2 εἰς Φιλ. τόμ. α', σελ. 451.

7. Δημοσθ. Ὀλυνθ. α', σελ. 4, ὁ αὐτ. εἰς Ἀριστοκρ. σελ. 743.

8. Πλάτ. εἰς Κριτ. τόμ. α' σελ. 53.

κεῖνοι¹· ὕστερον ὁμως ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, οἱ Θετταλοὶ δὲν προ-
ῆγον κανέναν συγγραφέα, μήτε κανέναν περίφημον τεχνίτην. Εἶναι
σχεδὸν ἑκατὸν πενήντα χρόνοι, ὅπου ὁ Σιμωνίδης τοὺς ἡῦρεν ἀναι-
σθήτους εἰς τὰς χάριτας τῶν στίχων του². Εἰς τοὺς τελευταίους
αὐτοὺς καιροὺς ἔγιναν ὑποκλινέστεροι εἰς τὰ μαθήματα τοῦ ρήτο-
ρος Γοργίου, προτιμοῦσιν ἀκόμη τὴν μεγαλορρήμονα εὐγλωττίαν,
ὅπου ὑπερτεροῦσαν, καὶ ἡ ὁποία δὲν ἐδιόρθωσε τὰς ψευδεῖς ιδέας
ὅπου ἔχουσι περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς³. Αὐτοὶ ἔχουσι τόσην ὀ-
ρεξιν καὶ ὑπόληψιν διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ χοροῦ, ὅπου μεταχειρίζο-
νται τὰς λέξεις αὐτῆς τῆς τέχνης εἰς τὰς πλέον εὐγενικὰς χρήσεις·
εἰς μερικὰ μέρη οἱ στρατηγοὶ ἢ οἱ προεστοὶ ὀνομάζονται ἀρχηγοὶ
τοῦ χοροῦ (χορηγέται)⁴.

Ἡ μουσικὴ τους ἔχει τὸν μέσον τόπον μεταξύ τῆς τῶν Δωριέων
καὶ τῶν Ἰώνων, καὶ μὲ τὸ νὰ ζωγραφίζῃ κατὰ διαδοχὴν τὸν ἐναγκα-
λισμὸν τῆς μεγαλαυχίας καὶ τὴν ἀπαλότητα τῆς τρυφῆς, αὐτὴ εὐρί-
σκει τὸν λογαριασμὸν τῆς εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἦθη τοῦ ἔθνους⁵.

1. Βοσσ. παρατ. εἰς Μελαμ. βιβλ. 2, κεφ. 3, σελ. 456.

2. Πλουτ. περὶ τοῦ ἀκούειν ποιητ. τόμ. 2, σελ. 15.

3. Πλάτ. εἰς Κρίτ. τόμ. α', σελ. 53· ὁ αὐτ. εἰς Μέν. τόμ. 2 σελ. 70.

4. Λουκιαν. περὶ πηδ. κεφ. 14, τόμ. 2, σελ. 276. — Ὁ Λουκιανὸς διη-
γεῖται ἓνα ἐπίγραμμα ὅπου ἔγινε δι' ἓνα Θετταλόν, περιεχόμενον εἰς αὐτὰς
τὰς λέξεις: «Ὁ δῆμος ἀνήγειρεν αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα εἰς τὸν Ἰλαρίωνα, ἐπει-
δὴ καὶ ἐχόρευσε καλὰ εἰς τὸν πόλεμον».

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Λουκιανοῦ δὲν εἶναι πρὸς καταφρόνησιν τῶν Θετταλῶν,
καθὼς συμπεραίνει ὁ Ἀνάχαρσις. Ὁ χορὸς εἶναι γένος ὑποδικαιρούμενον εἰς
εἶδη ἡδονικὰ καὶ πολεμικὰ. Ἡδονικὰ εἰσίν: ἡ σίκινις, ὁ κόρδαξ^(α), λαβύριν-
θος, συγκαθιστός καὶ ἄλλοι. Πολεμικὰ δέ: ὁ πυρρίχιος, οὗ εἶδη: μεῖδάν-ὄγιου-
νού, μάνδρα-χαβασί, ντζέγγι-χαρμπῆ, καὶ ἄλλοι.

— Κόρδαξ· κινεῖ κυκλοειδῶς τὰ ὀπίσθια. Σίκινις· κινεῖ κυκλοειδῶς τὴν
κοιλίαν. Χορεύονται ἀπὸ δύο εἰς Κωνσταντινούπολιν.

— Λαβύρινθος· ὑπὸ πολλῶν· κάμνει ὁ χορηγέτης διαφόρους ἐξελιγμοὺς
βαστώντας τὶ εἰς τὴν δεξιάν, καὶ εἶναι πρὸς μνείαν τοῦ Θησέως ἐν Κρήτῃ. Χο-
ρεύεται καὶ αὐτὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ λέγεται «ρωμαίικος».

— Συγκαθιστός· ὑπὸ δύο εἰς τὴν Θετταλίαν.

(α) Σχολιαστ. Ἀριστοφάνους.

5. Ἀθην. βιβ. 14, σελ. 624.

Εἰς τὸ κυνήγι εἶναι ὑπόχρεοι νὰ σέβωνται τοὺς πελαργοὺς (λελέκια)· ἐγὼ δὲν ἤθελε μεγαλώσω αὐτὴν τὴν περίστασιν, ἂν δὲν ἀπεφάσιζον, ἐναντίον ἐκείνων ὁποῦ φονεύουν αὐτὰ τὰ πτηνά, τὴν ἰδίαν τιμωρίαν ὁποῦ καὶ εἰς τοὺς φονεῖς². Θαυμάζοντες δι' ἓναν τοιοῦτον ἀλλόκοτον νόμον, ἐρωτήσαμεν τὴν αἰτίαν· μᾶς εἶπον ὅτι οἱ πελαργοὶ ἐπάστρευσαν τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τὰ ὑπερμεγέθη φίδια ὁποῦ τὴν κατηνώχλουν πρωτύτερα, καὶ ὅτι, χωρὶς τὸν νόμον, ἤθελε βιασθῶσι γλήγορα νὰ παραιτήσωσιν αὐτὸν τὸν τόπον³, καθὼς ὁ πολυπλασιασμός τῶν ἀσπαλάχων (χαμοργιῶν) ἔκαμε νὰ παραιτήσωσι μίαν πόλιν τῆς Θεσσαλίας τῆς ὁποίας ἐξέχασα τὴν ὀνομασίαν⁴.

— *Πυρρίχιος*: ὑπὸ ἐνόπλων· οὗ εἶδη:

— *Μειδάν-όγιουνού(α)*: ὑπὸ πολλῶν, εἰς κύκλον ἰσταμένων, ἔγχος καὶ θυρεὸν κρατούντων καὶ πληττόντων ἔγχει θυρεόν, δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Χορεύεται ἀπὸ τοὺς τζαούσηδες τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχομπογδανίας.

— *Μάνδρα-χαβασί*: ὑφ' ἑνὸς σπαθί κρατοῦντος καὶ διαφόρους κύκλους εἰς τὸν ἀέρα διαγράφοντος με αὐτό· τὸν εἶδον πολλάκις εἰς τὴν χώραν τῆς Μαγνησίας Πορταρίαν χορευόμενον ἀπὸ Τούρκους· ὁμοιάζει με τὸ *hâton à deux bouts* σχεδόν. Τὸν εἶδον ἔτι παρ' ἑνὸς Ἑλληνοῦ εἰς τὰ Θεραπεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ Πάσχα. Εἶχεν εἰς τὴν κόμην του ἓν φάσγανον δεμένον καὶ ἀπὸ ἓν εἰς κάθε του χέρι καί, συγκαθίζοντας, ἐκινούσε με τὴν ἐπιτηδειότητα, ἀναλογίαν καὶ κυκλικὴν ταχύτητα καὶ τὰ τρία ἐνταυτῷ, ὁποῦ ἐξεπλάγημεν ὅλοι οἱ περιεστῶτες.

— *Ντζέγγι-χαρμπή*: ἐν τῷ ἀναβρασμῷ τῆς μάχης ὑφ' ὅλων τῶν ἐνόπλων κινουμένων δεξιῶς, ἀριστερῶς καὶ εἰς τὰ ἔμπροσθεν. Τὸν εἶδον εἰς Βουκουρέστι ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων, χορευόμενον ἀπὸ Τούρκους ὑποποιουμένης μάχης.

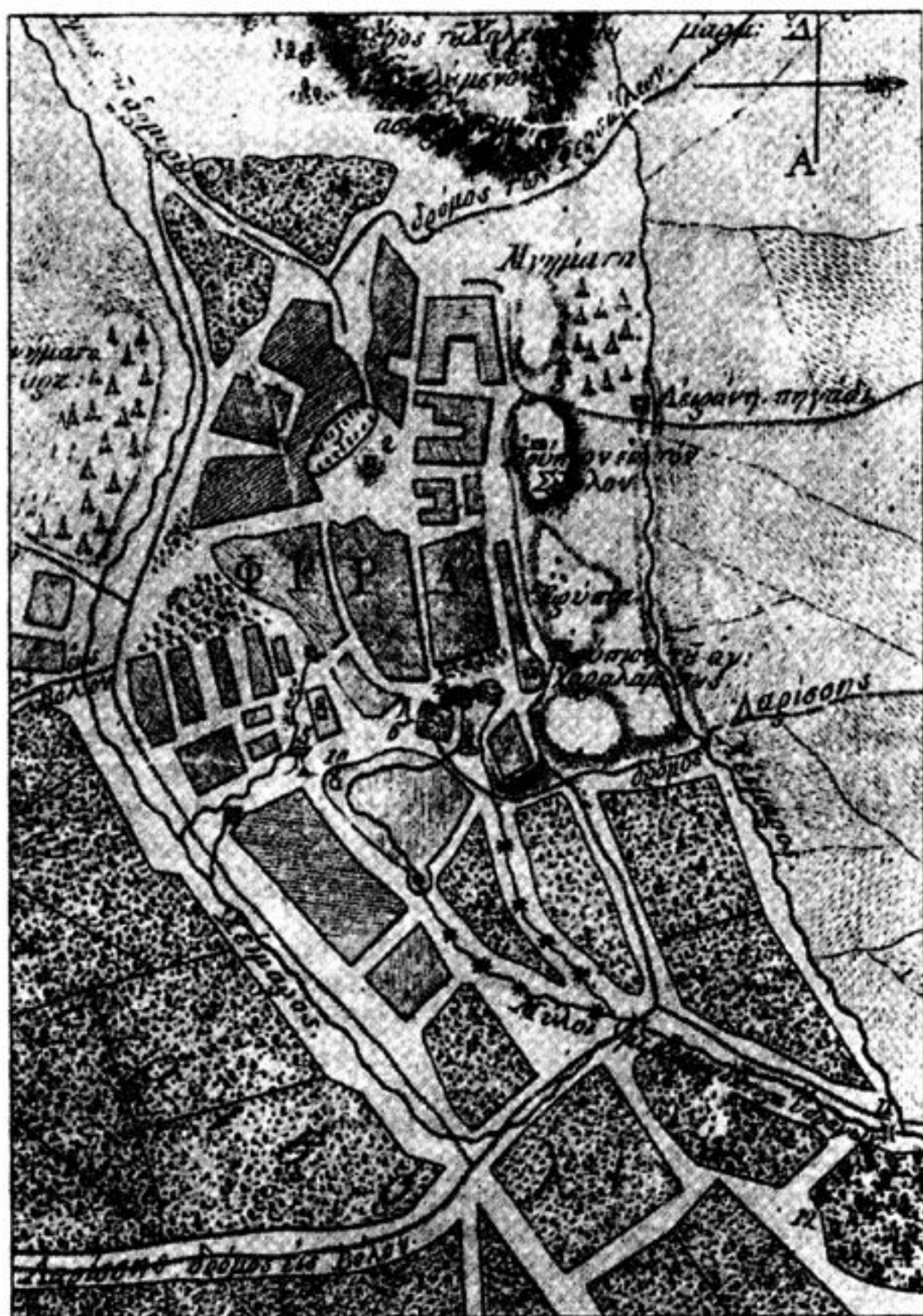
Συμπεραίνεται λοιπὸν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ὁ συμπατριώτης μου Ἰλαρίων, μόνος, ἐν τῇ παρεμβολῇ τοῦ πολέμου, μεταξὺ ἐνόπλων συντρόφων, ἀπέναντι τοῦ ἀντιπαρατεταγμένου ἐχθροῦ, ἐπὶ τῆς ἡμαγμένης πεδιάδος τοῦ στρατοπέδου, δὲν ἦτον καιρὸς νὰ χορεύσῃ τὴν σίκινιν ἢ τὸν κόρδακα, ἀλλὰ τὸν πυρρίχιον, διεγερτικὸν ἐφόδου, καὶ δικαίως τῷ ἀνήγειρεν ὁ δῆμος τὸν ἀνδριάντα.

(α) Ἄφοῦ ἐχάσαμεν τὸ πᾶν, συνεχάθησαν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν χορῶν.

2. Πλίν. βιβ. ι', κεφ. κγ', Σολίν, κεφ. μ'. Πλούτ. περὶ Ἰσιδ. καὶ Ὀσίρ. τόμ. β', σελ. 380.

3. Ἄριστ. περὶ θαυμ. ἀκουσ. τόμ. α', σελ. 1152.

4. Πλίν. βιβλ. η', κεφ. κθ', σελ. 455.

«Ἐπιπεδογραφία τῆς Φέρας λεγομένης νῦν Βελεστίνος».
 Λεπτομέρεια τῆς Χάρτας τῆς Ἑλλάδος (1797).

Βασιλεῖς τῶν Φερῶν, τουτέστι τοῦ Βελεστίνου

Εἰς τὰς ἡμέρας μας, ἐσχηματίσθη εἰς τὴν πόλιν τῶν Φερῶν μία δύναμις, τῆς ὁποίας ἡ λάμψις ἐστάθη τόσον λαμπρά, ὅσον ὀλιγοχρόνιος. Ὁ Λυκόφρων ἔβαλε τὰ πρῶτα θεμέλιά της¹ καὶ Ἰάσων ὁ διάδοχός του τὴν ὑψωσεν εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ τὴν καταστήσῃ τρομερὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰ μακρινὰ ἔθνη. Ἐγὼ ἤκουσα νὰ ὁμιλῶσι τόσον διὰ τὸν ἀλλόκοτον αὐτὸν ἄνθρωπον, ὅπου πιστεύω πῶς ἔχω χρέος νὰ δώσω μίαν ιδέαν τοῦ ὅ,τι ἔκαμε καὶ τοῦ ὅ,τι ἤμποροῦσε νὰ κάμῃ.

Ὁ Ἰάσων εἶχεν ἐκεῖνα τὰ προτερήματα, ὅπου εἶναι πλέον οἰκειὰ εἰς τὸ νὰ θεμελιώσωσι μίαν μεγάλην αὐτοκρατορίαν. Ἄρχισεν ἔνωρίς νὰ βαστᾷ μὲ πληρωμὴν ἓνα σῶμα συμβοηθῶν ἕξι χιλιάδων ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἐξασκοῦσεν ἀδιακόπως καὶ τοὺς ἐπροσήλωνεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, μὲ ἀνταμοιβάς, ὅταν ἔκαμνον καμίαν ἀνδραγαθίαν, μὲ ἀδιακόπους φροντίδας, ὅταν ἀρρωστοῦσαν, καὶ μὲ τιμημένους ἐνταφιασμούς, ὅταν ἀπέθανον². Ἐπρεπέν, ὅταν ἤθελε νὰ ἔμβῃ καὶ νὰ βασταχθῇ τινὰς εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα, νὰ ἔχῃ μίαν δεδοκιμασμένην ἀνδρείαν καὶ τὴν ταχύτητα ὅπου ἔδειχεν ὁ ἴδιος εἰς τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους. Ἄνθρωποι, ὅπου τὸν ἐγνώριζον μὲ ἔλεγον πῶς ἦτον μιᾶς κράσεως ὅπου ἤμποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ τὰς πλέον μεγάλας κακοπαθείας, καὶ μιᾶς δραστηριότητος εἰς τὸ νὰ ὑπερπηδῆσῃ τὰ πλέον μεγαλύτερα ἐμπόδια, μὴ γνωρίζοντας μήτε τὸν ὕπνον, μήτε τὰς ἄλλας χρείας τῆς ζωῆς, ὅταν ἔπρεπε νὰ ἐνεργῇ. Ἀναίσθητος, ἢ —νὰ εἰπῶ καλύτερον— ἀνεπίβατος εἰς τὰ δελεάσματα τῆς ἡδονῆς, ἀρκετὰ φρόνιμος εἰς τὸ νὰ μὴν ἐπιχειρισθῇ κανένα πρᾶγμα ὅταν δὲν ἦτον βέβαιος διὰ τὴν καλὴν ἐκβασίν του. Ἐπιτήδειος ὡσάν τὸν Θεμιστοκλῆ εἰς τὸ νὰ ἐννοήσῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ τῷ κρύψῃ τοὺς ἐδικούς του, νὰ βάλῃ εἰς τόπον δυνά-

1. Ξενοφ. ἱστ. ἑλλ. βιβλ. β', σελ. 461. Διόδ. Σικ. βιβ. 14, σελ. 300. Ρένεκ. ἱστορ. ἱουλ. τόμ. β', σελ. 366.

2. Ξενοφ. αὐτόθι, βιβλ. 6, σελ. 530.

μεως τὴν ὑπουλόγητα ἢ τὴν μηχανουργίαν¹, τέλος πάντων, ἀνάγοντας τὸ πᾶν εἰς τὴν φιλοδοξίαν του καὶ μὴν ἀποδίδοντας ποτὲ τίποτε εἰς τὴν εἰμαρμένην.

Πρέπει νὰ προσθέσωμεν εἰς αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά, ὅτι ἐδιοικοῦσε καὶ μὲ γλυκύτητα τοὺς ὑπηκόους του², ὅτι ἐγνώρισε τὴν φιλίαν εἰς τόσον βαθμόν, ὅπου Τιμόθεος, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, μὲ τὸν ὅποιον ἦτον συνενωμένος διὰ τῶν δεσμῶν τῆς φιλοξενίας, ὄντας ἐγκαλεσμένος ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, ὁ Ἰάσων ξεγυμνώνεται ἀπὸ τὸν ὠραϊσμόν τοῦ θρόνου, ἔρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀνακατώνεται ὡσὰν ἕνας ἀπλοῦς ἰδιώτης μὲ τοὺς φίλους τοῦ ἐγκαλεσμένου, καὶ συνεισέφερε μὲ τὰς δυσωπήσεις του νὰ ἐλευθέρωση τὴν ζωὴν τοῦ φίλου του³.

Ἦτον ὕστερον ἀπὸ μερικοὺς χρόνους μετὰ τὸν θάνατόν του ὅπου ἐπήγαμεν εἰς τὰς Φεράς, πόλιν ἀρκετὰ μεγάλην καὶ περιτριγυρισμένην ἀπὸ κήπους⁴. Ἐνομίζομεν νὰ εὕρωμεν κάποια ἴχνη ἀπ' ἐκείνην τὴν λαμπρότητα ὅπου αὐτὴ ἔλαμπεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἰάσονος⁵.

Ἐβασίλευεν ὁμοῦς ὁ Ἀλέξανδρος ἐκεῖ, καὶ ἐπαράσταινεν εἰς τὴν

1. Κικέρ. περ. ἀξίωμ. βιβλ. α', κεφ. 30, τόμ. 3 σ. 209.

2. Διοδ. Σικελ. βιβ. 15, σελ. 373.

3. Δημοσθ. εἰς Τιμόθ. σελ. 1075. Νέπ. εἰς Τιμόθ. κεφ. 4.

4. Πολύβ. ιζ' σελ. 756. Λίβ. λγ', κεφ. στ'.

5. Ἦθελεν ἰδεῖ τὰ ἴδια, ἂν ἐπήγαμεν καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ νέου Ἀνάχαρσις. Τὴν μίαν (ἥτις ὀνομάζεται Ἅγιος Γεώργιος), ἐννέα στάδια τῆς ἄλλης ἀπέχουσαν, νὰ μὴ σώζη ἄλλην ἀρχαιότητα, παρὰ τεμάχια μισοκρημισμένων θόλων, πλῆθος μαρμαρίνων ἐρειπίων καὶ μίαν τρίκρουνον ἀρχαιοτάτην βρύσιν. Τῆς δὲ καθ'αυτὸ καθέδρας τοῦ Βελεστίνου ἐξεδόθη ἡ ἰχνογραφία· ἀξίος περιεργείας ὁμοῦς εἶναι καὶ ὁ διὰ κυβικῶν μαρμάρων βωμός, ἐφ' οὗ ὁ ἱερὸς Πρίνος, εἰς τὸν Ἅγ. Ἀθανάσιον.

Οἱ συχνοὶ ἄδικοι φόνοι κατὰ τῶν χριστιανῶν, ὅπου γίνονται τὴν σήμερον ἐδῶ, ἤθελον ἐρημώσει ἐξ ὀλοκλήρου αὐτὴν τὴν πόλιν, ἂν αἱ φυσικαὶ χάριτες τῆς δὲν ἤθελον τοὺς ἀναγκάζει νὰ ὑπομένουν δλα, διὰ ν' ἀφήσωσι κὰν τὰ κόκκαλά των ἐκεῖ ὅπου ἐτάφησαν καὶ οἱ προπάτορές των. Ὁ Ἀνάχαρσις δὲν ἐστέκετο μῆτε μίαν στιγμὴν τὴν τῶρα, ἀλλ' ἔφευγε νὰ κρυφθῇ τὸ γληγορώτερον εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Σκυθίας του.

Ἑλλάδα ἓνα θέαμα, τοῦ ὁποίου ἐγὼ μήτε ιδέαν ἤμποροῦσα νὰ ἔχω, ἐπειδὴ ποτέ μου δὲν εἶδα τύραννον. Ὁ θρόνος ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐκάθετο, ἄχνιζεν ἀκόμη ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν προκατόχων του. Εἶπον ἀνωτέρω πῶς ὁ Ἰάσων ἐφονεύθη ἀπὸ συνωμότης. Οἱ δύο ἀδελφοί του Πολύδωρος καὶ Πολύφρων διαδεχθέντες τον, ὁ μὲν Πολύφρων ἐφόνευσε τὸν Πολύδωρον¹, αὐτὸς δὲ ἐδολοφονήθη ὀλίγον ὑστερώτερον ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις εἶχεν ἔνδεκα χρόνους ὅπου ἐβασίλευεν², ὅταν ἤλθομεν εἰς τὸν Βελεστίνον.

Ὁ σκληρὸς αὐτὸς ἡγεμὼν εἶχε μόνον πάθη ἐξευτελισμένα ἀπὸ οὐτιδανὰ ἐλαττώματα· χωρὶς πίστιν εἰς τὰς συνθήκας, δειλὸς καὶ ἀνάξιος εἰς τοὺς πολέμους, εἶχε τὴν φιλοδοξίαν νὰ ὑποτάξῃ λαούς, μόνον διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν φιλαργυρίαν του καὶ τὴν γεῦσιν τῶν ἡδονῶν, διὰ νὰ παραιτηθῇ εἰς τὰς πλέον βρωμερὰς σωματικὰς ὀρέξεις του³. Ἐνας σωρὸς ἀπὸ φυγάδας καὶ πλανωμένους, ἐσπιλωμένους ἐξ αἰτίας τῶν κριμάτων των, ὀλιγώτερον ὅμως ἀνθρωποκτόνους ἀπ' αὐτόν, καταντήσαντες στρατιῶται καὶ δορυφόροι του, ἔφερον τὸν ἀφανισμόν εἰς τὰς ἐπαρχίας του καὶ εἰς τοὺς πλησιοχώρους λαούς. Τὸν εἶδον νὰ ἐμβαίνει κορυφαῖος των εἰς μίαν σύμμαχον πόλιν, νὰ συναθροίσῃ ἐκεῖ μὲ διαφόρους προφάσεις τοὺς πολίτας εἰς τὴν δημόσιον ἀγοράν, νὰ τοὺς σφάξῃ, καὶ νὰ ἐκδώσῃ τὰ ὀσπίτιά των εἰς διαρπαγὴν⁴. Τὰ ἄρματα του ἐπήγαινον κατὰ πρῶτον ὀλίγον καλά, νικηθεὶς ὑστερον ἀπὸ τοὺς Θηβαίους, ἐνωθέντας μὲ διάφορα γένη τῆς Θεσσαλίας⁵, ἐξήσκει πλέον τὰς μανίας του, μόνον ἐναντίον τῶν ἰδίων ὑπηκόων του. Μερικοὶ ἐθάπτοντο διὰ προσταγῆς του ὀλοζώντανοι⁶, ἄλλοι δέ, ἐνδυόμενοι μὲ δέρματα ἄρκτων ἢ ἀγριοχοίρων, ἐκυνηγοῦντο καὶ ἐξεσχίζοντο ἀπὸ μανδρόσκυλα συνηθισμένα εἰς τοιοῦτον

1. Ξενοφ. ἱστορ. Ἑλλ. βιβ. στ', σελ. 600.

2. Διόδ. Σικελ. βιβ. ιε', σελ. 374.

3. Πλούταρχ. εἰς Πελοπ. τόμ. α', σελ. 293.

4. Διόδ. Σικ. βιβ. 15, 385. Πλούταρχ. αὐτόθι. Παυσαν. βιβ. στ', σελ. 463.

5. Διόδ. αὐτόθι σελ. 390.

6. Πλούταρχ. αὐτόθι.

εἶδος κυνηγίου. Αὐτὸς ἔκαμνεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἑνα παιγνίδι τὰ βάσανά τους, καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν δὲν ὠφελούσαν εἰς ἄλλο, παρὰ νὰ σκληρύνωσι περισσότερο τὴν ψυχὴν του. Ἐν τοσοῦτῳ ἐκόντευσε μίαν ἡμέραν νὰ κινηθῆ εἰς εὐσπλαγχνίαν. Ἦτον εἰς τὴν παράστησιν τῶν *Τρωαδιτισσῶν* τοῦ Εὐριπίδου, ἐβγῆκεν ὁμως ἀπὸ τὸ θέατρον παρευθὺς, λέγοντας πὼς ἐντρέπετο πολλά, ἂν, ἀφοῦ βλέπει μὲ ἥσυχον μάτι νὰ χύνεται τὸ αἷμα τῶν ὑπηκόων του, νὰ φανῆ ὅτι κατανύττεται ἐπάνω εἰς τὰς δυστυχίας τῆς Ἐκάβης καὶ τῆς Ἀνδρομάχης¹.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Βελεστίνου ἐζοῦσαν εἰς ξιππασμὸν καὶ εἰς ἐκείνην τὴν θλιψὴν ὅπου προξενεῖ ἡ ὑπερβολὴ τῶν δεινῶν, ἧτις εἶναι μία δυστυχία περισσότερο. Οἱ στεναγμοὶ τῶν δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ φανερωθῶσι καὶ αἱ εὐχαί, ὅπου ἔκαμναν κρυφίως διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἐτελείωναν εἰς μίαν ἀσθενῆ ἀπελπισίαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ταραττόμενος ἀπὸ φόβους, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐτάραττε τοὺς ἄλλους, εἶχε τὴν μερίδα τῶν τυράννων, ἐκείνην, τὸ νὰ μισῆ καὶ νὰ μισῆται. Ἐξεχωρίζετο εἰς τὰ μάτια του διὰ μέσου τῆς χροιᾶς τῆς σκληρότητός του, ἡ σύγχυσις, ἡ προφύλαξις καὶ ὁ τρόμος ὅπου ἐβασάνιζον τὴν ψυχὴν του. Τὸ πᾶν τῷ ἦτον ὑποπτον, οἱ φύλακές του τὸν ἔκαμνον νὰ τρέμη· αὐτὸς ἐλάμβανε προεγγυήσεις ἐναντίον Θήβης τῆς συζύγου του, τὴν ὁποίαν ἀγαποῦσε μὲ τὴν ἰδίαν μανίαν ὅπου τὴν ἐζήλευεν, ἂν ἤμπορῆ νὰ ὀνομάσῃ τινὰς ἔρωτα τὸ ἄγριον ἐκεῖνο πάθος ὅπου τὸν ἔσερνεν εἰς τὸ πλάγι τῆς. Ἐπερνοῦσε τὴν νύκτα εἰς τὰ ὕψη τοῦ παλατίου του, εἰς ἕνα οἶκημα ὅπου ἀνέβαινε τινὰς μὲ μίαν σκάλαν², τοῦ ὁποίου αἱ εἴσοδοι ἐφυλάττοντο ἀπὸ ἕναν κύνα, ὅπου δὲν ἐγνώριζεν ἄλλον, παρὰ τὸν βασιλέα, τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν σκλάβον, ὅστις ἐφρόντιζε νὰ τὸν θρέφῃ. Αὐτὸς ἐπήγαιεν ἐκεῖ κάθε βράδυ, προπορευομένου τοῦ ἰδίου σκλάβου κρα-

1. *Αἰλιαν. ποικ. ιστορ. βιβ. ιδ'*, κεφ. μ', Πλούτ., εἰς *Πελοπ. τόμ. α'*, σελ. 293.

2. Ἴσως νὰ ἦτον εἰς τὸν Σοῦγλον αὐτὴ ἡ κατοικία.

τοῡντος ἓνα γυμνὸν σπαθί, καὶ ὅπου ἔκαμνε μίαν ἀκριβῆ ἔξερευνη-
σιν εἰς τὸ οἶκημα¹.

Οἱ συνωμόται, ἀφοῦ ἄφησαν μερικὸν καιρὸν τοὺς κατοίκους τοῦ
Βελεστίνου νὰ ξανασάνωσιν, ἐμοίρασαν ἀναμεταξύ των τὴν αὐτο-
κρατορικὴν δύναμιν καὶ ἔκαμαν τόσες ἀδικίες, ὅπου οἱ ὑπήκοοί των
ἐβιάσθησαν νὰ κράξωσιν εἰς βοήθειάν τους Φίλιππον τὸν Μακεδό-
να². Ἦλθε καὶ ἐδίωξεν ὄχι μόνον τοὺς τυράννους τοῦ Βελεστίνου,
ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ἀκόμη ὅπου εἶχον κατακαθήσει εἰς ἄλλας πόλεις.
Αὐτὴ ἡ καλωσύνη ἐπροσήλωσε τοιουτοτρόπως τοὺς Θετταλοὺς εἰς
τὰ συμφέροντά του³, ὅπου τὸν ἠκολούθησαν εἰς τὰ περισσότερα ἐπι-
χειρήματά του καὶ τὸν εὐκόλυναν τὴν ἐκτέλεσίν των.

Ἐφοῦ περιήλθομεν τὰ περίξ τοῦ Βελεστίνου καὶ πρὸ πάντων
τὸν λιμένα του ὅπου ὀνομάζεται Παγασαὶ (Βόλος), ὁ ὁποῖος εἶναι
μακρὰν ἑνενηντα στάδια⁴, ἐπεσκέφθημεν τὰ νότια μέρη τῆς Μα-

1. Κικέρ. εἰς ἀξ. βιβ. β', κεφ. ζ', τόμ. γ', σελ. 233. Βαλ. Μάξ. βιβ. θ',
κεφ. ιγ'.

2. Διόδ. Σικ. βιβ. 16, σελ. 418.

3. Ἰσοκρ. ὁμιλ. εἰς Φιλίπ. τόμ. 1, σελ. 238.

4. Στράβ. βιβ. 9, σ. 436. Τρεῖς ὥρες καὶ χίλιες πέντε ὀργυῖες.

Εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀκρωτηρίου Πύρρας καὶ Δευκα-
λίωνος, λεγόμενον τὴν σήμερον Ἀγκίστρι, κεῖνται τὰ εῤεῖπια τῆς Δημητριά-
δος, λεγομένης ἄχρι τοῦ νῦν Παλάτια. Ἐχει τὰ προτερήματα ὅπου διαλαμβάνει
ἡ Γεωγραφία τῶν Δημητριάδων, φύλ. 213. Εὐρίσκεται ἐκεῖ πλῆθος μαρμά-
ρων μεγίστων καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως σῶα σχεδόν. Ἦμπορεῖ νὰ τὰ περιέλθῃ
τινάς εἰς μιᾶς ὥρας διάστημα. Τῶν ὑδραγωγείων καὶ ἄλλων ἀρχαιοτήτων, τε-
μάχια σώζονται.

Ἐμβαίνοντας εἰς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος, ὀνομαζόμενον Μπρουμπλύθρα
(τουτέστι βορβορολύθρα, ἐπειδὴ καὶ εἶναι λασπώδης ἐξ αἰτίας τῶν καταφερο-
μένων χειμάρρων ἐν καιρῷ βροχῆς) ἦτον ἡ πόλις Ἀμφαναί, καὶ λέγεται τὴν σή-
μερον Κεραμίδι· μάρμαρα καὶ ἀρχαιότητες εἶναι ἐκεῖ πολλαί, καὶ πρὸ πάντων
δύο σπήλαια θεωρίας ἀξία εἰς περιέργων ὀφθαλμούς. Ἐκεῖ εἶναι τὸ Δίμηνον,
Διμήνι κοινῶς, διὰ τὸ τὰς δύο μῆνας τοῦ λιμένος θεωροῦν, καὶ ἓνα οἶκημα κα-
λούμενον λαμνόσπιτον, ὅλος δὲ ὁ περίξ τόπος ὀνομάζεται Λάμια. Ἐραγε πόθεν;
Ἰσως καμία γυνὴ ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Φθιώτιδος Λάμιαν, ἐξορισθεῖσα ἐκεῖσε
διὰ τὴν μαγικὴν τέχνην της, μετέδωκε τὴν ὀνομασίαν της, ἐπειδὴ οἱ χυδαῖοι

γνησίας, ἔπειτα ἐγυρίσαμεν τὸν δρόμον μας πρὸς τὰ ἀρκτικά, ἔχοντες ἐκ δεξιῶν μας τὴν ἀλυσίδα τοῦ Πηλίου ὄρους. Ἐκείνη ἡ ἐπαρχία εἶναι χαριεστάτη. Ἐξ αἰτίας τῆς γλυκύτητος τοῦ κλίματος, τῆς ποικιλίας τῶν θεαμάτων καὶ τῆς πληθύος τῶν κοιλάδων ὅπου σχηματίζωσι (πρὸ πάντων εἰς τὸ ἀρκτικὸν μέρος) οἱ κλῶνοι τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Ὀσσης (Κισάβου).

Ἐπάνω εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Πηλίου ὑψοῦται ἕνας ναὸς εἰς τιμὴν τοῦ Διὸς καὶ πλησίον του εἶναι τὸ περίφημον σπήλαιον, ὅπου θέλουσιν, ὅτι ὁ Χείρων νὰ εἶχε καταστήσει ἔκπαλαι τὴν κατοικίαν του¹, καὶ τὸ ὅποιον φέρει ἀκόμη τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ Κενταύρου². Ἡμεῖς ἀνεβήκαμεν ἐκεῖ κατόπιν ἀπὸ μίαν λιτανεῖαν νεανίσκων, οἵτινες πηγαίνουνσι κάθε χρόνον ἐν ὀνόματι μιᾶς πλησιοχώρου πολιτείας νὰ προσφέρωσι μίαν θυσίαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῶν θεῶν. Μὲ ὄλον ὅπου εἴμαστον εἰς τὴν μέσσην τοῦ καλοκαιρίου, καὶ ἡ ζέστη ἦτον ὑπερβολικὴ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, ὑπεχρεώθημεν

καὶ τώρα θεωροῦσι τὰ περίξ ἐκεῖνα ὡς μαγικά. Ἡ καμία ἀποικία τῆς ρηθείσης πόλεως ἔδωκε τὸ ὄνομά της.

Ἐντικρὺ τοῦ νησίου, ὅπου εἶναι ὁ Ἄγ. Νικόλαος, ἐπάνω εἰς τὸ Ἀγκίστρι εἶναι ἕνα οἶκημα μέγαλον πελεκημένον μὲ σφυρὶ εἰς μίαν μόνην πέτραν, καὶ λέγεται Δασκαλιὸν κατὰ παραφθορὰν τοῦ Δευκαλίων. Ὅλος ὁ τόπος αὐτὸς ἐξουσιάζεται ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Μακρυνίτζας, οἵτινες μὲ τοῦτο ἀποδεικνύουσι πὼς ἦσαν οἱ καθαυτὸ πολῖται τῆς Δημητριάδος, καὶ μετὰ τὴν ἐκπόρθησίν της, μετοίκησαν ἐκεῖ, ὅπου εἶναι τώρα, ἡ μέρος των διεσπάρη εἰς 14 βακούφια χωρία, καὶ ὡς συμπολιταὶ εἶναι ἐνωμένοι εἰς τὰ δασίματά των. Ὁρ. Γεωγ. τῶν Δημητριάων, φύλ. 214.

1. Πίνδ. Πύθ. 4, στίχ. 181. Δικαίαρχ. ἀπολ. γεωγ. μιν. τόμ. 2, σελ. 29.

2. Ἐνωθε τῆς χαριεστάτης χώρας Πορταρίας (ἥτις ἔχει δίκαιον νὰ μεγαλαυχῇ ὡς τερπνοτέρα ἀπασῶν τῶν ἐκεῖσε διὰ τε τὴν τοποθεσίαν καὶ τὰς ψυχροτάτας καὶ διειδεδστάτας δύο πηγὰς τοῦ ποταμοῦ, καλουμένου τὴν σήμερον Μάννα), κεῖται ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ Πηλίου λεγομένη Πηλασίδι, τουτέστι Πηλέας εἶδεν ἢ Πηλέως ἴδιον. Ἐκεῖ εἶναι ἐν σπήλαιον εὐρυχωρότατον, μὲ χωρίσματα διάφορα μέσα, καὶ ἐπειδὴ σώζεται αὐτὸ τὸ ἶχνος τῆς φερωνύμου ὀνομασίας τοῦ Πηλέως μέχρι τοῦ νῦν, ἂν μοι ἦτον συγχωρημένον, ἐγὼ ἤθελεν εἰπῶ ὅτι ἐκεῖ ἴσως ἔγιναν οἱ γάμοι τοῦ ἥρωος αὐτοῦ καὶ τῆς Θέτιδος· καὶ τούτου ὑποτιθεμένου, ἔπεται καὶ ὁ Κένταυρος Χείρων ἐκεῖ νὰ ἀνέθρεψε τὸν Ἀχιλλέα, ὡς εἰς ἐγνωσμένον εἰς τοὺς γονεῖς του τερπνόν, ὑγιεινὸν καὶ παράμερον τόπον.

νά σκεπασθῶμεν καθὼς καὶ ἐκεῖνοι, μὲ μηλωτάς. Αἰσθάνεται τῇ ἀληθείᾳ τινὰς ἐπάνω εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος μίαν δριμυτάτην ψύχραν, ἢ ἐπαφή τῆς ὄμως ἐξασθενεῖ τρόπον τινὰ ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερτάτης θέας, ὅπου παρασταίνει ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἢ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο αἰ πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας.

Τὸ ὄρος εἶναι σκεπασμένον ἀπὸ πεύκους, κυπαρίσσια, κέδρους, καὶ ἀπὸ διάφορα εἶδη δένδρων¹ καὶ φυτὰ ὅπου μεταχειρίζεται καθ' ὑπερβολὴν ἢ ἰατρικῇ². Μᾶς ἔδειξαν μίαν ρίζαν, τῆς ὁποίας ἡ εὐωδία πλησιάζουσα ἐκείνην τοῦ θυμάρου, εἶναι λέγουσι θανατηφόρος εἰς τὰ φίδια, καὶ ὅταν τὴν βράσῃ τινὰς μὲ κρασί, ἰατρεύει ἀπὸ τὰ δαγκάματά των³. Εὐρίσκεται ἐκεῖ ἓνα δενδράκι, τοῦ ὁποίου ἡ ρίζα εἶναι ἰατρικῇ εἰς τὴν ποδάγραν, οἱ φλοῦδες εἰς τὸν κώλικα καὶ τὰ φύλλα εἰς τὸν πονόματον⁴. Τὸ μυστήριον ὄμως τῆς κατασκευῆς τὸ ἠξεύρει μόνον μία γενεά, ἣτις καυχᾶται νὰ τὸ παρεδόθη, ἀπὸ πατέρα εἰς υἱόν, ἐκ τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, εἰς τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἀνάγει τὴν ἀρχαιότητά της, καὶ δὲν παίρνει καμίαν πληρωμὴν, στοχαζομένη πὼς εἶναι ὑπόχρεη νὰ ἰατρεύῃ δωρεὰν τοὺς ἀρρώστους ὅπου ἔρχονται ζητοῦντες τὴν συνδρομὴν της.

Κατελθόντες ἀπὸ τὸ βουνὸν κατόπιν ἀπὸ τὴν λιτανείαν, ἐπροσκαλέσθημεν εἰς τὸ συμπόσιον, τὸ ὁποῖον τελειώνει τὴν ἱεροπραξίαν. Εἶδαμεν ἔπειτα ἓνα εἶδος χοροῦ ξεχωριστὸν εἰς μερικὰ γένη τῆς Θεσσαλίας καὶ πολλὰ ἀρμόδιον εἰς τὸ νὰ διεγείρῃ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν προσοχὴν τῶν κατοίκων τοῦ κάμπου⁵. Ἐνας Μάγνης⁶ ἔρχεται εἰς τὸ μέσον μὲ τὰ ἄρματα του, τὰ βάλλει εἰς τὴν γῆν καὶ μιμεῖται τὰς χειρονομίας καὶ τὰ κινήματα ἑνὸς ἀνθρώπου, ὅστις ἐν καιρῷ πολέμου, σπεῖρει καὶ γεωργεῖ τὸ χωράφι του. Ὁ φόβος εἶναι ἐντετυπωμένος εἰς τὸ μέτωπόν του, γυρίζει τὸ κεφάλι του εἰς κάθε μέ-

1. Δικαίαρχ. ἀπ. γεωργ. μιν. τόμ. 2, σελ. 27.

2. Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. σελ. 30. Θεόφρ. ἱστ. βοταν. βιβ. 4, κεφ. 6, σελ. 37 καὶ βιβ. 9, κεφ. 15, σελ. 1117.

3. Δικαίαρχ. αὐτόθ. σελ. 28.

4. Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. σελ. 30.

5. Ξενοφ. ἀναβ. Κύρ. βιβ. 6, σελ. 371.

6. Βολιώτης.

ρος, βλέπει μακριὰ ἕναν στρατιώτην ἐχθρόν, ὅστις πασχίζει νὰ ἐπιπέσῃ αἰφνιδίως ἐπάνω του, παρευθὺς αὐτὸς ἀρπάζει τὰ ἄρματα του, πολεμεῖ τὸν στρατιώτην, τὸν νικᾷ, τὸν δένει εἰς τὰ βόδια του καὶ τὸν διώκει ἔμπροσθέν του. "Ὅλα αὐτὰ τὰ κινήματα τελειοῦνται μὲ ἀναλογίαν κατὰ τὸν ἦχον τῆς φλοέρας.

Ἄκολουθοῦντες τὴν ὁδοιπορίαν μας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Συκούριον¹· αὕτη ἡ πόλις, θεμένη ἐπάνω εἰς ἕνα λόφον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κισάβου, ἀπολαμβάνει τὴν θέαν εὐφώρων πεδιάδων. Ἡ καθαρότης τοῦ ἀέρος καὶ ἡ ἀφθονία τῶν νερῶν τὴν κατασταίνουσιν ἕνα ἀπὸ τὰ ἡδονικώτερα καθίσματα τῆς Ἑλλάδος². Ἐκεῖθεν, ἕως τὴν Λάρισαν³, ὁ τόπος εἶναι εὐκαρπος καὶ πολλὰ κατοικημένος, φαίνεται πὼς εἶναι χαριέστερος ὅσον πλησιάζει τινὰς εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ἥτις νομίζεται δικαίως ἡ πρώτη καὶ πλουσιωτέρα τῆς Θεσσαλίας. Τὰ ἔξω της εἶναι στολισμένα ἀπὸ τὴν Σαλαμβριάν, ἥτις κυλίζει κοντὰ εἰς τὰ τείχη της νερὰ καθ' ὑπερβολὴν καθαρά⁴.

Ἡμεῖς ἐκονεύσαμεν εἰς τὸν Ἀμύντορα καὶ ἠῦραμεν εἰς τὸ σπίτι του ὄλας τὰς ἀγαλλιάσεις ὅπου ἐπροσμέναμεν ἀπὸ τὴν παλαιὰν φιλιάν, ἥτις τὸν ἐσυνέδενε μὲ τὸν πατέρα τοῦ Φιλῶτα.

Κοιλὰς τῶν Τεμπῶν

Εἶμαστον ἀνυπόμονοι νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὰ Τέμπη⁵. Αὐτὸ τὸ ὄνομα, κοινὸν εἰς πολλὰς κοιλάδας ὅπου εὐρίσκει τινὰς εἰς ἐκείνην τὴν τοποθεσίαν, φανερώνει μερικώτερον ἐκείνην, ὅπου σχηματίζει πλησιάζοντας ὁ Ὀλυμπος μὲ τὸν Κίσαβον. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη μεγάλη ὁδὸς διὰ νὰ πηγαίνη τινὰς ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ὁ Ἀμύντωρ ἠθέλησε νὰ μᾶς συνοδεύσῃ. Ἐπιάσαμεν ἕνα

1. Κεσερλί.

2. Λίβ. βιβ. 42, κεφ. 54.

3. Ὁ Ὀμηρος τὴν ὀνομάζει Ἄργος Πελασγικὸν καὶ ὁ Στράβων Θεσσαλικόν.

4. Πλίν. βιβ. 4, κεφ. 8, τόμ. 1, σελ. 200.

5. Παμπᾶς.

πλοιάριον καὶ τὴν αὐγὴν ἀνήχθημεν εἰς τὴν Σαλαμβριάν, τῇ δεκάτῃ πέμπτῃ τοῦ Μεταγειτνιῶνος, (τῇ τριακοστῇ Ἰουλίου τῷ 357 πρὸ Χριστοῦ). Παρευθὺς μᾶς ἐφάνησαν πολλαὶ πόλεις, καθὼς τὰ Φάλανα¹, ἡ Γυρτώνη², αἱ Ἐλατίαι³, τὸ Μόψιον⁴ καὶ ἡ Ὀμολις⁵, μερικαὶ θεμένοι εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, καὶ μερικαὶ εἰς τὰ πλησιόχωρα ὕψη⁶. Ἀφοῦ ἐπεράσαμεν τὰς προχοὰς τοῦ Τιταρησίου⁷ ποταμοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ εἶναι ὀλιγώτερον λαμπρὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς Σαλαμβριάς⁸, ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς Γόννους⁹, ὅπου ἀπέχουσι τῆς Λαρίσης περίπου 160 στάδια¹⁰. ἐκεῖ ἀρχινᾷ ἡ κοιλάς καὶ ὁ ποταμὸς συσφίγγεται μεταξὺ τοῦ Κισάβου, ὅπου εἶναι ἐκ δεξιῶν του, καὶ τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου εἶναι εἰς τὴν ἀριστεράν του, οὐπερ τὸ ὕψος εἶναι ὀλίγον περισσότερον ἀπὸ δέκα στάδια¹¹.

Κατὰ μίαν ἀρχαίαν παράδοσιν, ἕνας σεισμὸς ἐξεχώρισεν αὐτὰ

1. Διριλί.

2. Μπαλαμούτι.

3. Καστρί.

4. Μακρυχώρι.

5. Κάστρο τῆς Ὀραιάς.

6. Σαραντοπόρου.

7. Λίβ. βιβ. 43, κεφ. 61.

8. Ὀμηρ. Ἰλ. Β, στίχ. 754. Στάβ. βιβ. 9, σελ. 441.

9. Κατὰ τὴν περιγραφὴν, ὅπου κάμνει ὁ συγγραφεὺς, φαίνεται πὼς νὰ ἦτον οἱ Γόννοι κάτω ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡλίαν εἰς τὰ ἀριστερὰ τῆς Σαλαμβριάς, ἐκεῖ ὅπου ὀνομάζεται τώρα Μετόχι, ἐπειδὴ ἐκεῖ συσφίγγεται ὁ ποταμὸς. Ὁ τόπος αὐτὸς ἐξουσιάζεται ἀπὸ τὴν Ράψανην.

10. Λίβ. βιβ. λστ', κεφ. 1.

11. Ὁ Πλούταρχος (Παῦλ. Αἰμίλ. τόμ. α', σελ. 263) διηγεῖται μίαν ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν, διὰ τῆς ὁποίας φαίνεται ὅτι ὁ Ξεναγόρας ἤυρε τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου δέκα στάδια καὶ ἕνα πλῆθρον, παρὰ τέσσαρας πόδας. Τὸ πλῆθρον, κατὰ τὸν Σουῖδαν, ἦτον τὸ ἐκτημόριον τοῦ σταδίου, καὶ ἐπομένως δεκαπέντε ὄργυιές, τέσσαρας πόδας καὶ ἕξ δάκτυλα. Ἐβγαλε τοὺς τέσσαρας πόδας, μένουσι δεκαπέντε ὄργυιαι, αἱ ὁποῖαι προστιθέμεναι εἰς τὰς 945, ὅπου δίδουσι τὰ δέκα στάδια, μένει τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου 960 ὄργυιές. Ὁ κύρ Βερνούλης τὸ ἤυρεν 1017 ὄργυιές (Μπιουφ. ἐποχ. τῆς φύσ. σελ. 303). Διὰ νὰ ἤξεύρη ὁ ἀναγνώστης πόσον εἶναι ἡ ὄργυια καὶ τὰ λοιπὰ μέτρα, ἄς ἰδῇ τὴν Γεωγ. τῶν Δημητριέων, φύλ. 21.

τὰ βουνὰ καὶ ἀνοίξε τὴν δίοδον εἰς τὰ νερά ὅπου ἐσκέπαζον τὰς πεδιάδας¹. εἶναι τουλάχιστον ὁμῶς βέβαιον, ὅτι, ἂν ἐσφαλοῦσαν αὐτὸν τὸν δρόμον, ἡ Σαλαμβριά δὲν ἤμποροῦσε πλέον νὰ ἔχη ἔξοδον, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ποταμὸς ὅπου δέχεται εἰς τὸ τρέξιμόν του πολλὰ ποτάμια, τρέχει εἰς ἓναν τόπον, ὅστις ὑψοῦται βαθμηδὸν ἀπὸ τὰς ὄχθας του, ἕως εἰς τοὺς λόφους καὶ εἰς τὰ βουνά, ὅπου περιτριγυρίζουσιν αὐτὴν τὴν τοποθεσίαν.

Διὰ τοῦτο ἔλεγον ὅτι, ἂν οἱ Θετταλοὶ δὲν ὑπετάττοντο εἰς τὸν Ξέρξην, αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἤθελεν ἀποφασίσει νὰ ἐξουσιάσῃ τοὺς Γόννους καὶ νὰ κτίσῃ ἓν ἀδιαπέραστον ἐμπόδιον εἰς τὸν ποταμόν².

Αὐτὴ ἡ πόλις εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ἀξιόλογος διὰ τὴν τοποθεσίαν της. Εἶναι τὸ κλειδί τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὸ μέρος τῆς Μακεδονίας³, καθὼς αἱ Θερμοπύλαι εἶναι πρὸς τὸ μέρος τῆς Φωκίδος.

Ἡ κοιλὰς ἐκτείνεται ἀπὸ μεσημβρίαν εἰς ἄρκτον⁴. Τὸ μᾶκρος της εἶναι σαράντα στάδια⁵. Τὸ μεγαλύτερον πλάτος της εἶναι κοντὰ δύομισι στάδια⁶ περίπου, τῶν 236 ὀργυιῶν. Αὐτὸ τὸ πλάτος ὁμῶς ἐλαττοῦται ἐνίοτε⁷, εἰς τρόπον ὅπου δὲν φαίνεται νὰ εἶναι περισσότερο ἀπὸ 100 ποδάρια⁸.

1. Ἡρόδοτ. βιβ. 7, κεφ. 129. Στράβ. βιβ. 9, σελ. 430.

2. Ἡρόδοτ. αὐτόθι κεφ. 130.

3. Λίβ. βιβ. 42, κεφ. 67.

4. Ποκόκ., τόμ. γ', σελ. 152, σημ. τῆς μ. Στουάρδ.

5. Πλίν. βιβλ. δ', κεφ. η', τόμ. α', σελ. 200. Λίβ. βιβλ. 44, κεφ. ς'.

6. Σημ. τῆς μ. Στουάρδ.

7. Πλίν. αὐτόθι. Αἰλιαν., ποικίλ. ἰστ., βιβλ. γ', κεφ. α'. Περιζων. αὐτόθ. Σαλμασ. εἰς Σόλιν., σελ. 583.

8. Ὁ κύρ Πάβ εἰς τὴν Ἱστορίαν του τῆς Ἑλλάδος τόμ. α', σελ. 32, λέγει περὶ τῶν Τεμπῶν ταῦτα:

«Οἱ ἀρχαῖοι μᾶς ἀφησαν τέσσαρας περιγραφὰς τῶν Τεμπῶν. Αἱ τοῦ Πλινίου καὶ τοῦ Αἰλιανοῦ εἶναι καθαρῶς μυθώδεις, αἱ τοῦ Τίτου Λιβίου καὶ τοῦ Ὀβιδίου εἶναι ἀκριβῶς σύμφωνοι μὲ τὴν ἀλήθειαν. Οἱ νεώτεροι περιηγηταὶ καὶ οἱ καταγράψαντες τὰ ὑπομνήματά των, ὡς ὁ μπαρὼν Τότ, ἦσαν τόσον ἀμαθεῖς εἰς τὴν ἀρχαίαν γεωγραφίαν, ὅπου συντυχαίνουσιν ἀδιακόπως διὰ τὰ Τέμπη ὡσὰν διὰ μίαν τερπνὴν πεδιάδα. Ἐν καιρῷ ὅπου ὁ Αἰλιανός, ὅστις μὲ ὄλον ὅπου τὰ ὑπερεξεθείασε τόσον, προσδιορίζει τὸ πλάτος των μόνον ἓνα πλῆθρον, ἢ περίπου δεκαπέντε ὀργυιῶν. Λοιπὸν, δὲν εἶναι μεγίστη ματαιοφροσύνη, εἰς

Τὰ ὄρη εἶναι σκεπασμένα ἀπὸ πλατάνους, λεῦκες καὶ μελίους μιᾶς ἐξαισίου ωραιότητος¹. Ἀπὸ τοὺς πρόποδάς των ὑπεκλάμπουσι πηγαὶ διειδεδστάτων νερῶν ὡσάν τὸ κρυστάλλι², καὶ ἀπὸ τὰς διακοπάς, ὅπου διαχωρίζουσι τὰς κορυφάς των, ἐκφεύγει ἕνας δροσερὸς ἀέρας, ὅπου τὸν ἀναπνέει τινὰς μὲ μίαν κρυφὴν ἡδονήν.

.....

Ἀπεφασίσαμεν νὰ περάσωμεν ἀπὸ τὴν Ἡπειρον, καὶ ἐπήραμεν τὸν δρόμον τῶν Γόμφων³, πόλις κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πίνδου.

τὴν ὁποίαν ἔπεσον διδόντες τὸ ὄνομα τερπνῆς πεδιάδος εἰς ἕνα κατάστενον δεκαπέντε ὄργυιῶν πλάτος;»

Πίπτει ὁμῶς εἰς παραλογισμόν, λαμβάνοντας τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὄλου. Ἀληθινά, εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι στενὴ ἢ κοιλάς, πλήν, ἀκολουθώντας τὸ τρέξιμον τοῦ Πηγνειοῦ, πλατύνεται καὶ ἐκτείνεται ἀμφοτέρωθε, περισσότερο δὲ εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, ὅπου εἶναι καὶ πεδιάδες, τῶν ὁποίων ἡ χλόη θερίζεται. Εἶδον αὐτοφει τὴν ἀπερίγραφτον ωραιότητα ἐκείνου τοῦ τόπου, ἔπιον καὶ νερὸν ἀπὸ τὸ ὑπόγειον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, νῦν δὲ Ἀγίας Παρασκευῆς. Δὲν ἔχει κόσμον τέχνης, ἀλλὰ τίς κοσμιωτέρα τῆς φύσεως;

Ὁ κύρ Πάβ πρέπει νὰ ἐβγῆ ἀπὸ τὸ βόρειον φροντιστήριόν του, νὰ γίνῃ αὐτόπτης τῆς τοποθεσίας ἐκείνης, καὶ τότε, πειθόμενος, ἀνυπερθέτως θέλει ὁμολογήσει, ὡς ὁ Τότ, τὴν ὑπεροχὴν των ἀπὸ κάθε ἄλλην. Εἶδὲ καὶ ἀπιστῆ εἰς τοὺς αὐτόπτας καὶ λογομαχεῖ ἰσχυρογνωμονῶν, εἶναι ἄδικος.

Λέγει ἔτι πῶς ἠρώτησεν ἕναν Ἕλληνα (ὅστις ἴσως νὰ ἦτον κρεοπώλης): «Τί ἤθελε κάμει τὸ ἔθνος του, ἂν ἤθελε λάβει τὴν πρώτην του λαμπρότητα;» Ἐκεῖνος τάχα νὰ ἀπεκρίθη ὅτι «πρῶτον κίνημά του ἤθελεν εἶσται νὰ σφάξῃ τοὺς μὴ ὀρθοδόξους» καὶ δράττεται λαβῆς πρὸς γενικὴν τῶν Ἑλλήνων κατηγορίαν. Ὁμοιάζει τοῦτο ὡσάν νὰ ἐρωτήσῃ τινὰς τοὺς ἐν Βουκουρεστίῳ ἀρματοποιοὺς Γερμανοὺς, ποῖα ψηφίσματα ἔχουσι νὰ ἐκδοθῶσιν εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ τὸ βουλευτήριον τῆς πατρίδος των; Καὶ ν' ἀκούσῃ ὅτι πρῶτον θέλει εἶναι τὸ νὰ κοπῶσιν οἱ πόδες ὄλων ἐκείνων ὅπου δὲν ἀρματηλατοῦσι. Καὶ ἐδῶ ἀπὸ τοῦ μέρους τὸ ὄλον κατακρίνει.

1. Θεόφρ. Ἰστ. φυτ., βιβλ. 4, κεφ. ζ'. Κάτουλ. ἐπιθαλ. Πηλ. καὶ Θέτιδ., Πλούτ. εἰς Φλαμιν. σελ. 370. Ἡσύχ. εἰς Τέμπ.

2. Αἴλιαν. ποικ. Ἰστ., βιβλ. γ', κεφ. α'.

3. Σταγοὶ Καλαμπάκα.

«Ἐπιπεδογραφία τοῦ περάσματος τῶν Θερμοπύλων πρὸς κατάληψιν τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Ξέρξου εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς παρὰ τοῦ Νέου Ἀναχάρσιδος ἱστορουμένης».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣ'

Ὀδοιπορία τῆς Ἠπειροῦ, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας

Μαντεῖον τῆς Δωδώνης — Πήδημα τῆς Λευκάδος

Τὸ ὄρος Πίνδος διαχωρίζει τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τὴν Ἠπειρον. Τὸ διεπεράσαμεν παραπάνω ἀπὸ τοὺς Γόμφους¹ καὶ ἐμβήκαμεν εἰς τὸν τόπον τῶν Ἀθαμάνων (τὰ Ἄγραφα). Ἀπ' ἐκεῖ ἤμπορούσαμεν νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, ἐπειδὴ δὲν εἶναι μακρὰν. Ξεχωριστὰ ὅμως ὅπου ἔπρεπε νὰ περάσωμεν βουνὰ σκεπασμένα ἤδη ἀπὸ χιόνι, καὶ ὁ χειμὼν εἶναι δριμύτατος εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν², εἴχαμεν ἰδεῖ τόσα μαντεῖα εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅπου μᾶς

1. Λίβ. βιβλ. 32, κεφ. 14.

2. Ὅμηρ. Ἰλιάδ. Β, στίχ. 750. — Ἡ μαρτυρία τοῦ Ὀμήρου ὅπου ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἅς μοι εἶναι συγχωρημένον νὰ εἰπῶ, ὅτι εἶναι δι' ἄλλην Δωδώνην:

*Γουνεὺς δ' ἐκ Κύφου ἤγε δύο καὶ εἴκοσι νῆας·
τῶδ' Ἐνιῆνες ἔποντο μενεπτόλεμοί τε Περαιβοί,
οἱ περὶ Δωδώνην δυσχείμερον οἰκί' ἔθεντο,
οἱ τ' ἀμφ' ἱμερτὸν Τιταρησίον ἔργ' ἐνέμοντο.*

Αὕτη ἡ πλησίον τοῦ Τιταρησίου Δωδώνη κεῖται εἰς τὰς ἐσχατίας τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ λέγεται τὴν σήμερον Λιβιάδι· καὶ ἐν ἧ τὸ μαντεῖον, εἰς τὰς τοῦ Τομάρου εἰς τὴν Ἠπειρον, καὶ λέγεται Παλαιὰ Ἁγία Παρασκευή. Ἡ μὲν παράλιος τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἡ δὲ μακρὰν ἀπέχουσα καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ. Καὶ ἄλλως, ἡ δυτικὴ Ἑλλάς δὲν συμπεριείχετο εἰς τὴν κατὰ Τρωάδος συνωμοσίαν, ὅπου νὰ ἰσχύῃ ἡ μαρτυρία. Φαίνεται οὖν, ὅτι ἡ ὁμωνυμία

ἐπροξενούσαν περισσοτέραν ἀηδίαν, ἢ περιέργειαν. Ἀπεφασίσαμεν νὰ πηγαίνωμεν κατ' εὐθειᾶν εἰς τὴν Ἀμβρακίαν (Ἄρταν), ἀπὸ ἓναν δρόμον πολλὰ σύντομον, πλὴν ἀρκετὰ σκληρόν¹.

Αὕτῃ ἡ πόλις, ἀποικία τῶν Κορινθίων², εἶναι κειμένη πλησίον ἑνὸς κόλπου, ὅστις ἔχει τὸ ἴδιον ὄνομα τῆς Ἀμβρακίας³. ὁ ποταμὸς Ἄραχθος τρέχει εἰς τὰ δυτικὰ μέρη της. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν της εἶναι ἓνας λόφος, ὅπου ἔκτισαν μίαν ἀκρόπολιν. Τὰ τεῖχη της ἔχουσι περίπου εἰκοσιτέσσαρα στάδια περίμετρον⁴ (2268 ὀργυιές). Εἰς τὰ ἔνδον, τὰ βλέμματα ἐφέλκονται ἀπὸ τοὺς ναοὺς καὶ ἄλλα εὐμορφα μνήματα⁵, εἰς τὰ ἔξω ἀπὸ εὐφόρους πεδιάδας ὅπου ἐκτείνονται μακρὰν⁶. Ἡμεῖς ἐκαθήσαμεν μερικὰς ἡμέρας καὶ ἐπήραμεν γενικὰ σημειώματα τῆς Ἡπείρου.

Ὁ Πίνδος, κατ' ἀνατολάς, καὶ ὁ κόλπος τῆς Ἄρτας, πρὸς μεσημβρίαν, διαχωρίζουσι τρόπον τινὰ τὴν Ἡπειρον ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Πολλὰ ἀλυσίδες βουνῶν σκεπάζουσι τὰ ἐνδοτέρω τοῦ τόπου. Πρὸς τὰ παραθαλάσσια εὐρίσκει τινὰς χαριεστάτας θεᾶς καὶ εὐφόρους πεδιάδας⁷. Μεταξὺ τῶν ποταμῶν ὅπου τὴν δροσίζουσιν, ἔξέχει ὁ Ἀχέρων (Καλαμᾶς), ὅστις εἰσβάλλει εἰς ἓνα βάλτον τοῦ ἰδίου ὀνόματος, καὶ ὁ Κωκυτὸς (ποτάμι τῆς Πάργας), τοῦ ὁποίου τὸ νερὸν εἶναι μιᾶς ἀηδοῦς γεύσεως⁸. Ὅχι μακρὰν ἀπ' ἐκεῖ εἶναι ἓνα μέρος ὀνομαζόμενον Ἀόρνη ἢ Ἀβούρνη, ὅπουθεν ἐξατμίζονται ἀναθυμιάσεις καὶ μολύνουσι τὸν ἀέρα⁹. Εἰς αὐτὸ τὸ σχέδιον γνωρίζει τινὰς εὐκόλως τὸν τόπον, ὅπου εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους

ἐξηπάτησε τὸν θεῖον αὐτὸν συγγραφέα. Πλὴν, ἀμφότεραι ὄρειναί, δυσχείμεροι, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν σχεδὸν παράλληλον κείμεναι.

1. Λίβ. αὐτόθ. κεφ. 15.

2. Θουκυδ. βιβλ. 2, κεφ. 80.

3. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 325.

4. Λίβ. βιβλ. 38, κεφ. 4.

5. Δικαίαρ. στίχ. 28, ἀπ. γεωγ. τόμ. 2, σελ. 3.

6. Πολύβ. κεφ. 27, σελ. 827 καὶ 828. Λίβ. βιβλ. 38, κεφ. 3.

7. Στράβ. σελ. 324.

8. Πaus. βιβλ. α', κεφ. 17, σελ. 40.

9. Ὁ αὐτός, βιβλ. 9, κεφ. 30, σελ. 768. Πλίν. βιβλ. 4, κεφ. α', σελ. 188.

ἔθεσαν τὸν ἄδην. Ἐπειδὴ ἡ Ἕπειρος ἦτον τότε ἡ τελευταία ἐγνωσμένη ἐπαρχία πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, αὐτὴ ἐνομιζέτο ὡς ὁ χῶρος τοῦ ζόφου. Καθ' ὅσον ὁμως τὰ σύνορα τοῦ κόσμου ὠπισθοδρόμησαν πρὸς τὸ ἴδιον μέρος, ὁ ἄδης ἀλλάξε τοποθεσίαν, καὶ μετετέθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, πάντοτε πρὸς τὰ μέρη ὅπου τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐφαίνετο νὰ σβήνῃ.

Ἡ Ἕπειρος ἔχει πολλοὺς λιμένας μετρίως καλοὺς. Προάγει ὁ τόπος, μεταξὺ ἄλλων πραγμάτων, καὶ ἄλογα ὀγλήγορα εἰς τὸ τρέξιμον¹, καὶ μανδρόσκυλα, εἰς τὰ ὅποια ἐμπιστεύονται τὴν φύλαξιν τῶν ποιμνίων, καὶ ὅπου ἔχουσιν ἓνα τι παρόμοιον μὲ τοὺς Ἕπειρώτας· τοῦτο εἶναι ὅτι ὀλίγον τίποτες ἀρκεῖ νὰ τὰ βάλῃ εἰς μανίαν². Μερικὰ τετράποδα εἶναι ἐνὸς ὑπερβολικοῦ μεγέθους. Πρέπει νὰ εἶναι τινὰς ὀρθός, ἢ ὀλίγον σκυμμένος, διὰ νὰ ἀρμέξῃ τὰς ἀγελάδες, αἱ ὅποια δίδουσι μίαν μεγάλην ποσότητα γάλακτος³.

Ἦκουσα νὰ διηγοῦνται διὰ μίαν βρύσιν, ὅπου εἶναι εἰς τὸν τόπον τῶν Χαονίων⁴. Διὰ νὰ ἐβγάλωσι τὸ ἄλας ὅπου ἐμπεριέχουσι τὰ νερά της, τὰ βράζουσι καὶ τὰ ἐξατμίζουσι. Τὸ ἄλας, ὅπου μένει, εἶναι λευκὸν ὡσὰν τὸ χιόνι⁵.

Ἐξω ἀπὸ μερικὰς ἑλληνικὰς ἀποικίας καταστημένας εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑπείρου⁶, διαχωρίζονται εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον δεκατέσσαρα παλαιὰ γένη, βάρβαρα τὰ περισσότερα, διαμοιρασμένα εἰς ἀπλὰς ἐνορίας⁷. Μερικὰ μὲν, ὅπου ἐφάνησαν εἰς τινὰς ἐποχάς, ὑποκείμενα εἰς διάφορα διοικήσεων εἶδη⁸. ἄλλα, καθὼς οἱ Μολοσσοί, οἵτινες περίπου τῶν ἐννεακοσίων χρόνων, ὑπόκεινται εἰς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας γενεᾶς. Εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας καὶ εὐ-

1. Ἀχιλλ. Τάτ. βιβλ. α' στίχ. 420.

2. Αἰλιαν. περὶ ζώων βιβλ. 3, κεφ. 2. Σουῖδ. εἰς Μολοσ.

3. Ἀριστοτ. ἱστ. ζώων βιβλ. 3, κεφ. 21, τόμ. α', σελ. 812.

4. Οἱ περίξ τῆς Χειμάρρας.

5. Ὁ αὐτ. μετεωρ. βιβλ. 2, κεφ. 3.

6. Δημοσθ. περὶ Ἄλων. σελ. 73.

7. Θεοφρ. ἀπολ. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 323. Σκύλαξ, περίπλ. ἀπ. γεωργ. μιν. τόμ. α', σελ. 2.

8. Ὁμ. Ὀδυσ. ξ, στίχ. 315. Θουκ. βιβλ. 2, κεφ. 80.

γενεστέρας τῆς Ἑλλάδος· αὐτὴ κατάγεται ἀπὸ τὸν Πύρρον, υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ οἱ ἀπόγονοὶ του ἐξουσίασαν κατὰ διαδοχὴν ἕναν θρόνον ὅπου δὲν ἐδοκίμασε ποτὲ τὸ μικρότερον κλόνισμα. Μερικοὶ φιλόσοφοι ἀποδίδουσι τὴν διάρρησιν αὐτοῦ τοῦ βασιλείου εἰς τὴν ὀλιγότητα τῶν ἐπαρχιῶν ὅπου περιεῖχεν ἄλλοτε. Δογματίζουσιν ὅτι, ὅσον ὀλιγωτέραν δύναμιν ἔχουσιν οἱ αὐτοκράτορες, τόσον ὀλιγωτέραν φιλοδοξίαν καὶ κλίσιν εἰς τὸν δεσποτισμόν¹. Ἡ διαμονὴ αὐτοῦ τοῦ βασιλείου διαρκεῖ ἐξ αἰτίας μιᾶς σταθερᾶς συνηθείας. Ὅταν ἕνας ἡγεμὼν φθάνη εἰς τὸ διάδημα, τὸ ἔθνος συνάζεται εἰς μίαν ἀπὸ τὰ πρῶτας πόλεις. Ὑστερον ἀπὸ τὰς ἱεροπραξίας, ὅπου διατάττει ἡ θρησκεία, ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ ὑπήκοοι ὑπόσχονται, δι' ἑνὸς ὄρκου ἐκφωνουμένου ἔμπροσθεν τῶν θυσιαστηρίων, ὁ μὲν νὰ βασιλεύῃ κατὰ τοὺς νόμους, οἱ δὲ νὰ διαφενδεύωσι τὴν βασιλείαν καθὼς διαλαμβάνουσιν οἱ ἴδιοι νόμοι².

Αὐτὴ ἡ συνηθία ἄρχισεν εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ἐγίνε τότε μία λαμπρὰ μεταβολὴ εἰς τὴν διοίκησιν καὶ εἰς τὰ ἥθη τῶν Μολοσσῶν³. Ἐνας ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς των, ἀποθαίνοντας, ἄφησεν ἕνα μόνον υἱόν. Τὸ ἔθνος, ὄντας βέβαιον ὅτι τίποτε δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ χρησιμεύσῃ τόσον, ὅσον ἡ ἀνατροφή τοῦ νέου τούτου ἡγεμόνος, ἐνεχείρισε τὴν φροντίδα εἰς φρονίμους ἀνθρώπους, οἵτινες ἔβαλαν σκοπὸν νὰ τὸν ἀναθρέψωσι μακρὰν ἀπὸ τὰς ἡδονὰς καὶ τὴν κολακείαν. Τὸν ἐπῆγαν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ συνέβη εἰς μίαν δημοκρατίαν τὸ νὰ διδαχθῇ τὰ ἀμοιβαῖα χρέη τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν ὑπηκόων. Ἐπιστρέφοντας εἰς τὸ βασίλειόν του, ἔδωσε ἕνα μέγα παράδειγμα· εἶπεν εἰς τὸν λαόν: «Ἐγὼ ἔχω πολλὴν δύναμιν, θέλω νὰ τὴν περιορίσω». Κατέστησεν ἕνα συνέδριον, νόμους καὶ πολιτάρχας. Παρευθὺς σπουδὴ καὶ αἱ τέχναι ἤθησαν, διὰ μέσου τῶν φροντίδων καὶ τῶν παραδειγμάτων του. Οἱ Μολοσσοί, ὅπου τὸν λατρεύουσιν, ἡμέρευσαν τὰ ἥθη τους, ἐπῆραν ἐπάνω εἰς τὰ βάρβαρα ἔθνη τῆς Ἠπείρου τὴν ὑπεροχὴν ὅπου δίδουσιν αἱ ἐπιστῆμαι.

1. Ἄριστ. περὶ δημοκρ. βιβλ. 5, κεφ. 11, τόμ. 2, σ. 405.

2. Πλούτ. εἰς Πύρρ. τόμ. α', σελ. 385.

3. Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. σελ. 383. Ἰουστίν. βιβλ. 17, κεφ. 3.

Μαντεῖον τῆς Δωδώνης

Εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ βόρεια μέρη τῆς Ἡπείρου εἶναι ἡ πόλις Δωδώνη. Ἐκεῖ εὐρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Διὸς¹ καὶ τὸ πλεον ἀρχαῖον μαντεῖον τῆς Ἑλλάδος². Αὐτὸ τὸ μαντεῖον ὑπῆρχεν ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου οἱ κάτοικοι ἐκείνων τῶν ἐπαρχιῶν εἶχον μόνον μίαν συγχυσμένην ιδέαν τῆς θεότητος. Καὶ μὲ ὄλον τοῦτο ἐκίνουν ἤδη τὰ ὑποπτευόμενα βλέμματά των εἰς τὸ μέλλον — τόσον ἀληθεύει ὅτι ἡ ἔφεσις τοῦ νὰ τὸ γνωρίσῃ τινὰς εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας ἀρρωστίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὡσπερ καὶ ἀπὸ τὰς πλεον ὀλεθρίους! Ἐγὼ προσθέτω ὅτι εἶναι μία ἄλλη ἀκόμη, ἣτις δὲν εἶναι ἤττον ἀρχαιότερα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων εἶναι τὸ νὰ ἀνάγωσιν εἰς ὑπερφυσικὰς αἰτίας, ὄχι μόνον τὰ ἀποτελέσματα τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀκόμη τὰς συνηθείας καὶ τὰ καταστήματα, ὧν τὴν ἀρχὴν ἀγνοοῦσιν. Ὅταν καταδεχθῇ τινὰς ν' ἀκολουθήσῃ τὲς σειρὰς τῶν παραδόσεών των, διακρίνει ὅτι καταντοῦσιν ὅλοι εἰς τεράστια. Ἦτον ἀναγκαῖον ἓνα, χωρὶς ἀμφιβολίας, διὰ νὰ θεσπίσῃ τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, καὶ ἰδοῦ πῶς αἱ ἱέρειαι τοῦ ναοῦ τὸ διηγοῦνται³:

Μίαν ἡμέραν, δύο μαῦραι περιστεραι ἐπέταξαν ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐστάθησαν ἡ μία εἰς τὴν Λιβύαν καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὴν Δωδώνην. Αὐτὴ ἡ ὕστερινή, καθήσασα ἐπάνω εἰς μίαν δρυῖν, ἐπρόφερον αὐτὰ τὰ λόγια μὲ μίαν εὐληπτον φωνήν: «ἀνεγείρετε ἐδῶ ἓνα μαντεῖον εἰς τιμὴν τοῦ Διός». Ἡ ἄλλη περιστερὰ προσεδιόρισε τὸ ἴδιον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Λιβύας. Καὶ οἱ δύο ἐθεωρήθησαν ὡς διερμηνευταὶ τῶν θεῶν. Ὅσον ματαῖα καὶ ἂν εἶναι αὐτὴ ἡ διήγησις, φαίνεται πῶς νὰ ἔχῃ μίαν πραγματικὴν βάσιν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς βεβαιώνουσιν ὅτι δύο ἱέρειαι ἔφερον ἄλλοτε τὰ ἱερά των ρητὰ εἰς τὴν Δωδώνην, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Λιβύαν. Εἰς δὲ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἡπείρου ἡ αὐτὴ λέξις δηλοῖ μίαν περιστερὰν καὶ μίαν γυναῖκα γραῖαν⁴.

1. Λέγεται τὴν σήμερον ἡ Παλαιὰ Ἁγία Παρασκευή.

2. Ἡρόδοτ. βιβλ. 2, κεφ. 52.

3. Ἡρόδοτ. βιβλ. 2, κεφ. 55.

4. Στράβ. βιβλ. 7, ἀπολ. γεωγ. μιτ. τομ. 2, σελ. 103. Σερβ. εἰς Βιργ.

Ἡ Δωδώνη κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τομάρου ὄρους (Δρύσκου), ὅπουθεν ἐξέρχεται πλῆθος ἀενάων πηγῶν¹. Αὐτὴ χρεωστεῖ τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς εἰς τοὺς ξένους ὅπου ἔρχονται νὰ συμβουλευθῶσι τὸ μαντεῖον τῆς. Ὁ ναὸς τοῦ Διὸς καὶ αἱ στοαί, ὅπου τὸν περιτριγυρίζουσιν, εἶναι στολισμένα με ἀναρίθμητα εἰδωλα καὶ με ἀφιερώματα σχεδὸν ἀπ' ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς². Τὸ ἱερόν δάσος ἀνεγείρεται ἐκεῖ κοντά³. Μεταξὺ τῶν δρυῶν, ἀφ' ὧν συνίσταται, εἶναι μία ὀνομαζομένη ἱερά ἢ προφητικὴ. Ἡ εὐλάβεια τῶν λαῶν τὴν καθιέρωσε πρὸ πολλῶν αἰώνων⁴.

Ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὸν ναόν, εἶναι μία πηγὴ, ἣτις καθ' ἐκάστην εἶναι ξηρὰ τὸ μεσημέρι καὶ τὰ μεσάνυκτα εἰς τὴν μεγαλυτέραν πλημμύραν τῆς. Καθ' ἡμέραν δὲ αὐξάνει καὶ ὀλιγοστεύει ἀνεπαίσθητως μεταβαλλομένη ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην κατάστασιν. Λέγουσιν ὅτι παρασταίνει ἓνα ἰδιαιτέρον φαινόμενον ἀκόμη: Μὲ ὄλον ὅπου τὰ νερά τῆς εἶναι ψυχρὰ καὶ σβῆνει τὲς λαμπάδες ὅπου βυθίζουσιν ἐκεῖ, αὐτὴ ἀνάπτει τὲς σβησμένες ὅπου προσεγγίζει τινὰς ἕως εἰς ἓνα κάποιον διάστημα⁵. Τὸ δάσος τῆς Δωδώνης εἶναι περιτριγυρισμένον ἀπὸ βάλτους, πλὴν ἡ γῆ εἶναι εὐφορωτάτη ἐν γέ-

ἐκλογ. 9, στίχ. 13, σχολ. Σοφοκ. εἰς Τραχιν. στίχ. 175. Ὑπόμν. τῆς Φιλολ. Ἄκ. τόμ. 5. Ἱστορ. σελ. 35.

1. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 328, Θεόπομπ. ἀπ. Πλίν. βιβλ. 4, κεφ. α', σελ. 188.

2. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 331, βιβλ. 5, σελ. 358.

3. Σερβ. εἰς Βιργ. γεωγρ. α', στίχ. 149.

4. Πausan. βιβλ. 8, σελ. 643.

5. Πλίν. βιβλ. 2, κεφ. 103, τόμ. α', σελ. 120. Μελ., βιβλ. β', κεφ. γ'. — Ἐδιηγοῦντο σχεδὸν τὸ ἴδιον διὰ τὴν καυστικὴν πηγὴν κειμένην τρεῖς ὥρας μακρὰν ἀπὸ τὴν Γρενόμπλ (εἰς τὴν Φράντζαν) καὶ θεωρημένην διὰ πολλοῦ χρόνου ὡσὰν ἓνα τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τῆς ἐπαρχίας Δοφινέ. Τὸ θαῦμα ὁμῶς ἐχάθη, εὐθύς ὅπου ἠθέλησαν νὰ λάβωσι τὸν κόπον νὰ ἐξερευνησῶσι τὴν αἰτίαν. (Ὑπομν. τῆς Ἀκαδ. τῶν Ἐπιστ. τοῦ 1699, σελ. 23. Ἱστορ. τῶν δεισιδ., πράξ. τόμ. α', σελ. 44).

νει καὶ βλέπει τινὰς πολυάριθμα ποίμνια νὰ περιέρχωνται εἰς ὠ-
ραίας πεδιάδας¹.

Ἀκολουθοῦντες τὸν δρόμον μας, εἶδαμεν ἐκ δεξιῶν τὰ νησιά τῆς
Ἰθάκης καὶ τῆς Κεφαλληνίας, ἐξ ἀριστερῶν τὰ παραθαλάσσια τῆς
Ἀκαρνανίας (τοῦ Ξηρομέρου). Εὐρίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν τελευ-
ταίαν ἐπαρχίαν μερικαὶ μεγάλαι πόλεις², μία ποσότης μικρῶν ὠχυ-
ρωμένων χωρίων³, πολλὰ γένη διαφόρων γενεαλογιῶν⁴, συντρο-
φευμένα ὅμως εἰς μίαν γενικὴν συμμαχίαν, καὶ σχεδὸν πάντοτε εἰς
πόλεμον ἐναντίον τῶν Αἰτωλῶν γειτόνων τους, τῶν ὁποίων ὁ τόπος
εἶναι χωρισμένος ἀπὸ τὸν ἐδικόν τους διὰ τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ
(Ἀσπροπόταμο). Οἱ Ξηρομερίται εἶναι πιστοὶ εἰς τὸν λόγον τους,
καὶ καθ' ὑπερβολὴν ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας
τῶν⁵.

Ἀφοῦ ἐπεράσαμεν τὴν προχοὴν τοῦ Ἀσπροποτάμου, ἐπλέο-
μεν μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν τὰ παραθαλάσσια τῆς Αἰτωλίας⁶. Αὐ-
τὸς ὁ τόπος, ὅπου εὐρίσκει τινὰς εὐφόρους πεδιάδας, κατοικεῖται
ἀπὸ ἓνα πολεμικὸν ἔθνος⁷, καὶ διηρημένον εἰς διάφορα στίφη, ὧν
τὰ περισσότερα δὲν εἶναι ἔκπαλαι Ἕλληγες, καὶ μερικὰ φυλάττου-
σιν ἀκόμη τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας των βαρβαρότητος, ὁμιλοῦντες
μίαν γλῶσσαν δυσκολωτάτην εἰς τὸ νὰ τὴν καταλάβῃ τινὰς, ζοῦν-
τες μὲ κρέας ὠμόν, ἔχοντες διὰ οἰκήματα χῶρες χωρὶς διαφένδευ-
σιν⁸.

1. Ἀπολλ. εἰς Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 328. Ἡσίοδ. ἀπ. σχολ. Σοφοκλ., εἰς
Τραχιν., στίχ. 1183.

2. Θουκυδ. βιβλ. 2, κεφ. 102.

3. Διόδ. Σικελ. βιβλ. 19, σελ. 708.

4. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 321.

5. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 299.

6. Δικαίαρχ. στάσ. Ἑλλάδ. στίχ. 63, σελ. 5. Σκύλ. περίπ. σελ. 14.

7. Στράβ. βιβλ. 10, σελ. 450. Παλμ. Ἑλλάς πάλαι σελ. 423.

8. Θουκυδ. βιβλ. 3, κεφ. 94.

[Ἐκ τῆς Κεφ. ΛΖ'· ὁ λόγος εἶναι γιὰ τὶς πόλεις τῆς Ἀχατίας]

Ὅλαι ἔχουσι τὸ προνόμιον νὰ στείλωσιν ἀπεσταλμένους εἰς τὴν συνηθισμένην συνέλευσιν, ἣτις γίνεται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους των, πρὸς τὸ μέσον τῆς ἀνοίξεως¹. Ἐκεῖ κάμνουσι τοὺς κανονισμοὺς ὅπου ἀπαιτοῦσιν αἱ περιστάσεις, ὀνοματίζουν τοὺς πολιτάρχας ὅπου θεὸν νὰ τοὺς βάλωσιν εἰς πρᾶξιν καὶ ὅπου ἡμποροῦσι νὰ σημειώσωσι μίαν συνέλευσιν ἔξω τῆς τάξεως ὅταν ἐπισυμβαίη κανένας πόλεμος, ἢ πρέπει νὰ συμβουλευθῶσι περὶ τινος συμμαχίας².

Ἡ διοίκησις κινεῖται, ἔν' οὕτως εἶπω, ἀφ' ἑαυτοῦ της. Εἶναι μία δημοκρατία, ἣτις χρεωστεῖ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν σύστασιν της εἰς ξεχωριστὰ περιστατικά. Ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι πτωχός, χωρὶς ἐμπόριον καὶ σχεδὸν χωρὶς φιλεργίαν, οἱ πολῖται χαίρονται ἐκεῖ ἐν εἰρήνῃ τὴν ἰσοτιμίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ὅπου μία γνωστικὴ νομοθεσία τοῖς προξενεῖ. Ἐπειδὴ καὶ μεταξὺ αὐτῶν δὲν ἠγέρθησαν νέες ταραχώδεις³, δὲν γνωρίζουσι τὴν φιλοδοξίαν τῶν κατακτήσεων καί, ἔχοντες ὀλίγην συναναστροφὴν μὲ τὰ διεφθαρμένα ἔθνη, δὲν μεταχειρίζονται ποτὲ τὸ ψεῦδος οὔτε τὴν ἀπάτην, σχεδὸν καὶ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν των⁴.

Τέλος πάντων, ἐπειδὴ καὶ ὅλαι αἱ πόλεις ἔχουσι τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ τὰ αὐτὰ κριτήρια, αὐταὶ σχηματίζουν ἐν μόνον σῶμα, μίαν μόνην ἐπαρχίαν, καὶ βασιλεύει ἀναμεταξύ των μία ἀρμονία, ἣτις διαμοιράζεται εἰς τὰς διαφόρους κλάσεις τῶν πολιτῶν⁵. Ἡ ἐξοχότης τῆς διαταγῆς των καὶ ἡ εἰλικρίνεια τῶν πολιτάρχων των εἶναι τοιοῦτως ἐγνωσμένα, ὅπου εἶδον ἄλλοτε τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας, βεβαρημένους ἀπὸ τὰς διχονοίας των, νὰ στρέψωσιν εἰς αὐτὸν τὸν λαὸν διὰ νὰ τὰς τελειώσῃ, καὶ μερικαὶ ἀπ' αὐτῶν νὰ σχηματίσωσιν ἕναν συνασπισμὸν παρόμοιον μὲ τὸν αὐτῆς. . .

1. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 305, βιβλ. 5, σελ. 350. Στράβ. αὐτ. σελ. 385.

2. Πολύβ. νομ. σελ. 855.

3. Πολύβ. βιβλ. 2, σελ. 125.

4. Ὁ αὐτ., αὐτ. βιβλ. 13, σελ. 672.

5. Ἰουστ. βιβλ. 34, κεφ. α'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'

Ἵδοιοπορία εἰς τὴν Ἵλεια^(α) — Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες

Ἡ Ἵλεια εἶναι ἕνας μικρὸς τόπος, τοῦ ὁποῖου τὰ παραθαλάσσια καταβρέχονται ἀπὸ τὸ Ἵόνιον πέλαγος, καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς κοιλάδας. Εἰς τὴν ἀρκτικωτέραν εἶναι ἡ πόλις Ἵλεις^(β), κειμένη πρὸς τὸν Πηνεὸν ποταμὸν^(γ), τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ὅχι ὅμως τόσοσὸν μέγαλον ὡς ἐκεῖνον τῆς Θετταλίας. Ἡ μεσαία κοιλάς εἶναι περίφημος διὰ τὸν ναὸν τοῦ Διός, κείμενον πλησίον τοῦ Ἵλφειοῦ ποταμοῦ^(δ), καὶ ἡ ἐσχάτη καλεῖται Τριφυλία.

Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ τοῦ μέρους ἐχάρησαν πολὺν καιρὸν μίαν ἄκραν εἰρήνην. Ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος εἶχον συμφωνήσει νὰ τοὺς θεωρῶσιν ὡς ἀφιερωμένους εἰς τὸν Δία καὶ νὰ τοὺς εὐλαβῶνται, εἰς τρόπον ὅπου τὰ ξένα στρατεύματα κατέθετον τὰ ὅπλα των ὅταν εἰσέβαινον, καὶ τὰ ἐλάμβανον μόνον ὅταν ἐβγαίνον¹. Σπανίως χαίρονται τὴν σήμερον αὐτὸ τὸ προνόμιον. Ἐν τοσοῦτῳ, μὲ ὄλους τοὺς περαστικούς πολέμους, εἰς τοὺς ὁποίους εὐρέθησαν ἐκκείμενοι κατὰ τοὺς ὑστερινοὺς τούτους καιροὺς, μὲ ὄλας τὰς διχονοίας ὅπου ἀναβράζουσιν ἀκόμη εἰς μερικὰς πόλεις, ἡ Ἵλεια εἶναι ὁ ἀφθονώτερος καὶ πολυανθρωπότερος τόπος τῆς Πελοποννήσου².

(α) Ὅρα τὴν Χάρταν.

(β) Καλοσκοπι.

(γ) Ποτάμι Γαστούνης.

(δ) Ρουφιᾶ.

1. Στράβ. βιβλ. 8, σελ. 358.

2. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 336.

Αἱ πεδιάδες τῆς, σχεδὸν ὅλοι καρποφόροι¹, εἶναι γεμᾶται ἀπὸ φιλεργοὺς σκλάβους. Ἡ γεωργικὴ ἀνθεῖ, ἐπειδὴ ἡ διοίκησις ἔχει διὰ τοὺς γεωργοὺς τὴν προσοχὴν ὅπου ἀνήκει αὐτοῖς τοῖς ὠφελίμοις πολίταις. Ἐχουσιν οἰκεῖα κριτήρια ὅπου κρίνουσι τὰς κρισολογίας των μὲ τελευταίαν ἀπόφασιν, καὶ δὲν εἶναι ὑπόχρεοι νὰ διακόψωσι τὰ ἔργα των διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς τὰς πόλεις νὰ διακονεύσωσι μίαν ἄδικον κρίσιν ἢ πολὺν καιρὸν ἀναβαλλομένην. Πολλὰ πλούσια γενεαὶ περνοῦσιν εἰρηνικὰ τὰς ἡμέρας των εἰς τὰς πεδιάδας, καὶ εἶδα μερικὸς τριγύρω τῆς Ἡλιδος, ἐκ τῶν ὁποίων κανέναν εἰς δύο ἢ τρεῖς γενεὰς δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν².

.....

Τίποτες δὲν δίδει περισσοτέραν λαμπρότητα εἰς αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν, ὡσὰν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, πανηγυριζόμενοι κάθε τέσσαρας χρόνους εἰς τιμὴν τοῦ Διός. Κάθε πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἑορτάς, αἱ ὁποῖαι ἐνώνουσι τοὺς κατοίκους. Τέσσαρες μεγάλοι πανηγύρεις συνενώνουσιν ὅλα τὰ γένη τῆς Ἑλλάδος. Τὰ Πύθια, ἢ τῶν Δελφῶν, τὰ Ἴσθμια, τῆς Κορίνθου, τὰ Νέμεα, καὶ τὰ Ὀλύμπια. Περὶ τῶν πρώτων ὠμίλησα εἰς τὴν ὁδοιπορίαν μου τῆς Φωκίδος· θέλω ἐνασχοληθῆ εἰς τὰ τελευταῖα. Θέλει ἀποσιωπήσω τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ καὶ παρασταίνουσιν ὅλα σχεδὸν τὰ αὐτὰ θεάματα.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, συστημένοι παρὰ τοῦ Ἡρακλέους, ἀνεκατεστήθησαν ὕστερον ἀπὸ μίαν πολυχρόνιον διακοπὴν διὰ τῶν συμβουλῶν τοῦ περιφήμου Λυκούργου καὶ διὰ τῶν φροντίδων τοῦ Ἰφίτου, αὐτοκράτορος μιᾶς τοπαρχίας τῆς Ἡλιδος³. Ἐκατὸν ὀκτῶ χρόνους ὕστερότερα ἔγραψαν πρώτην φορὰν εἰς τὸν δημόσιον κώδικα τῶν Ἡλιέων τὸ ὄνομα ἐκείνου ὅπου ἀρίστευσεν εἰς τὸν δρόμον τοῦ σταδίου⁴. Ἐλέγετο Χόρηβος. Αὐτὴ ἡ συνήθεια ἐπηκολούθησε, καὶ ἐκ τούτου ἐκείνη ἡ ἐξακολούθησις τῶν νικητῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα, σημειώνοντας τὰς διαφόρους Ὀλυμπιάδας, σχηματίζουσι

1. Στράβ. βιβλ. 8, σ. 334. Παυσ. βιβλ. 5, κεφ. 4, σελ. 381.

2. Πολύβ. αὐτ.

3. Ἀριστοτ. ἀπ. Πλουτάρ., εἰς Λυκούργ. τ. Α' σελ. 39.

4. Φρερ. ὑπὲρ χρονολ. σ. 162.

τόσα στικτὰ σημεῖα διὰ τὴν χρονολογίαν. Ἐμελλε νὰ πανηγυρίσωσι τοὺς ἀγῶνας τὴν ἑκατοστὴν ἕκτην φορὰν, ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἡλιδα(α).

Ὅλοι οἱ κάτοικοί της ἐτοιμάζοντο εἰς αὐτὴν τὴν σεβασμίαν πανήγυριν. Εἶχον δημοσιεύσει ἤδη τὸ ψήφισμα ὅπου ἀπαιρεῖ κάθε ἐχθρικὸν κίνημα¹. Τὰ στρατεύματα ὅπου ἤθελον ἔμβει τότε εἰς αὐτὴν τὴν ἱεράν γῆν², ἤθελον καταδικασθῆ εἰς μίαν ποινὴν πληρωμῆς δύο μνῶν (180 λίβρες) ὁ κάθε στρατιώτης³.

Ἐγὼ ἤθελα ἐκπλαγῆ διὰ τὴν μεγάλην προσοχὴν ὅπου ἔβαλλον εἰς τὴν πανήγυριν τῶν ἑορτῶν των, ἂν δὲν ἤθελα γνωρίζει τὴν λάβραν ὅπου ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες διὰ τὰ θεάματα, καὶ τὸ πραγματικὸν κέρδος ὅπου οἱ Ἡλεῖοι καρποῦνται ἀπὸ αὐτὴν τὴν πανδημίαν.

Ἄφοῦ εἶδομεν ὅλα ἐκεῖνα ὅσα ἤμποροῦσαν νὰ μᾶς φανῶσιν ἄξια, τόσον εἰς τὴν Ἡλιδα, ὅσον καὶ εἰς τὴν Κυλλήνην(β), ὅπου τῆ χρησιμεύει ὡς λιμὴν, ἥτις εἶναι μακρὰν αὐτῆς 120 στάδια⁴(γ), ἐμισεύσαμεν διὰ τὴν Ὀλυμπίαν. Δύο δρόμοι πηγαίνουσιν ἐκεῖ. Ὁ ἓνας ἀπὸ τὴν πεδιάδα, καὶ ἔχει 300 στάδια μᾶκρος⁵, ὁ ἄλλος ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ ἀπὸ τὴν χώραν Ἀλεσιαῖον, ὅπου γίνεται κάθε μῆνα ἓνα μεγάλο πανηγύρι⁶. Ἐκλέξαμεν τὴν πρώτην. Διεπεράσαμεν καρποφόρους τόπους, καλλιεργημένους καλὰ, ποτισμένους ἀπὸ διάφορα ποτάμια, καὶ ἀφοῦ εἶδομεν, ἀπερνῶντες, τὰς πόλεις Δισπόντιον καὶ Λετρίνας⁷, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν.

(α) Τῷ ἔαρι τοῦ 356 ἔτ. π. Χ.

(β) Καλογραῖα.

(γ) Ὦρα 4 καὶ μισήν.

1. Αἰσχίν. ψευδονόμ. σ. 397. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 20, σ. 427.

2. Διόδ. Σικ. βιβλ. 14, σ. 248.

3. Θουκυδ. βιβλ. 5, κεφ. 49.

4. Πaus. βιβλ. 6, κεφ. 26, σ. 518. 11. Στράβ. βιβλ. 8, σ. 367. Πaus. βιβλ. 6, κεφ. 22, σ. 510.

5. ὦρ. καὶ 850 ὀργυιές.

6. Στράβ. αὐτ. σ. 341.

7. Ξενοφ. Ἑλλ. βιβλ. 3, σ. 491. Στράβ. αὐτ. σ. 357. Πaus. αὐτ. σ. 510.

Αὐτὴ ἡ πόλις, γνωστὴ ὁμοίως ὑπὸ τὸ ὄνομα Πίσσης¹, κεῖται πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἄλφειοῦ, εἰς τὴν ὑπώρειαν ἑνὸς λόφου λεγομένου ὄρος τοῦ Κρόνου(α). Ὁ Ἄλφειὸς ἔχει τὴν πηγὴν του ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν², χάνεται καὶ πάλιν φαίνεται κατὰ διαστήματα³, καί, ἀφοῦ δεχθῆ τὰ ὕδατα πολλῶν ποταμίων⁴, ἐκχύνεται εἰς τὴν πλησιόχωρον θάλασσαν⁵.

Ἡ Ἄλτις ἐγκρύπτει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς τὰ πλέον ἀξιοθεώρητα ἀντικείμενα. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἱερὸν δάσος⁶ εὐρυχωρότατον, περιτειχισμένον⁷, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, ἡ γερουσία, τὸ θέατρον⁸, καὶ ποσότης ἄλλων ωραίων κτιρίων, ἐν τῷ μέσῳ ἑνὸς ἀναριθμήτου πλήθους ἀγαλμάτων. Ὁ ναὸς τοῦ Διὸς ἐκτίσθη εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀπὸ τὰ λάφυρα, παρμένα παρὰ τῶν Ἡλείων ἀπὸ μερικὰ γένη, τὰ ὁποῖα ἐπαναστάτησαν κατ' αὐτῶν⁹. Εἶναι κατὰ δωρικὸν τρόπον περιτριγυρισμένος μὲ κίονας, καὶ κατεσκευασμένος ἀπὸ λίθον ἐβγαλμένον ἐκ τῶν πλησίον λατομείων, ὅμως τόσον λαμπρὸν καὶ τόσον δυνατὸν (μὲ ὄλον ὅπου εἶναι ἐλαφρότερος), ὡσὰν τὸ μάρμαρον τῆς Πάρου¹⁰. Ἐχει ὕψος 78 ποδῶν, μᾶκρος 230 καὶ πλάτος 95 (β).

Ἐνας ἐπιτήδειος ἀρχιτέκτων, Λίβων ὀνόματι, ἐπεφορτίσθη τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ τοῦ κτιρίου. Δύο λιθοξόοι ὄχι ὀλιγώτερον ἔμπειροι ἐπλούτησαν μὲ σοφὰ μίγματα τὰ μέτωπα τῶν δύο προσωπείων.

(α) Ἴδὲ τὴν χάρταν τῆς Ὀλυμπίας.

(β) Ὑψος 64 πόδας Γαλλίας· μῆκος 217· πλάτος 90.

1. Ἡρόδ. βιβλ. 2, κεφ. 7. Πίνδ. Ὀλύμπ. 2, 3, 8 καὶ τ. Στέφ., εἰς Ὀλύμπ. Πτολεμ. σ. 101.

2. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 7, σ. 390.

3. Ὁ αὐτ., αὐτ. βιβλ. 8, κεφ. 54, σ. 709.

4. Ὁ αὐτ., αὐτ. Στράβ. βιβλ. 8, σ. 344.

5. Στράβ. αὐτ. σ. 343.

6. Πίνδ. Ὀλύμπ. 8, στίχ. 12. Σχολ. αὐτ. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 10, σ. 397.

7. Πaus. αὐτ. σ. 441 καὶ 443.

8. Ξενοφ. Ἑλλ. βιβλ. 7, σ. 639.

9. Πaus. αὐτ. σ. 397.

10. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 10, σ. 598. Πλίν. βιβλ. 36, κεφ. 17, τ. 2, σ. 747.

χεν ἐγγίσει τὴν τρίτην πενταετηρίδα του. Τὸν ἠρωτήσαμεν. «Αὐτὸς ὁ Ἀλφειὸς —μᾶς λέγει— τοῦ ὁποίου τὰ δαψιλῆ καὶ καθαρὰ ὕδατα καρπίζουσιν αὐτὸν τὸν τόπον, ἦτον κυνηγὸς ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν¹. Ἐστέναζε διὰ τὴν Ἀρεθοῦσαν, ἥτις τὸν ἔφευγε, καί, διὰ ν' ἀποκρυφθῆ ἀπὸ τὰς ἐπακολουθήσεις του, κατέφυγεν εἰς τὴν Σικελίαν. Αὐτὴ μετεμορφώθη εἰς πηγὴν καὶ αὐτὸς εἰς ποταμόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἔρωτάς του τελείως δὲν εἶχε σβῆσει, οἱ θεοί, διὰ νὰ στεφανώσωσι τὴν σταθερότητά του, τὸν ὠκονόμησαν μίαν ὁδὸν εἰς τὸν κόλπον τῶν θαλασσῶν, καὶ τῷ ἐσυγχώρησαν τέλος πάντων νὰ ἐνωθῆ μὲ τὴν Ἀρεθοῦσαν». Ἀναστέναζε τελειώνοντας αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ νέος.

Ἐπεστρέφομεν συχνάκις εἰς τὴν ἱερὰν περιοχὴν. Ἐδῶ ἀθληταί, ὅπου δὲν εἶχον ἔμβει ἀκόμη εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἐρευνοῦσαν εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν θυμάτων τὴν τύχην ὅπου τοὺς ἐπρόσμενεν². ἐκεῖ σαλπικταί, ἐπάνω εἰς ἓνα μέγα θυσιαστήριον, συναμιλλῶντο διὰ τὸ βραβεῖον, μεμονωμένον ἀντικείμενον τῆς φιλοδοξίας των· μακρύτερα, ἓνα πλῆθος ξένοι, ἀραδιασμένοι τριγύρω εἰς μίαν στοάν, ἤκουαν μίαν ἠχώ, ἥτις ἀντηχοῦσεν ἕως ἑπτὰ φορὲς τὰς λέξεις ὅπου τῇ ἐκφωνοῦσαν³. Παντοῦ μᾶς παριστάνοντο θαυμάσια παραδείγματα τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς ματαιότητος· ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ ἀγῶνες ἐλκύουν ὅλους ἐκείνους ὅπου ἀπέκτησαν φήμην ἢ ὅπου θέλουσι ν' ἀποκτήσωσι μὲ τὴν προκοπὴν των, μάθησίν των ἢ πλοῦτή των⁴. Ἐρχονται νὰ παρρησιασθῶσιν εἰς τὰ βλέμματα ὄλου τοῦ πλῆθους, πάντοτε συναγμένου πλησίον ἐκείνων, οἷτινες ἔχουσιν, ἢ ἐκείνων ὅπου καταχρῶνται κάποιαν ὑπεροχὴν.

εὐχὴν ἐκ τοῦ Κουρανίου. Τῇ αὐγῇ, ἔρχονται εἰς τὴν γέφυραν ὅπου ἐνώνει τὰ δύο κάστρα ὄλοι οἱ νέοι καὶ νέαι Τοῦρκοι, καὶ ρίπτουσιν ἕκαστος τὴν εὐχὴν εἰς τὸν Δούναβην. Ἄν πέσῃ μὲ τὰ γράμματα πρὸς τὸν οὐρανόν, ὑπανδρείαν καὶ παντοειδῆ εὐτυχίαν δηλοῖ· ἂν πρὸς τὸ νερόν, δυστυχίαν· εἰδὲ καὶ καταποντισθῆ, θάνατον. Συναναμίγνυνται αἱ χαροποὶαὶ κραυγαὶ τούτων μὲ τὰ δάκρυα καὶ κατῆφειαν ἐκείνων, καί, ἅμα ἀνίσχοντος τοῦ ἡλίου, διασκορπίζεται ἡ συνάθροισις.

1. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 7, σ. 390.

2. Πίνδ. Ὀλύμπ. 8, στίχ. 3. Σχολ. αὐτ.

3. Πλούτ... τ. 2, σ. 502. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 21, σ. 434.

4. Ἰσοκρ... τ. 2, σ. 436.

Μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφάνη εἰς τὸ μέσον τοῦ σταδίου, τὸ ὁποῖον ἀντηχολόγησεν ἀπὸ εὐφημίας. Μάκρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνασχοληθῶσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας, τὰ βλέμματα ἐσταμάτησαν ἐπάνω του ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἐδειχνον εἰς τοὺς ξένους μὲ κραυγὰς χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον ὁποῦ ἐλύτρωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἐκεῖνη ἡ ἡμέρα ἐστάθη ἡ καλυτέρα τῆς ζωῆς του¹.

.

1. Πλουτ. Θεμιστ. τ. α', σ. 120

Ὁ σπόρος τῆς ἐλευθερίας ἀνθισμένος στὸ χέρι τοῦ Ρήγα.
Ἐυλογραφία τοῦ Σπύρου Βασιλείου στὸ βιβλίο τοῦ Ἁγίου Θεόφωτου,
Ἡ Δρακογενιά, Ἀθήνα 1943.
Συλλογὴ Ν. Γρηγοράκη.

Ὁ πλέον ἥσυχος, ὁ πλέον ἀθῶος, ὁ πλέον τίμιος πολίτης κινδυνεύει κάθε στιγμήν νὰ γίνῃ ἐλεεινὴ θυσία τῆς τυραννικῆς φαντασίας, ἢ τῶν ἀγρίων τοποτηρητῶν καὶ ἀναξίων μεγιστάνων τοῦ Τυράννου, ἢ, τέλος (ὅπερ συνεχέστερον συμβαίνει), τῶν κακοτρόπων θηριωδεστάτων μιμητῶν του, χαιρόντων εἰς τὸ ἀτιμώρητον κρῖμα, εἰς τὴν σκληροτάτην ἀπανθρωπότητα, εἰς τὴν φονοκτονίαν, χωρὶς καμίαν ἐξέτασιν, χωρὶς καμίαν κρίσιν.

— Οὐρανέ! ἐσὺ εἶσαι ἀπροσωπόληπτος μάρτυς τῶν τοιούτων κακουργημάτων.

— Ἡλιε! ἐσὺ βλέπεις καθημερινῶς τὰ τοιαῦτα θηριώδη τολμήματα.

— Γῆ! ἐσὺ ποτίζεις ἀδιακόπως ἀπὸ τὰ ρεῖθρα τῶν ἀθῶων αἱμάτων.

Ποῖος ἔχει στόμα νὰ μὲ εἰπῇ τὸ ἐναντίον; Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ τίγρης, ὁ μόψηφος τῶν τοσοῦτων ἀνομημάτων; Ἄς ἔβγῃ εἰς τὸ παρόν, καὶ διὰ πολέμιόν του μάρτυρα θέλει ἀποκτήσει ὅλην τὴν Κτίσιν, ἣτις ἀγλώσσωσ γογγᾶ διὰ τοὺς ἀδίκους ὧδε ἐκχυνομένους ρύακας τῶν ἀνθρωπίνων αἱμάτων.

Ὁ μέχρι τοῦδε, λέγω, δυστυχῆς οὗτος λαός, βλέποντας ὅτι ὄλαι του αἰ θλίψεις καὶ ὀδύνας, τὰ καθημερινὰ δάκρυά του, ὁ ἀφανισμός του, προέρχονται ἀπὸ τὴν κακὴν καὶ ἀχρειαστάτην διοίκησιν, ἀπὸ τὴν στέρησιν καλῶν νόμων, ἀπεφάσισεν, ἐνανδριζόμενος μίαν φορὰν, νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸν οὐρανόν, νὰ ἐγείρῃ ἀνδρείως τὸν καταβεβαρημένον τράχηλόν του καί, ἐνοπλίζοντας ἐμμανῶς τοὺς βραχίονάς του μὲ τὰ ἄρματα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας, νὰ ἐκβοήσῃ μεγαλοφώνως, ἐνώπιον πάσης τῆς Οἰκουμένης, μὲ βροντώδη κραυγὴν, τὰ ἱερά καὶ ἄμωμα δίκαια, ὅπου θεόθεν τῷ ἐχαρίσθησαν διὰ νὰ ζήσῃ ἡσύχως ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

Ὅθεν, διὰ νὰ ἡμποροῦν ὁμοθυμαδὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι νὰ συγκρίνωσι πάντοτε μὲ ἄγρυπνον ὄμμα τὰ κινήματα τῆς διοικήσεως τῶν διοικούντων, μὲ τὸν σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν νομοθεσίας, ἐκτινάζοντες ἀνδρικῶς τὸν οὐτιδανὸν ζυγὸν τοῦ Δεσποτισμοῦ καὶ ἐναγκαλιζόμενοι τὴν πολῦτιμον Ἐλευθερίαν τῶν ἐνδόξων προπατόρων των, νὰ μὴν ἀφεθῶσιν οὐδέποτε νὰ καταπατῶνται ὡς σκλά-

βοι εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπον τυραννίαν· νὰ ἔχη ἕκαστος ὡ-
σὰν λαμπρὸν καθρέπτην ἐμπροστὰ εἰς τὰ ὀμμάτιά του τὰ θεμέλια
τῆς ἐλευθερίας, τῆς σιγουρότητος καὶ τῆς εὐτυχίας του· νὰ γνωρί-
ζουν ἐμφανέστατα οἱ κριταί, ποῖον εἶναι τὸ δυσαπόφευκτον χρέος
των πρὸς τοὺς κρινομένους ἐλευθέρους κατοίκους· καὶ οἱ νομοθέται
καὶ πρῶτοι τῆς διοικήσεως τὸν εὐθύτατον κανόνα, καθ' ὃν πρέπει
νὰ ρυθμίζεται καὶ ν' ἀποβλέπη τὸ ἐπάγγελμά των πρὸς εὐδαιμονίαν
τῶν πολιτῶν,

κηρύττεται λαμπροφανῶς ἢ ἀκόλουθος ΔΗΜΟΣΙΑ ΦΑΝΕΡΩ-
ΣΙΣ τῶν πολυτίμων ΔΙΚΑΙΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ καὶ τοῦ ἐλευθέ-
ρου κατοίκου τοῦ βασιλείου.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἄρθρον 1. — Ὁ σκοπὸς ὁποῦ ἀπ' ἀρχῆς κόσμου οἱ ἄνθρωποι ἐσυμμαζώχθησαν ἀπὸ τὰ δάση τὴν πρώτην φοράν, διὰ νὰ κατοικήσουν ὅλοι μαζί, κτίζοντες χώρας καὶ πόλεις, εἶναι διὰ νὰ συμβοηθῶνται καὶ νὰ ζῶσιν εὐτυχισμένοι, καὶ ὄχι νὰ συναντιτρώγωνται ἢ νὰ ρουφᾶ τὸ αἷμα τους ἕνας.

Τότε ἔκαμαν βασιλέα διὰ νὰ ἀγρυπνῇ εἰς τὰ συμφέροντά των, διὰ νὰ εἶναι βέβαιοι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν φυσικῶν δικαίων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς τὰ ἀφαιρέσῃ κανένας ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἄρθρον 2. — Αὐτὰ τὰ Φυσικὰ Δίκαια εἶναι: πρῶτον, τὸ νὰ εἴμεθα ὅλοι ἴσοι καὶ ὄχι ὁ ἕνας κατώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον· δεύτερον, νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι καὶ ὄχι ὁ ἕνας σκλάβος τοῦ ἄλλουνοῦ· τρίτον, νὰ εἴμεθα σίγουροι εἰς τὴν ζωὴν μας, καὶ κανένας νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ μᾶς τὴν πάρῃ ἀδίκως καὶ κατὰ τὴν φαντασίαν· καὶ τέταρτον, τὰ κτήματα ὁποῦ ἔχομεν κανένας νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ μᾶς ἐγγίξῃ, ἀλλ' εἶναι ἰδικά μας καὶ τῶν κληρονόμων μας.

Ἄρθρον 3. — Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι, κατὰ φυσικὸν λόγον εἶναι ἴσοι. Ὅταν πταίση τινάς, ὅποιασδήποτε καταστάσεως, ὁ Νόμος εἶναι ὁ αὐτὸς διὰ τὸ πταῖσμα καὶ ἀμετάβλητος· ἤγουν δὲν παιδεύεται ὁ πλούσιος ὀλιγώτερον καὶ ὁ πτωχὸς περισσότερον διὰ τὸ αὐτὸ σφάλμα, ἀλλ' ἴσια ἴσια.

Ἄρθρον 4. — Ὁ Νόμος εἶναι ἐκείνη ἢ ἐλευθέρα ἀπόφασις, ὁποῦ μὲ τὴν συγκατάθεσιν ὅλου τοῦ λαοῦ ἐγένεν· ἤγουν, ὅλοι θέλομεν ὅτι ὁ φονεὺς νὰ φονεύεται· αὐτὸς λέγεται Νόμος, καὶ εἶναι ὁ ἴδιος διὰ ὅλους μας εἰς τὸ νὰ παιδεύσῃ. Καὶ πάλιν ἄλλος, ὁποῦ ὑπερασπίζε-

ται· ἤγουν ὅλοι θέλομεν νὰ ἐξουσιάζωμεν τὰ ὑποστατικά μας, κανένας λοιπὸν δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ μᾶς πάρῃ δυναστικῶς τίποτε· αὐτὸς εἶναι Νόμος, ἐπειδὴ μοναχοί μας τὸν δεχόμεθα καὶ τὸν θέλομεν. Ὁ Νόμος ἔχει πάντοτε νὰ προστάξῃ ὅ,τι πρᾶγμα εἶναι δίκαιον καὶ ὠφέλιμον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῆς ζωῆς μας καὶ νὰ ἐμποδίζῃ ἐκεῖνο ὅπου μᾶς βλάπτει.

Ἄρθρον 5. — Ὅλοι οἱ συμπολιῖται ἠμποροῦν νὰ ἔμβουν εἰς ἀξίας καὶ δημόσια ὀφφίκια. Τὰ ἐλεύθερα γένη δὲν γνωρίζουν καμίαν ἀξίαν προτιμήσεως εἰς τὰς ἐκλογάς των, παρὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν προκοπὴν· ἤγουν, καθένας, ὅταν εἶναι ἄξιος καὶ προκομμένος διὰ μίαν δημοσίαν δούλευσιν, ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ. Ἐξ ἐναντίας δέ, μὴν ὄντας ἄξιος, ἀλλὰ χυδαῖος, δὲν πρέπει νὰ τῷ δοθῇ· διότι, μὴν ἠξεύροντας πῶς νὰ τὴν ἐκτελέσῃ, προσκρούει καὶ βλάπτει τὸ κοινὸν μὲ τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀνεπιδεξιότητά του.

Ἄρθρον 6. — Ἡ Ἐλευθερία εἶναι ἐκείνη ἡ δύναμις ὅπου ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ κάμῃ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου δὲν βλάπτει εἰς τὰ δίκαια τῶν γειτόνων του. Αὐτὴ ἔχει ὡς θεμέλιον τὴν φύσιν, διατὶ φυσικὰ ἀγαπῶμεν νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι· ἔχει ὡς κανόνα τὴν δικαιοσύνην, διατὶ ἡ δικαία ἐλευθερία εἶναι καλή· ἔχει ὡς φύλακα τὸν Νόμον, διατὶ αὐτὸς προσδιορίζει, ἕως ποῦ πρέπει νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι. Τὸ ἠθικὸν σύνορον τῆς Ἐλευθερίας εἶναι τοῦτο τὸ ρητόν: «Μὴν κάμῃς εἰς τὸν ἄλλον ἐκεῖνο ὅπου δὲν θέλεις νὰ σὲ κάμουν».

Ἄρθρον 7. — Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ φανερώνωμεν τὴν γνώμην μας καὶ τοὺς συλλογισμούς μας, τόσον μὲ τὴν τυπογραφίαν, ὅσον καὶ μὲ ἄλλον τρόπον· τὸ δίκαιον τοῦ νὰ συναθροίζώμεθα εἰρηνικῶς· ἡ ἐλευθερία κάθε εἶδους θρησκείας, Χριστιανισμοῦ, Τουρκισμοῦ, Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τὰ λοιπά, δὲν εἶναι ἐμποδισμένα εἰς τὴν παροῦσαν διοίκησιν.

Ὅταν ἐμποδίζωνται αὐτὰ τὰ δίκαια, εἶναι φανερόν πῶς προέρχεται τοῦτο ἀπὸ Τυραννίαν, ἢ πῶς εἶναι ἀκόμη ἐνθύμησις τοῦ ἐξοστρακισθέντος Δεσποτισμοῦ, ὅπου ἀπεδιώξαμεν.

Ἄρθρον 8. — Ἡ σιγουρότης εἶναι ἐκείνη ἡ διαφέντευσις, ὅπου δίδεται ἀπὸ ὅλον τὸ ἔθνος καὶ τὸν λαὸν εἰς τὸν κάθε ἄνθρωπον διὰ τὴν φύλαξιν τοῦ ὑποκειμένου του, τῶν δικαίων του καὶ τῶν ὑποστα-

τικῶν του· ἤγουν, ὅταν βλάβῃ τινὰς ἓνα μόνον ἄνθρωπον, ἢ πάρῃ ἀδίκως τίποτες ἀπ' αὐτόν, ὅλος ὁ λαὸς πρέπει νὰ σηκωθῇ κατ' ἐπάνω ἐκείνου τοῦ δυνάστου καὶ νὰ τὸν ἀποδιώξῃ.

Ἄρθρον 9. — Ὁ Νόμος ἔχει χρέος νὰ διαφεντεύῃ τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν ὅλου τοῦ ἔθνους καὶ ἐκείνην τοῦ κάθε ἀνθρώπου, κατοίκου εἰς ταύτην τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐναντίον τῆς καταθλίψεως καὶ τῆς δυναστείας τῶν διοικητῶν· ὅταν αὐτοὶ διοικοῦν καλῶς, νὰ τοὺς διαφεντεύῃ· εἰ δὲ κακῶς, νὰ τοὺς ἀποβάλλῃ.

Ἄρθρον 10. — Κανένας ἄνθρωπος νὰ μὴν ἐγκαλῆται εἰς κριτήριον, νὰ μὴ φυλακῶνεται κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ καθὼς διορίζει ὁ Νόμος· ἤγουν, ὅταν πταίσῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὄχι κατὰ τὴν φαντασίαν καὶ θέλησιν τοῦ κριτοῦ. Κάθε κάτοικος ὅμως, ὅταν κραχθῇ εἰς τὴν κρίσιν, ἢ κατὰ νόμον πιασθῇ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κριτηρίου, πρέπει νὰ ὑποταχθῇ εὐθύς· καὶ νὰ πηγαίνῃ νὰ κριθῇ· διατί, ἂν ἀντισταθῇ καὶ δὲν θέλῃ νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν κρίσιν, γίνεται πταίστης· καὶ ἀρκετὸν σφάλμα εἶναι, ὅταν ὁ Νόμος κρᾶζῃ κανέναν ἄνθρωπον καὶ ἐκεῖνος ἀντιστέκεται μὲ τὸ κακὸν καὶ δὲν ὑπακούῃ νὰ πηγαίνῃ, ὄντας σίγουρος, ὅτι δὲν παιδεύεται, ἂν εἶναι ἀθῶος.

Ἄρθρον 11. — Κάθε δυναστικὸν ἐπιχείρημα, ὅπου ἤθελαν κάμει ἐναντίον ἐνὸς ἀνθρώπου, ὅπου δὲν ἔπταισε, καὶ χωρὶς προσταγὴν τοῦ Νόμου θέλουν νὰ τὸν καταδικάσουν, ἐκεῖνο φαίνεται πῶς εἶναι μόνον ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ κριτοῦ καὶ ἔργον τυραννικόν. Ὁ ἄνθρωπος λοιπόν, τὸν ὅποιον θέλουν νὰ δυναστεύσουν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔχει δίκαιον καὶ ἄδειαν νὰ ἀντισταθῇ ἐξ ὅλης του τῆς δυνάμεως, νὰ τὸ ἀποβάλλῃ μὲ βίαν καὶ νὰ μὴν ὑποταχθῇ.

Ἄρθρον 12. — Ἐκεῖνοι ὅπου ἐκδίδουν προσταγὰς, ἢ ὅπου ἤθελε τὲς ὑπογράψουν, ἢ ὅπου ἤθελε τὲς ἐκτελέσουν, ἢ ὅπου ἤθελε βάλουν ἄλλους νὰ τὲς τελειώσουν, λέγοντές τες πῶς εἶναι πράγματα ἀναγκαῖα, χωρὶς νὰ ἔχη τὴν εἶδησιν ἢ διοίκησιν, εἶναι πταῖσται καὶ ἔχουν νὰ τιμωρῶνται αὐστηρῶς.

Ἄρθρον 13. — Κάθε ἄνθρωπος ὅπου φαίνεται πῶς εἶναι ἀθῶος, ἂν τὸν συκοφαντήσουν πῶς ἔπταισεν, ἐν ὧσιν νὰ βεβαιωθῇ πῶς εἶναι πταίστης, πῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ πιασθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κριτηρίου, κάθε αὐστηρότης, καθὼς δέσιμον, ὕβρισμοί, δαρμοί, ὁ-

πού δὲν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν κατακράτησιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου, ἐν ὅσῳ νὰ κριθῇ, νὰ εἶναι ἐμποδισμένα, καὶ μόνον ἀφοῦ ἀποδειχθῇ πταίστης, τότε νὰ γίνεται ἀρχὴ τῆς τιμωρίας εἰς τὸ ὑποκείμενόν του, καθὼς διαλαμβάνει ὁ Νόμος.

Ἄρθρον 14. — Κανένας ἄνθρωπος νὰ μὴ κρίνεται καὶ νὰ μὴ τιμωρῆται ἀλλέως, παρὰ ἀφοῦ εἴπῃ ὅλα τὰ δικαιολογήματά του καὶ ἀφοῦ κατὰ τοὺς νόμους κραχθῇ εἰς τὴν κρίσιν· καὶ τιμωρεῖται τότε μόνον, ὅταν εἶναι ἓνας νόμος καμωμένος προτοῦ νὰ κάμῃ ἐκεῖνος τὸ πταῖσμα. Ὁ νόμος δὲ ὅπου ἤθελε τιμωρήσει ἐγκλήματα ἅπερ ἔγιναν εἰς τὸν καιρόν, ὅπου αὐτὸς δὲν εἶχε συστηθῇ, λέγεται τυραννία. Καὶ τὸ νὰ τιμωρήσῃ ἓνας νέος νόμος παλαιὰ ἐγκλήματα, λέγεται ἀνομία. Ἦγουν, ἓνας ἄνθρωπος ἐπῆρε [ἓνα βόδι]· δὲν ἦτον κανένας νόμος ὅπου τὸ ἐπῆρε, δὲν ἦτον κανένας νόμος ὅπου νὰ ἐμπόδιζε ταύτην τὴν ἀρπαγὴν· ἐξεδόθη ἔπειτα νόμος νὰ μὴν ἀρπάξῃ ἓνας τοῦ ἄλλου πράγματα· ὁ ἀρπαξ δίδει ὀπίσω τὸ βόδι, μὰ δὲν παιδεύεται, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἤξευρε πῶς ἡ ἀρπαγὴ εἶναι κακὴ.

Ἄρθρον 15. — Ὁ Νόμος ἔχει νὰ προσδιορίζῃ παιδείας ἀκριβῶς καὶ ἀποδεικτικῶς ἀναγκαίας· αἱ παιδεῖαι αὗται νὰ εἶναι ἀνάλογοι κατὰ τὸ ἐγκλημα καὶ ὠφέλιμοι εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν πολιτῶν. Ἦγουν, ἂν ἔδειρε τινὰς ἓναν ἄλλον, νὰ δαρθῇ, μὰ ὄχι νὰ ἀποκεφαλίσθῃ.

Ἄρθρον 16. — Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ἐξουσιάζῃ καθένας εἰρηνικῶς τὰ ὑποστατικά του εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς κάθε κάτοικον· ἦγουν, νὰ τὰ χαίρεται, νὰ τὰ μεταχειρίζεται κατὰ τὴν θέλησίν του, νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ εἰσοδήματά του, τὸν καρπὸν τῆς τέχνης του, τῆς ἐργασίας του καὶ τῆς φιλοπονίας του, χωρὶς νὰ ἡμπορέσῃ ποτὲ κανένας νὰ τὸν πάρῃ στανικῶς μήτε ἓνα λεπτόν.

Ἄρθρον 17. — Δὲν εἶναι ἐμποδισμένον εἰς τοὺς κατοίκους κανένα εἶδος ἐργασίας, τέχνης, γεωργικῆς, πραγματείας, ἢ ὁποῖον-δήποτε ἐπιχείρημα ὠφέλιμον εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Ἡ φιλοπονία ὅλων τῶν πολιτῶν ἡμπορεῖ νὰ ἐκτείνεται εἰς ὅλας τὰς τέχνας καὶ μαθήσεις.

Ἄρθρον 18. — Κάθε ἄνθρωπος ἡμπορεῖ νὰ δουλεύσῃ ἓναν ἄλλον ὡς ὑπηρέτης, προσφέροντας τὸν καιρόν του εἰς χρῆσι ἐκείνου· δὲν

ἢμπορεῖ ὁμως νὰ πωλήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, μήτε ἄλλος νὰ τὸν πωλήσῃ, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὑποκείμενόν του δὲν εἶναι εἰς μόνην τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ καὶ τῆς Πατρίδος. Ὁ Νόμος δὲν γνωρίζει καμίαν ὑποδούλωσιν μήτε σκλαβίαν καὶ εἰς τοὺς ἰδίους δούλους· σώζεται μόνον μία ὑπόσχεσις, νὰ φροντίζῃ ὁ ὑπηρέτης διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ εἶναι εὐγνώμων πρὸς ἐκεῖνον ὅπου τὸν πληρώνει μισθόν, ὅστις δὲν ἔχει ἄδειαν μήτε νὰ τὸν ὑβρίσῃ, μήτε νὰ τὸν δείρῃ· ἀναιρεῖ ὁμως τὴν συμφωνίαν, τὸν πληρώνει ἕως ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ τὸν ἀποβάλλει.

Ἄρθρον 19. — Κανένας δὲν ἔχει νὰ ὑστερηθῇ τὸ παραμικρότερον μέρος τῶν κτημάτων του χωρὶς τὸ θέλημά του· ἂν ὁμως καὶ εἶναι καμία δημοσία χρεία, ἤγουν ζητῆ ἢ Πατρίς τὸν κῆπον του, διὰ νὰ κάμῃ ἀγορὰν ἢ ἄλλο κανένα κτίριον, τότε νὰ ξετιμᾶται ὁ κῆπος, νὰ πληρώνεται ὁ οἰκοκύρης, καὶ οὕτω νὰ γίνεται ἡ ἀγορὰ ἢ τὸ κτίριον.

Ἄρθρον 20. — Κάθε δόσιμον ἔχει νὰ γίνεται μόνον διὰ τὸ δημόσιον ὄφελος καὶ ὄχι δι' ἀρπαγὰς ἑνὸς καὶ ἄλλου. Ὅλοι οἱ ἐγκατοικοὶ ἔχουν τὸ δίκαιον νὰ συντρέξουν εἰς τὸ ρίψιμον τοῦ τεφτερίου, ν' ἀγρυπνοῦν εἰς τὸ σύναγμα τῶν δοσιμάτων, καὶ νὰ παίρνουν λογαριασμὸν ἀπ' ἐκεῖνον ὅπου τὰ ἐσύναξε.

Ἄρθρον 21. — Αἱ δημόσιοι συνδρομαὶ καὶ ἀνταμοιβαὶ εἶναι ἓνα ἱερὸν χρέος τῆς πατρίδος. Τὸ κοινὸν χρεωστεῖ μίαν βοήθειαν εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐγκατοίκους, τόσον εἰς τὸ νὰ τοὺς προμηθεύσῃ νὰ ἔχουν τί νὰ ἐργάζωνται, ὅσον καὶ νὰ δώσῃ τρόπον ζωῆς εἰς ἐκείνους, ὅπου δὲν ἢμποροῦν πλέον νὰ δουλεύσουν· ἤγουν, ἓνας γεωργὸς μὴν ἔχοντας βόδια κάθεται ἀργός· ἢ Πατρίς ἔχει χρέος νὰ τὸν δώσῃ καὶ νὰ τὸν προσμένῃ ὥστε νὰ τὰ πληρώσῃ· ἓνας ἐσακατεύθη εἰς τὸν ὑπὲρ Πατρίδος πόλεμον, αὐτὴ πρέπει νὰ τὸν ἀνταμείψῃ καὶ νὰ τὸν τρέφῃ ἐν ὄσῳ ζῇ.

Ἄρθρον 22. — Ὅλοι, χωρὶς ἐξαίρεσιν, ἔχουν χρέος νὰ ἡξεύρουν γράμματα. Ἡ Πατρίς ἔχει νὰ καταστήσῃ σχολεῖα εἰς ὅλα τὰ χωρία διὰ τὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ παιδιά. Ἐκ τῶν γραμμάτων γεννᾶται ἡ προκοπή, μετὰ τὴν ὁποίαν λάμπουν τὰ ἐλεύθερα ἔθνη. Νὰ ἐξηγοῦνται οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς· εἰς δὲ τὰς μεγάλας πό-

λεις νὰ παραδίδεται ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα· ἡ δὲ ἑλληνικὴ νὰ εἶναι ἀπαραίτητος.

Ἄρθρον 23. — Ἡ κοινὴ ἐπιβεβαίωσις καὶ σιγουρότης τοῦ κάθε πολίτου συνίσταται εἰς τὴν ἐνέργειαν ὄλων τῶν πολιτῶν. Ἦγουν, νὰ στοχαζώμεθα πῶς, ὅταν πάθῃ ἕνας τίποτες κακόν, ἐγγίζονται ὅλοι, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ βεβαιώσωμεν εἰς τὸν καθένα τὴν μεταχείρισιν καὶ τὴν προφύλαξιν τῶν δικαίων του. Αὕτῃ ἡ σιγουρότης θεμελιώνεται ἐπάνω εἰς τὴν αὐτεξουσιότητα τοῦ ἔθνους· ἤγουν, ὅλον τὸ ἔθνος ἀδικεῖται, ὅταν ἀδικῆται ἕνας μόνος πολίτης.

Ἄρθρον 24. — Αὕτῃ ἡ αὐτεξουσιότης δὲν ἔχει τὸ κῦρος, ἂν τὰ σύνορα τῶν δημοσίων ὀφικίων δὲν εἶναι προσδιωρισμένα ἀπὸ τὸν Νόμον, καὶ ἂν δὲν εἶναι ἀποφασισμένον ρητῶς τὸ νὰ δώσουν λογαριασμὸν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί.

Ἄρθρον 25. — Ἡ αὐτοκρατορία εἶναι θεμελιωμένη εἰς τὸν λαόν· αὕτῃ εἶναι μία, ἀδιαίρετος, ἀπροσδιόριστος καὶ ἀναφαίρετος. Ἦγουν ὁ λαὸς μόνον ἠμπορεῖ νὰ προστάζῃ καὶ ὄχι ἕνα μέρος ἀνθρώπων ἢ μία πόλις· καὶ ἠμπορεῖ νὰ προστάζῃ δι' ὅλα, χωρὶς κανένα ἐμπόδιον.

Ἄρθρον 26. — Κανένα μέρος τοῦ λαοῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν δύναμιν ὄλου τοῦ ἔθνους, κάθε μέλος ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος λαοῦ, συναγόμενον, ἔχει δίκαιον νὰ εἰπῇ τὸ θέλημά του μὲ μίαν σωστὴν ἐλευθερίαν.

Ἄρθρον 27. — Κάθε ἄνθρωπος, ὅπου ἤθελεν ἀρπάσει τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους, εὐθύς νὰ φυλακώνεται ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους ἄνδρας, νὰ κρίνεται, καὶ κατὰ τὸν νόμον νὰ παιδεύεται.

Ἄρθρον 28. — Ἐνα ἔθνος ἔχει τὸ δίκαιον πάντοτε νὰ μετασχηματίσῃ καὶ νὰ μεταλλάξῃ τὴν νομοθεσίαν του· μιᾶς γενεᾶς πρόσωπα δὲν ἠμποροῦν νὰ καθυποτάξουν εἰς τοὺς νόμους των τὰ πρόσωπα, ὅπου θέλουν γεννηθῆ κατόπιν τους.

Ἄρθρον 29. — Κάθε πολίτης ἔχει ἕνα ἴσον δίκαιον μὲ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ νὰ συντρέξῃ νὰ κατασταθῇ ἕνας νόμος, ἢ νὰ ὀνοματίσῃ τοὺς ἀξιωματικούς, βουλευτὰς καὶ ἐπιτρόπους τοῦ ἔθνους.

Ἄρθρον 30. — Τὰ ὀφίκια τῆς Πατρίδος εἶναι καθαυτὸ πρὸς

καιρόν, ὅσον θέλει καὶ κρίνει εὐλογον ἢ Διοίκησις· αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ξεχωρισταὶ τιμαί, μήτε ὡς ἀνταμοιβαί, ἀλλ' ὡς χρέη ἀπαραίτητα τῶν πολιτῶν εἰς τὸ νὰ δουλεύσουν τὴν Πατρίδα των.

Ἄρθρον 31. — Τὰ ἐγκλήματα τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Ἔθνους καὶ τῶν ἀξιωματικῶν ποτὲ δὲν ἔχουν νὰ μείνουν ἀτιμώρητα. Κανένας δὲν ἔχει τὸ δίκαιον νὰ στοχάζεται τὸν ἑαυτὸν του ἀπαραβίαστον περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἦγουν, ὅταν σφάλῃ μέγας ἢ μικρός, ὁ Νόμος τὸν παιδεύει ἀφεύκτως κατὰ τὸ σφάλμα του, ἃς εἶναι καὶ ὁ πρῶτος ἀξιωματικός.

Ἄρθρον 32. — Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ δίδῃ ὁ κάθε πολίτης ἔγγραφον ἀναφορὰν καὶ νὰ προσκλαίεται διὰ καμίαν ἐνόχλησιν, ὅπου τῷ γίνεται, πρὸς ἐκείνους, ὅπου ἔχουν τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους εἰς τὸ χέρι τους, δὲν ἔχει νὰ ἐμποδίζεται κατ' οὐδένα τρόπον, μήτε νὰ τὸν εἰποῦν πῶς δὲν εἶναι καιρὸς ἢ τόπος, ἀλλ' ὁποῖαν ὥραν καὶ ἂν πηγαίῃ ὁ παραπονούμενος πολίτης, νὰ εἶναι δεκτὴ ἢ ἀναφορὰ του.

Ἄρθρον 33. — Τὸ νὰ ἀντιστέκεται ὁ κάθε πολίτης, ὅταν τὸν καταθλίβουν καὶ τὸν ἀδικοῦν, εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἄνω ρηθέντων δικαίων του· διότι κανένας δὲν ἀντιστέκεται, ὅταν ἤξεύρῃ πῶς θεὸν νὰ λάβῃ τὸ δίκαιόν του μὲ τὴν συνδρομὴν τοῦ Νόμου.

Ἄρθρον 34. — Ὅταν ἓνας μόνος κάτοικος τοῦ βασιλείου τοῦτου ἀδικηθῇ, ἀδικεῖται ὅλον τὸ βασίλειον· καὶ πάλιν, ὅταν τὸ βασίλειον ἀδικῆται ἢ πολεμῆται, ἀδικεῖται ἢ πολεμεῖται κάθε πολίτης. Διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ κανεὶς νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ τάδε χώρα πολεμεῖται, δὲν μὲ μέλει, διατὶ ἐγὼ ἡσυχάζω εἰς τὴν ἰδικήν μου· ἀλλ' ἐγὼ πολεμοῦμαι, ὅταν ἡ τάδε χώρα πάσχη, ὡς μέρος τοῦ ὅλου ὅπου εἶμαι· ὁ Βούλγαρος πρέπει νὰ κινῆται, ὅταν πάσχη ὁ Ἕλληνας καὶ τοῦτος πάλιν δι' ἐκεῖνον· καὶ ἀμφοτέρωθεν διὰ τὸν Ἀλβανὸν καὶ Βλάχον.

Ἄρθρον 35. — Ὅταν ἡ Διοίκησις βιάζῃ, ἀθετῇ, καταφρονῇ τὰ δίκαια τοῦ λαοῦ καὶ δὲν εἰσακούῃ τὰ παράπονά του, τὸ νὰ κάμῃ τότε ὁ λαὸς ἢ κάθε μέρος τοῦ λαοῦ ἐπανάστασιν, νὰ ἀρπάξῃ τὰ ἄρματα καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς τυράννους του, εἶναι τὸ πλέον ἱερὸν ἀπὸ ὅλα τὰ δίκαιά του καὶ τὸ πλέον ἀπαραίτητον ἀπὸ ὅλα τὰ χρέη του.

Ἄν εὐρίσκωνται ὁμοῦ εἰς τόπον, ὅπου εἶναι περισσότεροι τύραννοι, οἱ πλέον ἀνδρείοι πατριῶται καὶ φιλελεύθεροι πρέπει νὰ πιάσουν τὰ περάσματα τῶν δρόμων καὶ τὰ ὕψη τῶν βουνῶν, ἐν ὅσῳ ν' ἀνταμωθοῦν πολλοί, νὰ πληθύνῃ ὁ ἀριθμὸς των, καὶ τότε νὰ ἀρχίσουν τὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν τυράννων, κάμνοντες εἰς κάθε δέκα ἀνθρώπους ἓνα δέκαρχον, εἰς τοὺς πενήντα πεντηκόνταρχον, εἰς τοὺς ἑκατὸν ἑκατόνταρχον· ὁ χιλίαρχος ἔχει δέκα ἑκατοντάρχους καὶ ὁ στρατηγὸς τρεῖς χιλιάρχους, ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος πολλοὺς στρατηγούς.

Τὰ χρέη τῶν πόλεων, πολιτειῶν, χωρῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος πολιτῶν, ὅπου ἐχρεωστοῦντο παρθέντα πρὸ πέντε χρόνων καὶ εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἐπληρώνετο διάφορον εἰς τοὺς δανειστάς, ἢ παροῦσα Διοίκησις τὰ ἀναιρεῖ, καὶ οἱ δανεισταὶ δὲν ἔχουν νὰ ζητοῦν εἰς τὸ ἐξῆς μήτε κεφάλαιον, μήτε διάφορον ἀπὸ τοὺς χρεώστας, ὡσὰν ὅπου ἐπῆραν τὰ δάνειά των, διότι διπλώνουν τὰ κεφάλαια εἰς πέντε χρόνους.

Ὁ Ρῆγας ψάλλει τὸν Θούριο.
Σχέδιο τοῦ Peter von Hess [1852].
Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΙΣΟΤΗΣ

Θ Ο Υ Ρ Ι Ο Σ

ἦ τ ο ι

ὄρμητικὸς Πατριωτικὸς Ὑμνος πρῶτος,
εἰς τὸν ἦχον

ΜΙΑ ΠΡΟΣΤΑΓΗ ΜΕΓΑΛΗ

Ὡς πότε, παλληκάρια, νὰ ζοῦμεν στὰ στενά,
μονάχοι, σὰν λιοντάρια, στὲς ράχες, στὰ βουνά;
Σπηλιὲς νὰ κατοικοῦμεν, νὰ βλέπωμεν κλαδιά,
νὰ φεύγωμ' ἀπ' τὸν κόσμον, γιὰ τὴν πικρὴ σκλαβιά;
Νὰ χάνωμεν ἀδέλφια, Πατρίδα καὶ γονεῖς,
τοὺς φίλους, τὰ παιδιὰ μας κι ὄλους τοὺς συγγενεῖς;

Καλλιό 'ναι μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,
παρὰ σαράντα χρόνοι σκλαβιά καὶ φυλακὴ!

Τί σ' ὠφελεῖ ἂν ζήσης καὶ εἶσαι στὴ σκλαβιά;
Στοχάσου πῶς σὲ ψένουν κάθ' ὥραν στὴ φωτιά.
Βεζίρης, Δραγουμάνος, Ἀφέντης κι ἂν σταθῆς,
ὁ Τύραννος ἀδίκως σὲ κάμει νὰ χαθῆς·
δουλεύεις ὅλ' ἡμέρα σὲ ὄ,τι κι ἂν σοὶ πῆ,
κι αὐτὸς πασχίζει πάλιν τὸ αἷμα σου νὰ πιῆ.
Ὁ Σοῦτζος κι ὁ Μουρούζης, Πετράκης, Σκαναβῆς,
Γκίκας καὶ Μαυρογένης, καθρέπτῃς εἰν' νὰ ἰδῆς.

Ἄνδρεῖοι καπετάνοι, παπάδες, λαϊκοί,
σκοτώθηκαν, κι ἀγάδες, με ἄδικον σπαθί·
κι ἀμέτρητ' ἄλλοι τόσοι, καὶ Τοῦρκοι καὶ Ρωμιοί,
ζωὴν καὶ πλοῦτον χάνουν, χωρὶς καμιὰ ἴφορμή.

Ἐλᾶτε μ' ἕναν ζῆλον σὲ τοῦτον τὸν καιρὸν,
νὰ κάμωμεν τὸν ὄρκον ἐπάνω στὸν Σταυρὸν·
συμβούλους προκομμένους, με πατριωτισμὸν,
νὰ βάλωμεν, εἰς ὅλα νὰ δίδουν ὀρισμὸν·
οἱ Νόμοι νᾶν' ὁ πρῶτος καὶ μόνος ὀδηγός,
καὶ τῆς Πατρίδος ἕνας νὰ γένη ἀρχηγός·
γιατὶ κι ἡ ἀναρχία ὁμοιάζει τὴν σκλαβιά·
νὰ ζοῦμε σὰ θηρία, εἰν' πλιὸ σκληρὴ φωτιά.
Καὶ τότε, με τὰ χέρια ψηλά στὸν οὐρανόν,
ἄς ποῦμ' ἀπ' τὴν καρδιά μας ἐτοῦτα στὸν Θεόν:

*Ἐδῶ σηκώνονται οἱ Πατριῶται ὀρθοί, καί, ὑψώνοντες
τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, κάμνουν τὸν Ὀρκον:*

«ὦ Βασιλεῦ τοῦ Κόσμου, ὀρκίζομαι σὲ Σέ,
στὴν γνώμην τῶν Τυράννων νὰ μὴν ἔλθῶ ποτέ!
Μήτε νὰ τοὺς δουλεύσω, μήτε νὰ πλανηθῶ
εἰς τὰ ταξίματά τους, γιὰ νὰ παραδοθῶ.

Ἐν ὅσῳ ζῶ στὸν κόσμον, ὁ μόνος μου σκοπός,
γιὰ νὰ τοὺς ἀφανίσω, θεὸ νὰ ἴναι σταθερός.
Πιστὸς εἰς τὴν Πατρίδα, συντρίβω τὸν ζυγόν,
ἀχώριστος γιὰ νὰ ἴμαι ὑπὸ τὸν στρατηγόν.
Κι ἂν παραβῶ τὸν ὄρκον, ν' ἀστράψ' ὁ Οὐρανὸς
καὶ νὰ με κατακάψῃ, νὰ γένω σὰν καπνός!»

Σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσει καὶ Νότον καὶ Βοριά
γιὰ τὴν Πατρίδα ὅλοι νὰ ἴχωμεν μιὰ καρδιά·
στὴν πίστιν του καθένας ἐλεύθερος νὰ ζῆ,
στὴν δόξαν τοῦ πολέμου νὰ τρέξωμεν μαζί.
Βουλγάροι κι Ἀρβανῖτες, Ἀρμένιοι καὶ Ρωμιοί,

ἀράπηδες καὶ ἄσπροι, μὲ μιὰ κοινὴ ὄρμη,
 γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν νὰ ζώσωμεν σπαθί,
 πῶς εἶμασθ' ἀντρειωμένοι, παντοῦ νὰ ξακουσθῆ.
 Ὅσ' ἀπ' τὴν Τυραννίαν πῆγαν στὴν ξενιτεία,
 στὸν τόπον του καθένας ἄς ἔλθῃ τώρα πιά·
 καὶ ὅσοι τοῦ πολέμου τὴν τέχνην ἀγροικοῦν,
 ἐδῶ ἄς τρέξουν ὄλοι, Τυράννους νὰ νικοῦν·
 ἢ Ρούμελη τοὺς κράζει μ' ἀγκάλες ἀνοιχτές,
 τοὺς δίδει βιὸ καὶ τόπον, ἀξίες καὶ τιμές.
 Ὡς πότε ὀφφικιάλος σὲ ξένους βασιλεῖς;
 Ἐλα νὰ γίνῃς στῦλος δικῆς σου τῆς φυλῆς.
 Κάλλιο γιὰ τὴν Πατρίδα κανένας νὰ χαθῆ,
 ἢ νὰ κρεμάσῃ φούντα γιὰ ξένον στὸ σπαθί.
 Καὶ ὅσοι προσκυνήσουν, δὲν εἶναι πλιὸ ἐχθροί·
 ἀδέλφια μας θὰ γένουν, ἄς εἶναι κι ἐθνικοί.
 Μὰ ὅσοι θὰ τολμήσουν ἀντίκρυ νὰ σταθοῦν,
 ἐκεῖνοι, καὶ δικοὶ μας ἂν εἶναι, ἄς χαθοῦν.

Σουλιῶτες καὶ Μανιάτες, λιοντάρια ξακουστά,
 ὡς πότε στὲς σπηλιές σας κοιμᾶσθε σφαλιστά;
 Μαυροβουνιοῦ καπλάνια, Ὀλύμπου σταυραετοὶ
 κι Ἀγράφων τὰ ξεφτέρια, γενῆτε μιὰ ψυχὴ.
 Ἄνδρεῖοι Μακεδόνες, ὀρμήσετε γιὰ μιὰ
 καὶ αἷμα τῶν Τυράννων ρουφήστε σὰ θεριά.
 Τοῦ Σάβα καὶ Δουνάβου ἀδέλφια χριστιανοί,
 μὲ τ' ἄρματα στὸ χέρι καθένας ἄς φανῆ·
 τὸ αἷμα σας ἄς βράσῃ μὲ δίκαιον θυμόν·
 μικροί, μεγάλ' ὀμῶστε Τυράννου τὸν χαμόν.
 Λεβέντες ἀντρειωμένοι Μαυροθαλασσινοί,
 ὁ βάρβαρος ὡς πότε θὲ νὰ σᾶς τυραννῆ;
 Μὴ καρτερῆτε πλέον, ἀνίκητοι Λαζοί,
 χωθῆτε στὸ μπογάζι μ' ἐμᾶς καὶ σεῖς μαζί.
 Δελφίνια τῆς θαλάσσης, ἀζδέρια τῶν νησιῶν,
 σὰν ἀστραπὴ χυθῆτε, κτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν.

Τῆς Κρήτης καὶ τῆς Νύδρας θαλασσινὰ πουλιά,
 καιρὸς εἶν' τῆς Πατρίδος ν' ἀκοῦστε τὴ λαλιά.
 Κι ὅσ' εἰστε στὴν ἀρμάδα, σὰν ἄξια παιδιά,
 οἱ Νόμοι σᾶς προστάζουν νὰ βάλετε φωτιά.
 Μ' ἐμᾶς κι ἐσεῖς, Μαλτέζοι, γενῆτ' ἓνα κορμί·
 κατὰ τῆς Τυραννίας ριχθῆτε μὲ ὄρμη.
 Σᾶς κράζει ἡ Ἑλλάδα, σᾶς θέλει, σᾶς πονεῖ,
 ζητᾷ τὴν συνδρομὴν σας μὲ μητρικὴν φωνή.

Τί στέχεις, Πασβαντζόγλου, τόσον ἐκστατικός;
 Τινάξου στὸ Μπαλκάνι, φώλιασε σὰν αἰτός·
 τοὺς μπούφους καὶ κοράκους καθόλου μὴ ψηφᾶς·
 μὲ τὸν ραγιά ἐνώσου, ἂν θέλῃς νὰ νικᾶς.
 Σιλίστρα καὶ Μπρατλα, Σμαήλι καὶ Κιλί,
 Μπενδέρι καὶ Χοτίνι ἐσένα προσκαλεῖ·
 στρατεύματά σου στεῖλε κι ἐκεῖνα προσκυνοῦν,
 γιὰτὶ στὴν Τυραννίαν νὰ ζήσουν δὲν μποροῦν.
 Γκιουρτζή, πλιὰ μὴ κοιμᾶσαι, σηκώσου μὲ ὄρμην·
 τὸν Μπρούσια νὰ μοιάσης ἔχεις τὴν ἀφορμὴν.
 Καὶ σύ, πού στὸ Χαλέπι ἐλεύθερα φρονεῖς,
 πασιά, καιρὸν μὴ χάνῃς, στὸν κάμπον νὰ φανῆς·
 μὲ τὰ στρατεύματά σου εὐθύς νὰ σηκωθῆς,
 στῆς Πόλης τὰ φερμάνια ποτὲ νὰ μὴ δοθῆς.
 Τοῦ Μισιριοῦ ἀσλάνια, γιὰ πρώτη σας δουλειά,
 δικὸν σας ἓναν μπέη κάμετε βασιλιά·
 χαράτζι τῆς Αἰγύπτου στὴν Πόλ' ἄς μὴ φανῆ,
 γιὰ νὰ ψοφήσ' ὁ λύκος, ὅπου σᾶς τυραννεῖ.

Μὲ μιὰ καρδίαν ὅλοι, μιὰ γνώμην, μιὰ ψυχὴ,
 κτυπᾶτε τοῦ Τυράννου τὴν ρίζαν, νὰ χαθῆ!
 Ν' ἀνάψωμεν μιὰ φλόγα σὲ ὅλην τὴν Τουρκιά,
 νὰ τρέξ' ἀπὸ τὴν Μπόσνα καὶ ὡς τὴν Ἀραπιά!
 Ψηλὰ στὰ μπαϊράκια σηκῶστε τὸν Σταυρὸν
 καὶ σὰν ἀστροπελέκια κτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν!

Ποτὲ μὴ στοχασθῆτε πῶς εἶναι δυνατός·
 καρδιοκτυπᾶ καὶ τρέμει σὰν τὸν λαγὸ κι αὐτός.
 Τρακόσιοι Γκιρζιαλῆδες τὸν ἔκαμαν νὰ διῆ
 πῶς δὲν μπορεῖ μὲ τόπια, μπροστά τους νὰ ἐβγῆ.

Λοιπόν, γιατί ἀργεῖτε; Τί στέκεσθε νεκροί;
 Ξυπνήσατε, μὴν εἴσθε ἐνάντιοι κι ἐχθροί.
 Πῶς οἱ προπάτορές μας ὠρμοῦσαν σὰν θεριά,
 γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν πηδοῦσαν στὴ φωτιά,
 ἔτσι κ' ἡμεῖς, ἀδέρφια, ν' ἀρπάζωμεν γιὰ μιὰ
 τ' ἄρματα, καὶ νὰ βγοῦμεν ἀπ' τὴν πικρὴ σκλαβιά!
 Νὰ σφάζωμεν τοὺς λύκους, ποὺ τὸν ζυγὸν βαστοῦν
 καὶ Χριστιανούς καὶ Τούρκους σκληρὰ τοὺς τυραννοῦν·
 στεριᾶς καὶ τοῦ πελάγου νὰ λάμψη ὁ Σταυρός,
 κι εἰς τὴν δικαιοσύνην νὰ σκύψη ὁ ἐχθρός·
 ὁ κόσμος νὰ γλυτώσῃ ἀπ' αὐτὴν τὴν πληγὴ
 κι ἐλεύθεροι νὰ ζῶμεν, ἀδέρφια, εἰς τὴν Γῆ!

Ὁ προπάππους Περραιβός με τό κεφάλι τοῦ Ρίγα Φεραίου, 1956.
Νίκος Ἐγγονόπουλος (1910-1985)
Ἐλαιογραφία σέ καμβά, 55x46 ἐκ. Πινακοθήκη Ἐ. Ἀβέρωφ.
Ἰδιοκτησία Ἐλένης Ἐγγονοπούλου.

ΥΜΝΟΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΣ

τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅλης τῆς Γραικίας
πρὸς ξαναπόκτησιν τῆς αὐτῶν Ἐλευθερίας

Ἄλλα τὰ ἔθνη πολεμοῦν
καὶ στοὺς Τυράννους τοὺς ὄρμοῦν,
ἐκδίκησιν γυρεύουν
καὶ τοὺς ἐξολοθρεύουν·
καὶ τρέχουν γιὰ τὴν δόξαν
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Κι ἐκεῖνα ποὺ ἀποκοτοῦν,
ὅ,τι κι ἂν θέλουν ἀποκοτοῦν·
διέτε τὴν Ἰταλίαν,
πῶς πῆρ' ἐλευθερίαν
καὶ τρέχει γιὰ τὴν δόξαν,
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ἔτσι κι ἐμεῖς, ὦ ἀδελφοί,
νὰ σηκωθοῦμεν μὲ ὄρμή,
ἐκδίκησιν ζητοῦντες,
Τυράννους ἀπολοῦντες,
γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν
μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

“Ὡς πότε ἡμεῖς ὑπομονή,
καὶ νὰ μὴ βγάνωμεν φωνή;
Σὰ νὰ ἴμαστε δεμένοι,
ζοῦμεν τυραννισμένοι,
καὶ καταφρονημένοι,
στή φωτιά, μπρὲ παιδιά!

“Ὅλα τὰ ἔθνη τὸ θωροῦν,
καὶ πάλ’ εὐθύς τὸ ἀποροῦν,
πῶς τέτοια παλληκάρια,
πού ἴναι σὰν τὰ λιοντάρια,
νὰ ζοῦν στήν τυραννίαν·
στή φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Λοιπόν, τινάξετε γιὰ μιά,
τὴν τυραννίαν καὶ σκλαβιά!
Παράδειγμα μᾶς εἶναι,
τῶν προπατόρων μνήμαι,
καθὼς ἐκεῖνοι ζοῦσαν·
Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

“Ἄν περπατῆς μέσ’ στὰ βουνά,
κι ἔχῃς συντρόφους τὰ κλαδιά,
κανεῖς δὲν σὲ στιμάρει,
πῶς νὰ ἴσαι παλληκάρι.
Ἄλλ’ ἔβγα καὶ πολέμει,
μὲ χαρὰ στή φωτιά!

Τώρα καιρὸς εἶναι καλός,
γιὰ νὰ φανῆ ὁ δυνατός,
Τυράννους νὰ σκοτώσῃ
καὶ χριστιανοὺς νὰ σώσῃ.
Λοιπόν, ἄς κινηθῶμεν
μὲ χαρὰ στήν Τουρκιά!

Ὡς πότε, ἄνδρες ξακουστοί,
 νὰ εἴστε πάντα σφαλιστοί;
 Σ' ἐρήμους καὶ στὰ δάση,
 κανεὶς δὲν σᾶς τρομάσσει·
 ἐβγῆτε καὶ χυθῆτε
 στὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Τώρα καιρὸς γιὰ νὰ φανῆ
 ὁ κάθε εἷς ὅπου φρονεῖ
 πὼς εἶναι παλληκάρι·
 τοὺς Τούρκους ἄς τρακάρη,
 ἄς σφάξῃ τοὺς τυράννους!
 μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Τὰ παλληκάρια τὰ καλὰ
 ποτὲ δὲν στέκουν σφαλιστά.
 Ἄλλὰ μὲ τὴν ἀνδρείαν
 τινάζουν Τυραννίαν
 καὶ ζοῦν μ' Ἐλευθερίαν
 στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Ἴδου καιρὸς νὰ δοξασθῆς,
 ψυχὴν καὶ σῶμα νὰ σωθῆς,
 τ' ἀδέλφια σου νὰ γλύσῃς,
 Τυράννους νὰ τζακίσῃς.
 Κι ἐλεύθεροι νὰ ζῶμεν
 στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Ὅποιος λοιπὸν εἶναι καλός,
 κι ὀρθόδοξος χριστιανός,
 μὲ τ' ἄρματα στὸ χέρι,
 ἄς δράμῃ σὰν ξεφτέρι,
 τὸ Γένος του νὰ σώσῃ
 μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Σταυρός, ἡ πίστις καὶ καρδιά,
 δουφέκια καὶ καλὰ σπαθιά,
 γκρεμίζουν Τυραννίαν,
 τιμοῦν Ἐλευθερίαν,
 ὅπ' ἔδωκ' ὁ Πλάστης
 στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὺς ποὺ βλέπετ' ἀντικρῦ,
 εἶναι Κονιάρηδες χοντροί.
 Κι ἐσεῖς, μπρὲ παλληκάρια,
 εἰστε σὰν τὰ λιοντάρια.
 Κτυπᾶτε τοὺς Τυράννους,
 μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ντουντούμικα πλατιά φοροῦν,
 χωρὶς πιλάφι δὲν μποροῦν,
 μιὰ ὥρα δὲν προσμένουν,
 χωρὶς καφέ πεθαίνουν.
 Λοιπόν, τί τοὺς φοβεῖσθε;
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἡ προκοπή τους εἶν' αὐτή,
 καθὼς ξυπνήσουν τὸ ταχύ,
 «ἀνάσουνου» καὶ «ντέρα»,
 ὦ, τὴν κακὴ τους μέρα!
 Ὡς πότε τοὺς βαστᾶτε;
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἀρβανιτιὰ καὶ ἡ Τουρκιὰ
 χάνει καὶ νοῦν καὶ μυελά·
 ὅταν θὰ σηκωθῆτε
 κι ἀπάνω τους χυθῆτε,
 τρέμουν κι ἀνατριχιάζουν.
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Καπιταναῖοι ἀδελφοί,
 ἥρωες, ἄνδρες θαυμαστοί,
 καιρὸς εἶν', πολεμεῖτε,
 Τυράννους μὴν ἀφῆτε·
 τ' ἀδέλφια μας νὰ γλύσουν.
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Νὰ λάμψη πάλιν Λευθεριά,
 ὡς ἦτον τότε μιὰ φορά·
 κι ἐσᾶς χρυσὰς κολόνας
 σᾶς κάμουν εἰς αἰῶνας,
 νὰ εἴστε διὰ μνήμην.
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ὅσ' ἄστρα ἔχει ὁ οὐρανὸς
 κι ὅσες φωτιές ὁ κεραυνός,
 τόσες φορές ὁμοίως
 ὁ Μπότζαρης ἀνδρείως
 ἐνίκησε μὲ δόξαν
 τὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Μπουκουβαλαῖοι ξακουστοί,
 ὁπού 'ναι σὰν τὸν Ἡρακλῆ,
 Τυράννους Ὀθωμάνους
 τοὺς ἔχουν σὰ γαιδάρους·
 σὰν τίγρεις γιουρουδίζουν
 στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά.

Ὁ Δράκος εἶναι τρομερὸς
 κι ὁ Καρατσκος τολμηρὸς.
 Ὅρμουῦν εἰς τὴν Τουρκίαν
 χωρὶς καμιὰ δειλίαν,
 σκοτώνουν τοὺς Τυράννους,
 μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Χριστάκης τώρα εἶν' καλὸς
καὶ ὁ Μπλαχάβας δυνατός.
"Ἄν βγάλουν τὰ σπαθιά τους,
ἀλλ' ἔπο τὴν Τουρκιά τους,
ζητοῦντες Λευθερίαν
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ὁ Λάζος καὶ ὁ Κομπολῆς,
Μπασδέκης καὶ ὁ Κωνσταντῆς,
Ταπάκης καὶ Γκιθώνας,
νά ζοῦν εἰς τοὺς αἰῶνας,
εἶν' ἄνδρες ξακουσμένοι
στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Σταθάς, Στερνάρης κι ὁ Παππούς,
κι ὁ Κοντογιάννης ποὺ ἀκοῦς,
ὡς ταῦροι αὐτοὶ μουγκρίζουν,
Τυράννους φοβερίζουν,
πατοῦν τὴν Τυραννίαν
μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Ὁ Βαρνακιώτης εἶν' φρικτὸς
καὶ ὁ Μιχάλης φοβερός,
Τζιανάκας καὶ Νικόλας,
νά ἔχουν χρυσοὺς αἰῶνας,
ποτέ τους δὲν φοβοῦνται
τὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Τζαχίλας, Ψείρας, κι ὁ Κοντός,
Δημόκας καὶ ὁ Κατζαρός,
ὁ Μάνδαλος καὶ Φώτης,
Τυράννων εἶν' διώκτης.
Αὐτοὶ πάντα νικοῦνε
μὲ χαρὰ τὴν Τουρκιά!

Νικολακαῖοι τρομεροὶ
καὶ ὁ Καγκιούζης πολεμεῖ·
Διέτε τὸν Ζαχαρία
πῶς τρώγει τὴν Τουρκία,
τὸ Γένος γιὰ νὰ σώσουν,
μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Ὁ Χρυσαντάκης κι ὁ Γιαννής,
Τζοβάρας καὶ ὁ Τζιαμπαλής·
Διὲς τὸν Κολοκοτρώνη
πόσους ἐχθροὺς σκοτώνει·
καὶ τρέχουν σὰ θηρία
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Κι ἄλλοι ἀμέτρητοι πολλοί,
καπιταναῖοι τρομεροί,
ποὺ τρέχουν σὰ θηρία,
ξεσχίζουν Τυραννία
καὶ θέλουν Λευθερία.
Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὶ Τυράννους δὲν ψηφοῦν
κι ἐλεύθεροι στὸν κόσμον ζοῦν·
πλοῦτος, ζωὴ, τιμὴ τους,
εἶν' ἄλλο τὸ σπαθὶ τους!
Καὶ τρέχουν γιὰ τὴν δόξαν
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ἀλέξανδρε, τώρα νὰ βγῆς
ἀπὸ τὸν τάφον, καὶ νὰ ἰδῆς
τῶν Μακεδόνων πάλιν
ἀνδρείααν τὴν μεγάλην,
πῶς τοὺς ἐχθροὺς νικοῦνε,
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ὁ Λεωνίδας ποῦ νὰ ζῆ
 μὲ τοὺς τρακόσιους του μαζί,
 νὰ ἰδῆ τὸν Σπαρτιάτη
 πῶς ρίχνεται σὰν ἄτι·
 τρώει, πατεῖ, ξεσχίζει
 τὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὺς κι ἐμεῖς τοὺς θαυμαστοὺς,
 ἥρωας κι ἄλλους ἐκλεκτοὺς,
 ἄς μιμηθῶμεν τώρα,
 μὴ χάνωμεν τὴν ὥρα,
 ὅτ' εἶναι πρόγονοί μας.
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὶ ἐζοῦσαν στὸ δουνιά,
 μισοῦντες τὴν κακὴ σκλαβιά·
 γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν
 πηδοῦσαν στὴν φωτίαν.
 Λοιπόν, τί καρτεροῦμεν;
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἀπόφασις καὶ ἡ ὄρμη,
 ἀνδρεία καὶ ἡ συμβουλή,
 Τυράννους δίδουν δρόμον,
 μαζί καὶ μέγαν τρόμον.
 Λοιπόν, ἀγριωθῆτε,
 μὲ χαρὰ στὴν Τουρκιά!

Ἀρπάξατε τώρα σπαθιά
 καὶ τρέξατε σὰν τὰ θεριά.
 Χυθῆτε στὴν Γραικίαν,
 βγάλτε τὴν Τυραννίαν
 καὶ δότε Λευθερίαν,
 μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Λόγγοι, βουνά και λαγκαδιές,
 ἄς στράψουνε ἀπὸ φωτιές·
 φωνές, φόβους και τρόμους
 γεμίσατε τοὺς δρόμους·
 και διώξτε τοὺς Τυράννους
 μὲ χαρά, μπρὲ παιδιά!

Νὰ λάμψη πάλιν ὁ Σταυρός,
 ἄς ἔρχεται τώρα ὀμπρός,
 νὰ ἴδωσι τὰ ἄστρα
 τοὺς πύργους και τὰ κάστρα
 νὰ πέφτουν τῶν Τυράννων
 στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Τὰ ἔθνη ποὺ δὲν μᾶς ψηφοῦν,
 Πατρίδα, Γένος ὀνειδοῦν,
 ἄς ἴδωσιν ἀνδρείαν
 κι ἄς λάβωσι δειλίαν,
 νὰ πέσουν, νὰ σπαράξουν,
 στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ν' ἀρχίσουν τώρα νὰ λαλοῦν,
 μὲ ὄργανα νὰ κελαδοῦν
 οἱ Μοῦσες τὴν ἀνδρείαν μας,
 τώρα στὴν Λευθεριά μας·
 πῶς τρέχομεν μὲ πόθον
 και χαρὰ στὴ φωτιά!

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

άζδέρια (τά): δράκοντες, μυθολογικά θαλάσσια τέρατα, μτφ.
ήρωες

άμάδα (ή): μικρός, λίθινος δίσκος

άμορέζα: έρωμένη

άμόρι (τό): άγάπη, και άγαπημένος -η

άναλύω: λιώνω

άνάσουνου: άνισο, τὸ γλυκάνισο

άνεπίβατος: άπροσπέλαστος, άφθαστος

άνευχάριστος: άχάριστος

άνθρωπότης: άνθρωπιά, άνθρωπισμός

άξιωματικός: άξιωματουῦχος, δημόσιος λειτουργός

άπανθρωπότης: άπανθρωπιά

άρκτος (ή): ὁ βορρᾶς

άρμάδα: ὁ στόλος

άσλάνια (τά): λιοντάρια

άσπάλαχες: τυφλοπόντικες

άσπρα: νομίσματα, χρήματα

Άσπρη Θάλασσα: τὸ Αἰγαῖο πέλαγος και ὁ Ἑλλήσποντος

αὐτοκρατορία: κυριαρχία

αὐτοκράτωρ: κυρίαρχος, αὐτεξούσιος

άχαμνός: ταπεινωτικός, κακός, άσχημος

βασίλειον: κράτος

βούκα (ή): μπουκιά, και μικρὸ στρογγυλὸ άντικείμενο

βρωκολάκοι: βρικόλακες, στοιχειά

γαμπινέτο: γραφεῖο, δωμάτιο
 ἔγγίζομαι: θίγομαι, πειράζομαι
 ἔγγιχτικός: προσβλητικός, πειραχτικός
 γητεύματα: μαγικές πράξεις, γητειές
 γιουρουδίζω: ἔφορμῶ, κάνω ἔφοδο, «γιουρούσι»
 γλύνω: γλιτώνω, λυτρώνω

δαλός: δαυλός
 δάμα: κυρία
 δελικάτος βλ. ντελικάτος
 διαφέντευσις: ὑπεράσπιση
 διαφεντεύω (καὶ διαφενδεύω): ὑπερασπίζω
 διάφορον: κέρδος, τόκος
 διειδής: διάφανος, αὐτὸς διὰ μέσου τοῦ ὁποίου βλέπει κανεῖς
 διπλώνω: διπλασιάζω καὶ διπλασιάζομαι
 δουνιάς: ὁ κόσμος
 δυσχείμερος: τόπος ἐκτεθειμένος στὴν κακοκαιρία
 δυσώπησις: παράκληση, φιλοτίμηση

ἐγλεντζές (ὁ): γλέντι, διασκέδαση, τέρψη
 ἐγλεντίζω: γλεντῶ, διασκεδάζω
 ἔθνηκοί: οἱ μὴ χριστιανοὶ
 ἑλληνική: ἡ ἀρχαία ἑλληνική
 ἐξωμερίτης: ἐπαρχιώτης
 ἐπαναδιπλώνω καὶ ἐπιδιπλώνω: διπλασιάζω
 ἐργαστήρι: τὸ ἐμπορικὸ κατάστημα

ζαρίφισσα: κομπή

ἡδύνω: τέρπω, εὐφραίνω
 ἡλιακός: τὸ λιακωτὸ
 ἡμίεφθα: μισοψημένα ὑλικά

θηλυμανής: αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ μανιωδῶς τὶς γυναῖκες

- Ἰγγλιτέρα: ἡ Ἀγγλία
ιδιωτισμός: ιδιαίτερος χαρακτήρας, ιδιαιτερότητα
Ἰνκιζιτζιόνε: ἡ Ἱερὰ Ἐξέταση
ἰντερεσάρομαι: ἐνδιαφέρομαι
ἰντερέσον: συμφέρον, ἐνδιαφέρον
- καβαλαρία: τὸ ἵππικὸν
καδηλίκι: ἡ διοικητικὴ περιφέρεια ἐνὸς καδῆ, ἐπαρχία
καδῆς: Ὁθωμανὸς ἱεροδικαστῆς
καλούτσικος: ὁμορφος
καπλάνια: τίγρεις
καταλιμπάνω: ἐγκαταλείπω
κατὰ μεσημβρίαν: νότια
κατάνυξις: συγκίνηση
κατανύττομαι: συγκινοῦμαι
κατ' ἄρκτον: βόρεια
κατάστασις: περιουσία
καταστήματα: θεσμοὶ
κατάστιχον: βιβλίον στὸ ὁποῖο γράφονται οἱ λογαριασμοὶ
κόγχος: κοχύλι, ὄστρακο
κοκόνα: κυρία, κυρά
Κονιάρηδες: δημώδης ὀνομασία τῶν Τούρκων
κουντῶ καὶ ξεκουντῶ: ἐκσφενδονίζω, ἐξακοντίζω
κρέδιτον: ἐμπορικὴ πίστη
κρίσις: δίκη
κριτήριο: τὸ δικαστήριον
κριτής: δικαστῆς
κρυφοσυντυχαίνω: κρυφομιλῶ
κυβέρνησις: καλὴ θέσις, διαχείρισις, περιουσία
κώλικας: κολικός, ὀξὺς πόνος
- μάλαγμα (τό): μάλαμα, ὁ χρυσὸς
μελία: τὸ δέντρο μελιά, κοινῶς φλαμουριά
μεριτάρω: ἀξίζω

- μέριτον: ἀξία, τιμή, ἀρετή
 μέρος: τὸ ἄτομο, ὁ ἄνθρωπος
 μηλωτή: βαρὺ μάλλινο πανωφόρι, προβιά, κάπα
 μιλιούνη: ἑκατομμύριο
 μισεύω: φεύγω
 Μισίρη: ἡ Αἴγυπτος
 μονέδα: νόμισμα
 μούτσουνο: τὸ πρόσωπο
 μπαϊράκι: σημαία
 μπογάζι: στενὸ μέρος θάλασσας μεταξύ δύο ξηρῶν, πορθμὸς

 νάφθη: συστατικὸ τοῦ ἀκάθαρτου πετρελαίου
 νοστιμεύομαι: ὀρέγομαι, ἐπιθυμῶ ἔντονα
 νόστιμος: κομψός, ὠραῖος, χαριτωμένος
 ντεβλέτι (καὶ δοβλέτι): τὸ κράτος, μτφ. ὁ κόσμος, τὸ πᾶν, ὁ θη-
 σαυρὸς μου
 ντελικάτος: κομψός, λεπτός, εὐγενικός, τρυφερός, λεπταίσθητος
 ντέρα: κουδούνη (;)
 ντουντούμικα: γυναικεῖα ροῦχα

 ξεκουντῶ βλ. κουντῶ
 ξελαγιαζώ: ξελογιαζώ
 ξενδυμένος: φορώντας τὰ ροῦχα τῆς δουλειᾶς
 ξεφτέρι: γεράκι
 ξιππάζομαι: ξαφνιαζομαι, τρομάζω
 ξιππασμένος: τρομαγμένος, ἐκφοβισμένος, φαντασμένος
 ξυπνητός: ἔξυπνος, εὐφυής

 ὀγλήγορος: πρόθυμος, ἐργατικός, δραστήριος
 ὀγληγορότης: ἐνεργητικότητα, δραστηριότητα
 ὀκαζιόνε: περίπτωση, εὐκαιρία
 ὀμώνω καὶ ὀμόνω: ὀρκίζομαι
 ὀνδᾶς: δωμάτιο, κάμαρα
 ὀργυιά: μέτρο μήκους ἴσο μὲ τὴν ἀπόσταση τῶν ὀριζοντίως ἐκτε-
 ταμένων χεριῶν

οὔτιδανός: τιποτένιος, ἀσήμαντος, μηδαμινός
 ὄφφικιάλος: ἀξιωματοῦχος
 ὄφφικιον: ἀξίωμα, δημόσιο λειτούργημα

παιδεία: παιδεμός, τιμωρία, ποινή
 παιδεύω: τιμωρῶ
 παρόλα: λόγος (δίδω παρόλαν: δίνω λόγο)
 πάφιλας: λεπτό μετάλλινο φύλλο ἀπὸ χαλκό, ὀρείχαλκο, ἀσήμι ἢ
 λευκοσίδηρο
 πολιτευμένος: πολιτισμένος
 πολίτικα: εὐγένεια, συμπεριφορά, οἱ καλοὶ τρόποι
 πραγματεία: τὸ ἐμπόριο καὶ τὸ ἐμπόρευμα (πραμάτεια)
 πραγματευτής: ἔμπορος
 Προυσσία: Πρωσία
 προχοή: ἐκβολή, στόμιο ποταμοῦ

ραβάσι: γράμμα, ἐρωτικὴ ἐπιστολὴ

σεΐσης: ἵπποκόμος
 σεργιάνι: περίπατος
 σερμαγές (ό): τὸ κεφάλαιο
 σερπετός: ἐλκυστικός, σβέλτος, προκλητικός
 σιγουρότης: ἀσφάλεια
 σίφων: α) σίφουνας, μεγάλη στήλη νεροῦ, ὑδρατμῶν ἢ σκόνης
 πὺ σηκώνεται ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἢ τῆς γῆς
 καὶ στροβιλίζεται στὸν ἀέρα
 β) σωλήνας μὲ τὸν ὁποῖο μεταγγίζεται ἓνα ὑγρὸ ἀπὸ ἓνα δο-
 χειῖο σὲ ἄλλο
 σκαντάλι (τό): σκανδάλη πυροβόλου ὄπλου
 σκάρφη: τὰ ποώδη φυτὰ ἐλλέβορος ὁ κυκλόφυλλος, ἄδωνις ὁ κυλ-
 λήνιος καὶ βέρατρον τὸ μέλαν
 σοχπέτι: συνομιλία, κουβέντα
 στιμάρω: ἐκτιμῶ, τιμῶ
 στόφα: ὕφασμα

συντυχαίνω: μιλῶ, κουβεντιάζω, λέγω
 σώζεται κάτι: ἀρκεῖ

τάγμα: ομάδα, κατηγορία ἀνθρώπων

τέντζερες: χάλκινη χύτρα

τεφτέριον: κατάστιχο, φορολογικὸς κατάλογος (ρίψιμον τοῦ τε-
 φτερίου: σύνταξη τῶν φορολογικῶν καταλόγων)

τζακίλι: χαλίκι

τόπια: βλήματα κανονιοῦ καὶ σφαῖρες πυροβόλου

τσιμπλίδα: σπίθα

τσιράκι: μαθητευόμενος, ὑπάλληλος, ὑπηρέτης

τσιριμόνια: φιλοφρόνηση, εὐγενικὴ περιποίηση (χωρὶς τσιριμό-
 νιες: χωρὶς ἀναβολές, περιστροφές, δισταγμούς)

τσιριμονιόζος: φιλοφρονητικὸς, περιποιητικὸς

τύφων: τυφώνας, στροβιλοειδῆς θύελλα

ὑποστατικόν: ἀγρόκτημα, ἔγγειος ἰδιοκτησία

φάσγανον: ξίφος, σπαθί

φερμάνι: διάταγμα τοῦ σουλτάνου καὶ γενικὰ τῆς ἐξουσίας

φιλέλλην: ὁ πατριώτης

Φράντζα: ἡ Γαλλία

χαράτζι: κεφαλικὸς φόρος

χε(ι)ρόφτια (τά): γάντια

χρισμένος: σφραγισμένος, καλὰ κλεισμένος

χώρα: κωμόπολη, πόλη

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

"Απαντα τῶν Νεοελλήνων Κλασσικῶν. Ρήγας Βελεστινλῆς-Φεραῖος, ἐπιμ. Λ. Βρανούση, Ἀθήνα: Ἐταιρεία Ἑλληνικῶν Ἐκδόσεων, [1968], τόμ. Α'-Β'.

Τὸ πολίτευμα τοῦ Ρήγα, ἐπιμ. Θ. Π. Βολίδη, Ἀθήνα 1924.

Σχολεῖον τῶν ντελικάτων ἐραστῶν, ἐπιμ. Π. Σ. Πίστα, Ἀθήνα: Ἐρμῆς, 1971.

Φυσικῆς Ἀπάνθισμα διὰ τοὺς ἀγχίνους καὶ φιλομαθεῖς Ἕλληνας, Βιέννη 1790. Ἀνατυπώσεις:

Ἀθήνα: Ἐνωσις Ἑλλήνων Φυσικῶν, 1971.

Ἀθήνα: Ἐπιστημονικὴ Ἐταιρεία Μελέτης Φερῶν-Βελεστίνου - Ρήγα, 1991.

Τὸ Σύνταγμα καὶ ὁ Θούριος τοῦ Ρήγα, ἐπιμ. Ε. Σ. Στάθη, Ἀθήνα: Ἀρμός, 1996.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ

Κωνσταντῖνος Ἀμαντος, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ Ρήγα Βελεστινλῆ, Ἀθήνα 1930. Ἀνατύπωση: Ἀθήνα 1997.

Λ. Ι. Βρανούσης, Ρήγας, Βασικὴ Βιβλιοθήκη ἀρ. 10, Ἀθήνα 1953.

Λ. Ι. Βρανούσης, Ρήγας Βελεστινλῆς, 1757-1798, Ἀθήνα 1963.

Ἀπ. Δασκαλάκης, Μελέται περὶ Ρήγα Βελεστινλῆ, Ἀθήνα 1964.

Π. Μ. Κιτρομηλίδης, Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ ἡ Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη, Ἀθήνα 1990.

- Π. Μ. Κιτρομηλίδης, *Ρήγας Βελεστινλής. Θεωρία και πράξη*, 'Αθήνα 1998.
- Σπ. Λάμπρος, *Αποκαλύψεις περί τοῦ μάρτυριου τοῦ Ρήγα*, 'Αθήνα 1892. 'Ανατύπωση: 'Αθήνα 1972.
- Αίμ. Λεγράνδ, *Ανέκδοτα ἔγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή και τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησάντων*, μτφρ. Σπ. Λάμπρου, 'Αθήνα 1891. 'Ανατύπωση: 'Αθήνα 1996.
- Ν. Ι. Πανταζόπουλος, *Μελετήματα γιὰ τὸν Ρήγα Βελεστινλή*, 'Αθήνα χ.χ.
- C. M. Woodhouse, *Ρήγας Βελεστινλής. Ὁ πρωτομάρτυρας τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασης*, 'Αθήνα 1997.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόλογος τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων	7
Ἀποσαφήνιση	9
<i>Κείμενα</i>	
Φυσικῆς ἀπάνθισμα	11
Περὶ Γῆς	13
Περὶ Ἥλιου	15
Περὶ ὕδατος	19
Περὶ παλιρροιῶν, ἤτοι ρευμάτων θαλάσσης	22
Περὶ κατεχνιᾶς καὶ συννέφων	23
Περὶ ἀνέμων	24
Περὶ τῶν πυρίνων φαινομένων ἐν τῷ ἀέρι	26
Σχολεῖον τῶν ντελικάτων ἐραστῶν	
Τὸ τσιράκι τοῦ ἐργαστηρίου	31
Ἠθικὸς Τρίπους	
Α' — Τὰ Ὀλύμπια	75
Νέος Ἀνάχαρσις	
Ὀδοιπορία τῆς Θεσσαλίας	81
Ὀδοιπορία τῆς Ἠπείρου, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας	105
Ὀδοιπορία εἰς τὴν Ἠλείαν - Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες	113
Νέα Πολιτικὴ Διοίκησις τῶν κατοίκων τῆς Ρούμελης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῶν Μεσογείων Νήσων καὶ τῆς Βλαχομπογδανίας	

	Σελ.
[Ἡ Ἐπαναστατικὴ Προκήρυξις]	121
Τὰ Δίκαια τοῦ Ἄνθρώπου	124
Θούριος	133
Ὕμνος Πατριωτικὸς	139
Γλωσσάριο	149
Ἐπιλογὴ βιβλιογραφίας	155

ΤΟ ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΤΟΥ ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΑΗ

**ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΣΤΗ ΜΟΝΟΤΥΠΙΑ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΙΔΕΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΑΠΛΑ
ΤΩΝ 12". ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΠΑΥΛΟ ΣΤΟΥΜΠΟ ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ
ΕΠΠΕΔΟ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟ ORIGINAL HEI
DELBERG ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΑΛΑ
ΝΟ. ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ 10.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΣΕ
ΔΙΧΡΩΜΙΑ ΣΕ ΧΑΡΤΙ CHAMOIS AVORIO
100 GR ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1998. ΤΗΝ
ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΚΑΝΕ Ο ΠΑ
ΣΧΑΛΗΣ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ
ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ Η ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΓΙΟΥΡΗ. ΤΗΝ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΕΙΧΕ Ο
ΧΡΗΣΤΟΣ Α. ΔΑΡΡΑΣ.**